

2003

SA

8136

DEVRİMCİ YAYINLAR KOOPERATİFİ KİTAPLARI : 3

Çetin Altan

T A Ş

Gerçekçi Bir Yazarın Notları

DYK

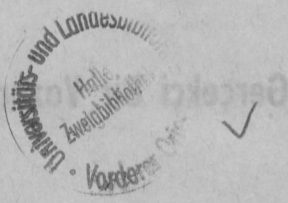
İSTANBUL — 1964

Kooperatifin ve kitapların adları bildirilmek sureti ile iktibas edilebilir.

Çetin Altan

T A Ş

03SA 8136

DYK

DEVİRİMCİ YAYINLAR KOOPERATİFİ

Istanbul - Cağaloğlu, Himayietfal Sok. Mir'at Han

Istanbul Matbaası, Nuruosmaniye Caddesi No: 90

Bu Kitap... ve Çetin Altan İçin...

Çetin Altan bir kişi değil, bir ordudur. Tek hedefe yönelmiş, piyadesi, süvarisi, topçusu, levâzımı, keşif kolları, öncüsü, artçısı, cephanesi, çadırları, istihkâmı, ağırlıkları, hafiflikleri, gözüpekleri, çekingenleri, atakları, durgunları, üst ve alt rütbelileri, neferleri, kumandanları ile bir ordu...

Yaza hayatına atıldığındanberi bir gün konaklamamış ve her gün ilerlemiş bu orduyu hayatın her kesiminde yakından gördüm. Gecelerce ve gündüzlerce konuşup, yazıp, içip, çalışıp, didinip, hayatın dağdağası içinde belirli hedefe doğru bazan koşmak, bazan yürümek, bazan nefessiz, bazan soluklu, bazan cüretkâr, bazan ihtiyatlı... Fıkra, makale, başyaza, tercüme, röportaj, piyes, açık oturum, konferans... Çetin'in fıkralarının bütünü bile bir ordu gürültüsüyle yürürken bu kadar çeşitliliği elbette şu küçük kitap bütünüyle size sunamaz.

Çetin Altan için yazarken tarafsız kalabileceğimi sanmam; çünkü sevgili arkadaşımdır. Ama şüphe edilemez ki, Sartre'in «Çağının yazarı olmak» dediği sorum, Çetin'de «Çağının ve memleketinin yazarı olmak» pahasını kazanmıştır. Onun bütün hırçınlığıyla yürüttüğü orduda ise henüz bir yorgunluk işareti görünmüyor.

Bir gün Çetin'in fıkralarından fıskıran tohumların bu memlekette çok sağlam bir ağaç gibi biteceğine inanıyorum. Yaprak yaprak gökyüzüne açılan bu güzel ağaç, gelecek zamanların ve gelecek kuşakların saygılı rüzgârlarına dallarını şimdiden uzatmıştır.

Sigara içer gibi yazar Çetin... Önce dumanı tâ içine çeker, fıkrasına dizdiği kelimeler, havaya üfürdüğü duman gibi ciğerlerini dolaşmış, sonra kâğıda oturmuştur. Satırlar arasında, evdeki odasında dolaşır gibi ellerini, kollarını sallıya sallıya rahatça gezer. Genç yaşında kazandığı büyük ün, bedeli tümüyle ödenmiş bir zor savaşın sonucudur.

Bu küçük kitaptaki düzenlemenin nasıl olduğunu bilmiyorum. Ancak Çetin'in ordusundan seçilebilecek savaşçıların bereketini düşünerek ve hiç unutmuyarak bu yazıları okumanızı dilerim. Kimbilir, belki hakkı olmadan bu kitabın sayfalarına terfi etmiş olanlar bulunduğu gibi, belki yarının okullarında okutulmağa hak kazanmış değerli olanlara da rastlayacaksınız.

Düşünüyorum: Çetin'i bir kitapçıkta bütünüyle tanıtmak ve tanımak o kadar zordur ki, benim de şu kısa önsözde yapabileceğim sadece bu zorluğu anlatmak olabilirdi.

Nitekim elimden gelen de ancak bu oldu. Şimdi ben de sizinle beraber ve zevkle okuyacağım, bundan sonraki sayfaları...

18/8/1964

İlhan SELÇUK

PANİK

EĞER bir davranışın mantığını teoride tutturamazsanız, tatbikatta da ergeç mutlaka bir fiyasko ile karşılaşacaksınız.

Sosyal meselelerde faktörler çok daha girift ve karışık olduğu için teorik mantık ile tatbikattaki oluş arasında uyumsuzluklar, çelişmeler, sürprizler varmış gibi görünür. Hattâ şahsi açıkgozlüklerine, mensup oldukları zümrenin kudretine, geleneklerin değışmez gibi görünen kalıplarına güvenenler, toplum bünyesine ait teorileri redde kadar giderler.

— Bunun teorisi meorisi, mantığı, öngörüsü olmaz. Kim kimden daha becerikliyse, kim kime daha iyi yutturuyorsa, o daima galip gelir, derler.

Akılclılar ise inceden inceye hesap, kitap yapar, sebeplerle sonuçları değerlendirir ve beklerler. Birinciler bir zaman günlük hayhüy arasında ve büyük sayıların gerçekleri birdenbire ortaya çıkartamayan, hattâ gölgeleyen kimildanırları arasında, galip görünürler.

Ancak öyle bir nokta gelir ki orada aklın daha önceden gördüğü kanunlar çalışmaya başlar. İşte o vakit :

— Neyi nasıl söylersen gerçek ondan ibarettir, neyi nasıl koparırsan o senin zaferindir, diye düşünenlerde bir panik olur. Bâzi şeylerin ayaklarına dolastığını, sözlerine kimsenin inanmadığını, eski durumlarının gitgide bozulduğunu farkederek şaşırırlar.

Bugün Türkiye'de bu panik başlamış gibidir.

Gerçi henüz geri kuvvetler ve geri kadrolar herhangi bir seçimde daha çok oy toplayacak gibi bir durumdadırlar. Fakat bu, hissi dalgalanmaların ve eski demagojilerin geri kütleler üzerindeki son etkisidir. Yoksa teoride ve mantıkta kozu çoktan kaybetmişlerdir.

Hiçbir fikir ileri sürememekte, hesaplarını hiçbir şekilde doğrulamamaktadırlar. Demek ki zaferleri aslında kandırmalardan ve aldatmalardan doğmuş sahte bir zaferdir ve sosyal kanunlar bunun bir süre sonunda tepetaklak edecektir.

Siz belki bütün gazeteleri göremiyorsunuz ama biz meslek icabı görüyoruz. Yazılanlara kıs kıs gülerek bakıyoruz. Tüm bir perişanlık, tüm bir geveleme, tüm bir çözümlüş içindeler... Genel sözlerin ve yuvarlacık, kaypak, havı dökülmüş klişelerin ötesinde, Türkiye'nin hiçbir gerçeğini açık açık, yerli yerine oturtamıyorlar.

Toprak ağalarını artık tutamıyorlar, karşı da çıkamıyorlar. Toprak reformunu tutamıyorlar, karşı da çıkamıyorlar. Din, Diyânet, İmam, Hatip, diyorlar, o da sökmüyor. Hürriyet, eski devir, şahsi cerbeze diyorlar, istatistikleri bir bir ortaya çıkartıyoruz, yalanlamamıyorlar.

Anlaşıyor ki demokrasi daha geniş ölçülere gelse, hiç ayakta kalamayacaklar. Şimdiyedek bütün başarıları, gerçekleri halktan gizleme hüner ve baskısına dayanmış. Gerçekler su üstüne çıktıkça onların dibe batması mukadder.

Kâğıt üzerindeki bu büyük galebe, yakın yıllarda tatbikatta da kendisini gösterecektir. Yeryüzünde tabiata ait olsun, sosyal bün-yeye ait olsun, hiçbir olay mantık dışı cereyan etmez. Her kandırma ve aldatmanın sonunda darası ve kabası alınır. Ortada sadece çirliçiplak gerçekler kalır.

Bizim gericiler gerçeklerle yüzyüze geldikleri vakit, onları kanalize edecek, onlara yön verecek bir çapta ve bilgide değillerdir. Ve zaten böyle oldukları için de Türkiye'yi ancak geri bıraktıkları ölçüde sıfır olan değerlerini saklayabileceklerini ve karınlarını rahat doyuracaklarını düşünmektedirler. Yoksa hangisi ileri bir toplumda çöpçü çıraklığından daha ötede bir marifet gösterebilir?

Ama Türkiye uyanmaktadır. Bütün hesaplar ortaya çıkmaktadır. Eski yutturmacalar kolay kolay piyasa bulmamaktadır. Yavaş yavaş büyük bir yarışa yöneliyoruz. Yarışı, en doğruyu söyleyen kazanacaktır.

(Milliyet - 9 Eylül 1963)

TÜRKİYE'DE ZENGIN OLMANIN YOLLARI

ALT tarafı bilemediniz yetmiş, seksen, hadi hadi doksan yıllık bir ömür bu. Bu zamanı yeryüzüne gelen insanlar çeşitli meşgalelerle geçirmek zorundalar. Kimisi kahvede tavla oynar, kimisi nötronların kanununu araştırır, kimisi başka insanları idare etme hevesine düşer, kimisi bir daireye kaplanır, kimisi yazı yazar, kimisi balık avlar... Sonra hepsi teker teker çekip gider bu dünyadan...

Mesele bu kısa zaman içinde insanlığın duya duya, başkalarının hakkını yemeden yaşamak ve gelecek insanlara daha güzel, daha mutlu, daha ileri bir dünya bırakmaya savaşmaktır.

Yukarılardan bakınca anlaşılıyor ki yeryüzüne gelen gerçek insan sayısı pek az. Binlerce yıl içinde gelip geçmiş milyarlarca insan arasından kendisinden bahsettirmiş ve insanlığa faydası dokunmuş kaç kişi var? Her devirde böyle birkaç düzine adam ya çıkıyor, ya çıkmıyor. Bütün ötekiler, onların yaptıklarından yararlanıyorlar.

Bugün yeryüzünde üç milyar insan var. Bütün bunların kaderi siyasi iki kişinin dudağı arasında. Atom âlimi, fizik âlimi, kimya âlimi yeni bir şeyler bulurlarsa hepsi yararlanacaklar. Filozof yeni bir sistem getirirse, daha rahat yaşayacaklar. Şair şiir yazarsa, ressam resim yaparsa, kompozitör müzik bestelerse uygulanacaklar. Şimdiye kadar hep böyle olmuş bu... Bunları yapanların da sayıları o kadar az ki... Peki öteki çoğunluk ne yapar? Onlar öyle kendi küçük dünyalarında yaşarlar ve ölürler.

Biz yeni yetişenlere onlardan olmayın, yaratıcılardan olun, demek isteriz. Çünkü Türkiye hep başkalarından geçinen, yeryüzü medeniyetine hiçbir isim hediye edemeyen bir topluluk hâline gelmeye başlamıştır. Bu kadar yaratıcısı az, bu kadar kişiliği zayıf bir memleket olmaz.

Bir toplumda müsbet çaba, gerçek insan, yaratıcı ve araştırmacı kafa azaldı mı, orada, yalan dolan, çalıp çırpma, kof övünme, uyduruk böbürlenme ahr yürür...

Dediğimiz gibi alt tarafı yetmiş seksen yıllık bir ömür zamanı var elimizde... Biz bu zamanı nasıl harcıyoruz? Bunu incelemek gerekir? Bu zaman içinde gelecek dünyaya neler bırakıyoruz, insanlığın iyiliğine neler getiriyoruz? Bunun cevabını veremeyince, insanlığa lâyık şekilde yaşamadığımızı kabul etmek zorunda kalırız.

Şimdi meselâ on gün sonra aramızdan biri durup dururken bir milyon lira sahibi olacak... Karayolları Genel Müdürlüğü 400 adet damperli kamyon, 100 adet paletli yükleyici, 130 adet paletli traktör, 160 adet grayder satın alacak. Bunların hiçbirini biz Türkiye'de yapamıyoruz. Avrupa firmalarının mümessili olan bir adam, Karayollarının eksiltmesine girecek, yüz elli milyon lira tutan bu siparişi kazandığı takdirde aşağı yukarı cebine komisyon olarak, bir milyon lira indirecek... Bu adam topluma nasıl bir yarar sağlamaktadır ki, karşılığında bizim vergilerle ödenen bütçeden bir milyonu almaktadır? Makineleri yapan kendisi değil, makineleri çalıştıracak olan da kendisi değil... Kendisi sadece aracı... Yabancıların yaptığını bizim devlete satacak... Bu kadarcık bir iş için bir milyon lira kazanç... Ve bu bizim sistemimizde kanunîdir. Normaldir. Oysa bir anda, adam başına düşen yıllık millî gelirin bin mislini kesesine koymaktadır.

Bozukluğun püf tarafını bilmem anlatabiliyor muyum?

Kimseyi itham etmiyorum ama bu adam açıktan kazanacağı milyon için iki yüz, üç yüz bin lira rüşvet verebilir mi? Bal gibi verir.

Şimdi dürüstlüğüne ve kafasına çok inandığım eski dostum Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin'den bir ricam var. Bu eksiltme işiyle meşgul olsun.

Karayolları bu eksiltme için onbeş günlük mühlet tanıdı... Mühletin beş günü geçti. Bu zaman zarfında şartname tercüme edilerek yabancı memleketlere nasıl gönderilebilir ve nasıl cevap alınarak eksiltmeye girilebilir?

Sonra ikinci ricam, ihale kimin üzerinde ve kaçtan kalacak; onu da bilelim. Ne kâr edildiğini aşağı yukarı biz hesaplarız. Türkiye'de nasıl zengin olduğunun yollarını öğrenmeye başladık. Halka da anlatalım, o da öğrensin.

Görüyorsunuz ortada bu fakir, bu çıplak memleketi büyük başarılarla götürecek bir kafa patlatma yok. Ama bir anda milyon

kazanma var. Bu para bu memleketin sırtından çıkıyor. Sonra bu parayı kazanan elbet nüfuz sahibi oluyor. Cart curt ediyor. Partilere, devlet idaresine tesir ediyor. Bu düzeni düzeltmek ve gerçekten bir marifet gösterenlere prim ödemek gerekir. Türkiye'de bir âlim, bir araştırmacı, bir öğretmen, bir sanatçı değil de, bir komisyoncu para kazanıyor. Hem de kimden? Doğrudan doğruya devletten... Elbette suiistimallerin, dedikoduların önüne geçemeyiz.

Bunları dile getirmek aslında muhalefetin, milletvekillerinin işidir. Onlar işlerini yapamıyorlar. Hattâ kendi çıkarlarını bu usulün devam etmesinde buluyorlar. Biz de burada tek başımıza uğraşıyoruz. Ama sonunda mutlaka başarıya ulaşacağız.

(Milliyet — 6 Nisan 1963)

ALİCENGİZ OYUNLARI

SİZE zaman zaman Türkiye'de kolayca nasıl zengin olunabileceğinin yollarını yazıyorum. İşte bunlardan biri daha :

Ticaret Bakanlığı Türkiye'ye dışardan sokulacak malları kotalara ayırır ve ilân eder. Önüne gelen bu kotalara istediği malı kaydettirmek için Bakanlık kapısında yarış halindedir. İşin daha bu safhasında binbir hikâye döner. Bu tarafını bir kalemde geçelim.

Bu kotalar arasında sadece sanayicilerin kendi ihtiyaçlarında kullanmak üzere getirecekleri ham madde ve işletme malzemesi için bir sanayici kotası da vardır. Bu kota ile mal getiren sanayiciler, bunları yalnız ve yalnız kendi işlerinde kullanmak zorundadırlar. Buna aykırı hareket edenlere bir sonraki kotada tahsis ayrılmıyacağı karar altına alınmıştır.

Ancak tatbikatta bu kararı kimsenin dinlediği yoktur ve bazı sanayiciler sözde kendileri için getiriyormuş gibi göründükleri malı, yüksek fiatla şakır şakır satmaktadırlar.

Bunun en tipik örneği, madencilerle müteahhitlerin sanayici kotasından getirttikleri ve hemen sattıkları toprak kazma, yol açma gibi işlerde kullanılan makinelerin spekülasyonudur. Bu çeşit makinelerin ömrü uzun olduğu için sık sık getirilmelerine pek ihtiyaç yoktur. Oysa bir çok madenci ve müteahhit, her kotaya, yani yılda iki defa, bu cins bir iki makine getirmek için müracaat eder ve gereken dövizi alır.

Şimdi gelelim bu makinelerin nasıl ithâl edildiğine... Yönetmelik sanayicilere bu makineleri mümessil eliyle ithâl etme hakkını tanımıştır. Madenci, müteahhit, yani sanayici kotasından makine getirmek yetkisini koparan, aslında makineye ihtiyacı olmadığı için bunların lisansını bir mümessil - ithalâtçıya satar.

Dış görünüşte ithalât şeklen tamamen normaldir. Mümessil - ithalâtçı makineyi sanayici adına getirmektedir, yurda soktuktan sonra sanayiciye verecektir. Ancak gerçekte bu makine sanayicinin işletmesine girmez ve piyasada satılır. Bunlar arasında devlete satılanlar da vardır.

Bu şekilde birkaç yüz bin lira değerinde olan bu makinelere ait sanayici kota belgesinin satılması, tam anlamıyla belge sahibine havadan büyük kazançlar sağlar. Bu makineleri alanlar da ödediklerini yaptıkları işin maliyetine bindirirler. Ve sonunda parayı halk ödemiş olur.

Meselâ adı bende mahfuz bir firma, 9. kotadan getirdiği böyle bir makineyi İzmir Belediyesine satmıştır.

Bu çeşit suiistimalleri önlemek çocuk oyuncağı kadar basittir. Sanayici kotalarından makine getirenlerin bunları kendi işlerinde kullanıp kullanmadıklarını neden kimse kontrol etmez, anlamıyoruz.

Şimdiye kadar yönetmelikteki ceza müeyyidesinin de kimlere uygulanıp uygulanmadığı milletin meçhulüdür.

Devlet idare edeceğiz diye ortaya çıkanların bu kadar basit vurgunlarla dahi başa çıkamamaları acemiliklerinden midir, yoksa başka zaaflarından mı; onu bilemiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa, bu tutumla kimsenin mücadele etmediği ve sorumluların fırsatçılara göz yumduğu, hattâ kolaylık gösterdiğiidir.

Bir Bakan ki Yüksek Murakabe Heyeti Başkanırken hakkında takibat açtığı ve aleyhinde şahitlik ettiği bir kimseyi sonradan Genel Müdürü olarak tâyin edecek kadar kendine karşı sorumsuzdur, elbette bu oyunların üstesinden gelemez.

(Milliyet — 13 Mayıs 1963)

BÜTÜN HIKÂYE BURADA

PLÂN, program, af, milli irade, kalkınma; hepsi iyi, hepsi mükemmel... Fakat her şeyden önce Türkiye'yi bir rüşvetler, komisyonlar ve suiistimaller memleketi olmaktan çıkarmak gerekiyor. Bu bozukluklar önlediği zaman mevcut düzenle dahi Türkiye'nin kalkınma tatbikatında yüzde yirmibeş ölçüsünde bir gelişme ve rahatlama oluyor.

Bu rüşvetler, komisyonlar ve suiistimaller mekanizmasını birkaç defa izah ettim.

Önemli bir kısmı da bizim verdiğimiz vergilerle meydana gelen bir Devlet bütçesi var. Bu bütçeden açıktan açığa para aşırarak kolay değil. Devlet bir takım alım satımlarda bulunuyor ve bir takım işler yaptırıyor. Bunun için de fertlerle münasebete giriyor. Bu fertler ya müteahhit oluyor, ya ithalâtçı, ya imalâtçı oluyor. Onlara yaptıkları iş karşılığında bütçeden para ödenebiliyor ve bütün oyun burada oynanıyor. İmtisalar, kayırmalar, komisyonlar... Bütçeden paralar bâzı fertlerin cebine akıtılıyor ve kırılıyor.

Buna bir örnek verelim. Meselâ Millî Savunma bir hastahane yapacak. İnşaatı açık eksiltmeye çıkarıyor. Devlet bankalarının elinde resmî inşaat şirketleri var. Onlar kenarda kalıyorlar ve özel bir şirket tahmin bedelini yüzde otuz dört nisbetinde kırarak eksiltmeyi kazanıyor. Kendisine derhal altı milyonu nakit olmak üzere on milyonluk avans veriliyor. Bütçeden para çıktı ve ferdin cebine girdi. Bundan sonra hastahane iyi veya kötü yapılması pek önemli değil. Bu şirket nasıl oldu da bu kadar bir indirme yapabildi. Bedel mi ters tahmin edildi, mühendisler mi aldandı; kimse araştırıyor. Devlet bankalarının şirketleri neden kenarda kaldı, kimse soruşturmuyor.

Yahut devlet para ayarlaması üzerinde bir karar alacak. Bir hafta önce bir ithalâtçı Demiryollarına mal getirmek için 205 milyonluk bir anlaşmaya giriyor. Devlet bütçesinden alacağı paralar dan siyasilere pay vermeyi kabul ediyor. Ve rezaletler çorap söküğü gibi günümüze kadar devam edip gidiyor.

Bu suiistimalleri önlemenin tek yolu, devletin fertlerle iş yapmaktan vazgeçmesidir. Devlet eliyle zengin edilenler millî gelirin yüzde otuz ikisini ceplerine indiriyorlar. Buna karşılık iktisadî alanda gösterdikleri faaliyet devde kulak ölçüsünü geçmiyor.

Ayrıca meşru görünmek için yapılan indirmeler kalite hırsızlıklarına, ithalât spekülasyonları Türkiye'nin makineleşmesine engel oluyor. Avrupa firmaları geri memleketlerin rüşvetçiliğini biliyorlar ve bir pazarı kaybetmemek için bu yoldan ellerinden geleni yapıyorlar. Türkiye çalıyor ve bunun karşılığında bazı kimseler zengin oluyor.

Demek ki her şeyden önce bugün Türkiye'de bilhassa ve bilhassa müteahhitlerin, ithalât ve ihracatçılarla imalâtçıların devletle olan münasebetleri üzerine büyük projektörleri dikmek zorunluğ var.

Bunun ilk adımı olarak hükümetten rica ediyorum, açık eksiltmelere kimlerin girdiğini, işin kimin üzerinde kaçta kaldığını, kâr nisbetinin nasıl hesaplandığını her ay resmen umumî efkâra açıklasın. Halk iktisadî olayları kolayca takip etsin ve müsbet bir kontrol yaratılsın. Böylece hem dedikodular, hem bütçeden yapılan apartmanlar önlenir.

Biz de şu kadar zamanda bitmesi gereken işin neden bitmediğini, iş kötü yapılırsa mes'ulünün kim olduğunu rahat takip eder ve daha yararlı oluruz.

Önce bir lâboratuvar denemesi olarak Beyoğlundan başlayalım. Sinema kapılarının önünde bilet karaborsası yapılıyor. Halk:

— Sinemacılar ve resmî vazifeliler karaborsacılarla ortak da ondan önüne geçilemiyor bunun, diyor.

Şimdi resmî vazifeliler ya gerçekten ortaklırlar, ya âcizdirler. Her ikisi de devlet idaresi açısından suçtur.

Kendi bölgesinde bu kadar basit bir meseleyi önleyemiyen bir kaymakama sicil verilmez ve o görevde tutulmaz. Bu yapılmadığı takdirde ortaklık büyüyor demektir. Ve her türlü ithama vatandaş hak kazanmaktadır.

Bu Türkiye mutlaka düzelecektir. Bu suiistimler, bu komisyonculuklar, bu vatan satmalar önlenecektir. Bir namuslular dayanışması, namussuzları mutlaka yenecektir. Nasıl olsa kazanılacak olan bu mücadelede en büyük şeref bu müdahaleye katılmış olanlarındır. Bu şerefi hep birlikte paylaşmalıyız.

(Milliyet — 17 Mart 1963)

ECZACILARLA İLGİLİ BİR SKANDAL

BİZİM Sağlık Bakanı fena bir kimse değil zannediyorum. Fakat nedense İşçi Sigortalarının eczane açmasına ve işçilerin ilaçlarını bu eczanelerden almalarına taraftar görünmüyor. Bu yüzden de Sosyal Sigortalar Kanunu tasarısı aylardan beri Bakanlar Kurulunda uyuklayıp duruyor.

İşçi Sigortalarına işçiler için eczane açma yetkisi eski iktidar zamanında verilmişti. Eczacılar o zaman fazla telâşlanmamışlardı. Ancak bir işçi çalıştıran iş yerlerindeki işçilerin de sigortalanmasını sağlayan kanun tasarısı karşısında eczacılar müthiş ürkütüler. Önce gazeteleri dolastılar :

— Bütün işçiler sigortalanacak. Sigortanın kazancı büyüyecek ve işçiler için açtığı eczaneleri çoğaltacak. Hiç bir işçi bizden ilaç alamıyacak, biz o zaman ne yapacağız? İşçiler yine ilaçlarını bedava olarak bizden alsınlar, parasını Sigorta bize ödesin, demeye başladılar.

Eczacılar haksızdı. Ortalama olarak her biri Türkiye'de adam başına düşen millî gelirin tam yüz misli fazlasını kazanıyordu. Sigorta ise bu küçük -bütün Türkiye'de 1400 eczane vardır- ve kazancı yüksek zümreye, işçilerden kesilerek toplanmış paralardan kâr ödemek istemiyor ve işçilere kendi eczanelerinden bedava olarak ilaç vermeyi tercih ediyordu.

Bir işçinin yıllık kazancı dört bin, beş bin liradır. Bin dört yüz eczanenin yıllık ciro su bir milyarı üzerinde olduğuna göre, ortalama olarak bir eczacının yıllık kazancı yüz bin liraya dayanıyor.

Böylesine zengin bir zümrenin fakir işçilerden hâlâ kâr çıkartmaya kalkması sosyal adalet prensiplerine taban tabana zıttı. Bütün bunları üç dört hafta önce enine boyuna yazdık. Ve dürüst eczacılardan:

— Haklısınız, diyen mektuplar aldık.

Bâzıları ise kızdılar:

— Bizim kazancımıza sen ne karışyorsun? dediler.

Heyetler halinde Ankara'ya gittiler. Sigortanın eczane açması için uğraşmaya başladılar. Nedense Sağlık Bakanı onlardan yana çıktı. Ya meseleyi iyice bilmiyordu, ya eczacılardan çekiniyordu.

Şimdi bu Bakan uyararak için bazı eczacılara ait bir suisti-mâli açıklıyoruz. Bu açıklama karşısında Bakan yine de onları tutmaya devam ederse, bunu artık körlemesine bir ısrar değil, kötü niyetli bir inat olarak kabul edeceğiz.

Özel eczanelere giden sigortalardan bazıları, bazı eczacılarla anlaşılıyor ve alması gereken ilaç yerine başka şeyler alıyordu. Bu bilinen bir gerçektir. Bunun yanında ise birçok eczacı çok daha korkunç bir suistimâle gidiyordu. Sigortalıya reçeteden daha ucuz bir ilaç veriyor ve Sigortadan gerçek ilacın parasını alıyordu. İşçi Sigortaları bu durumu tesbit için bir hekim müfettişi görevlendirdi.

Müfettiş yanına bir memur, bir polis, bir de odacı olarak işe başladı. İstanbulda 147 eczaneye gidildi. Heyet eczanesinin on beş metre kadar uzağında bekliyor, bir reçeteyi odacı ile eczaneye gönderiyordu. Bu reçeteye karşılık verilen ilaçlar hemen orada bir zabıtla tesbit ediliyordu. Yüz kırk yedi eczaneden yüz yirmi dokuzu reçetede yazılı ilaçları değil, fiatı daha ucuz olan ilaçları verdiler. Ay sonunda reçeteler ilgili sigorta şubelerine gelince, tutulan zabıtlarla karşılaştırıldı. Eczaneler daha ucuz ilaç verdikleri halde, sigortadan reçetede yazılı pahalı ilacın parasını istiyorlardı. Beher reçeteye düşen fazlalık 12 lira 23 kuruştı.

İzmir'de aynı deneme altmış bir eczanede yapıldı. Bunlardan da elli dördü aynı şeyi yaptı. Ucuz ilaç verdi, sigortadan gerçek ilacın parasını istedi. İzmir'de de ortalama reçete başına 14 lira 87 kuruş bir fazlalık düşüyordu.

Bu düpedüz bir dolandırıcılıktı ve hem de insanların sağlığıyla ilgili bir dolandırıcılıktı.

Sigorta, işçilere kendi eczanelerinden ilaç verdiği zaman böyle rezaletler olmayacaktı.

Ayrıca birçok memleketlerde işçilere sigortalar kendi eczanelerinden ilaç veriyorlardı. Fransa'da, Hindistan'da, İsrail'de (Burada ayrıca ilacı da sigortalar ithâl ediyordu), Japonya'da, Portekiz'de, İsviçre'de, Veneziella'da, Bolivya'da, Meksika'da durum böyleydi.

Bütün bunlardan sonra Sağlık Bakanının koruyucu melekliğine devam etmeyeceğini tahmin ederiz. Göz göre göre de bir Bakan, milletin aldatılmasına âlet olmak istemez elbette.

(Milliyet — 15 Nisan 1963)

BİRAZ HESAP KONUŞALIM

BU sefer de bir hesapla girelim yazıya, Bizim tütün üretiminin kaç kilo olduğunu bilir misiniz? İlgililer hariç, nereden bilecek siniz. Memleket davası olarak biz gazete yayınlarının dümen suyunda muhalefetin ahtan vazgeçip geçmediğini bilmeye çalışırız. Bu konu yanında tütün üretimi pek o kadar önemli görünmez gözümüze...

Ben size söyleyeyim, normal zamanlarda tütün rekoltemiz yılda 130 milyon kilo civarındadır. Bu yıl mahsul iyi olmadığı için, otuz - kırk milyon kilo eksik bir ürün elde ettik. Bu yılı bırakalım, hesabımıza devam edelim.

Aşağı yukarı 300 bin köylü ailesi tütün ekiciliği ile uğraşır Türkiye'de. Bunların mahsulünün kırk, kırkbeş milyon kilosu içerdeki tüketim (istihlak) için Tekel tarafından ve köylünün ihracatçıyla başbaşa kalıp perişan olmaması amacıyla muayyen bir fiyat üzerinden satın alınır. Geri kalanını ise ihracatçı tüccar alır.

300 bin köylü ailesinden tütün alıp dışarıya satan tüccarın sayısı iki yüz elli kadardır.

Köylüye gerek Tekel, gerek ihracatçı tarafından ortalama kilo başına onbir lira kadar bir para ödenir. 130 milyon kiloda ortalama bir milyar 430 milyon lira... Aile başına yine ortalama dört - beş bin lira düşer.

Demek ki çok kaba bir hesapla bir tütün ekici aile, yılda dört - beş bin lira kazanabiliyor. Bundan çok daha aşağı ve yukarı kazananları var tabii.

Peki 250 ihracatçı ne kazanıyor?

Bunlar köylüden aldıkları tütünü işleyerek onüç, ondört liraya malederler. Ve ortalama bir buçuk dolardan yani onbeş - onaltı liradan ihraç ederler. (Bunun bu yıl olduğu gibi iki doları geçtiği de olur)

Kilo başında bir lira kâr etseler, 85 milyon kiloda 85 milyon lira kârları olur. Yani adam başına yılda 340 bin lira..

Tütünü ekip yetiştiren 300 bin aile yılda dört - beş bin lira kazanıyor. Bunları alıp satan iki yüz elli kişi yılda 340 ar bin lira kazanıyor.

Bu hesaba ihracatçılar fena halde kızacak ve itiraz edeceklerdir. Çünkü parayı bankadan almakta ve faiz ödemektedirler. Kendi

iddialarına göre kârları kilo başında yirmi beş kuruşu geçmemektedir. (Oysa bu hesabı daha kurcalarsak İzmir bankalarına yabancı firmalar tarafından yatırılan 220 milyon gibi çok karışık şeyler çıkacaktır karşımıza. Bundan ileride bahsedeceğim.)

Onların söylediği kârı dahi kabul etsek yine yılda kazançları seksen, yüz bin liradır. Yılda adam başına düşen milli gelirin yüz misli fazlası...

Eczacıların kazançlarını incelerken de ortalama bu rakamı bulmuştuk.

Bu küçük zümrelerin milli gelirden aldıkları müthiş payları görüyorsunuz. Karşılığında yaptıkları iş de, öyle müthiş bir kafa işi, bir yaratma, bir icat işi değildir. Oradan alıp buraya satarak, düpedüz spekülâtif bir hareketten kazanıyorlar.

Bu hesapları halk bilmez. Bu hesapları Parlâmentoda siyasiler konuşmaz. Bu hesapları gazetelerde kolay kolay bulamazsınız.

Sadece genel bir lâf davulu çalınır Türkiyede.

— Batıyoruz, memleket kötüye gidiyor, iktisadi durumumuz bozuk v.s.....

Neden batıyoruz, neden memleket kötüye gidiyor, neden iktisadi durumumuz bozuk... Bütün bunların bir incelemesini yapmak ve halkın anlayabileceği bir dille onun gözünün önüne sermek gerekir. Gerçek devlet idaresi, gerçek muhalefet, gerçek gazetecilik bizzat budur.

Bunları konuşmazsak, bunların açıklanmasına çalışmazsak ve bu bozuklukları düzeltmeye elbirliği ile savaşmazsak her şey sonunda yine sarpa saracaktır.

Her şeyden önce kazançları konuşurmak ve bu kazançların nasıl sağlandığını halka anlatmak zorundayız. Müteahhitler ne iş yapar ve ne kazanır? İthalâtçılar, ihracatçılar ve armatörler ne yapar, ne kazanır ve nerden kazanır? Her fert bunu Türkiye'de öğrenmelidir. Aftan maftan çok daha önemlidir bu konu... Çünkü bu kazançları sağlayanlar iç ve hattâ dış siyasetimizde müthiş bir tesir icra etmektedirler. Milletvekillerinin halka bunları anlatmak yerine, cami yaptırmaktan ve mevlût okutmaktan bahsetmelerinin gizli sebepleri, hep bu gerçekleri saklamak hevesinden, halkı başka bir yöne sevk etme kurnazlığından gelmektedir.

Millet olarak uyanmaktan ilerici olmaktan kasdımız bu hesapları kavramak ve ona buna avlanıp tavlanmamaktan ibarettir. Bunu sağlayamayan bir demokrasi, demokrasi değil, sadece halka yutturmaca yarışmasıdır.

(Milliyet — 19 Nisan 1963)

ADANA'NIN BARLARI

ADANA barları, yazın bahçeye çıkıyor, çalgılı gazino oluyor. Masalarda iri kıyım, şişman şişman, kravatsız adamlar rakı içiyorlar. Yüzü gözü taşa taşa boyanmış, dekolte giyimli kadınlar, ellerinde kordonlu mikrofon, pistin ortasında dolaşarak mübalâğalı kırılmalarla şarkılar söylüyorlar. Erkeklerin sırtarak kulaklarına kadar genişleyen ağzıları, kadınların göz kırpmaları, kanunla kemanın ara nağmeleri... Sonra masaların önünde dura ilerleye kıvrılan göbeklerle Adana usulü cilveler :

— Koçum benim, arslanım benim, erkeğim benim...

Ben görmedim ama bu cilvelere külot lâstığı arasına sıkıştırılmak şartıyla bin kâğıt toslayanlar varmış. Bir mevsimlik kırıtmanın İstanbul'da rahatça bir kat aldığını söylediler.

Bir garip yer bu Adana... İktisadî turnikesini kesin olarak kimse pek bildiği yok. Valinin dediğine ve verdiği rakamlara göre yılda bir milyar lira girermiş bu şehre.. Bu bir milyar liranın dağılım şeklini sordum. Kem kümden başka bir cevap alamadım. Pamuk zamanı sağdan soldan tarlalara akan işçi sayısı yarım milyon ötesinde.. Arazi sahiplerinin, işçilerle toprak sahipleri arasındaki elçilerin, faizcilerin ve bankaların kazanç nisbetlerini kimse bilmiyor. Çalışan kim, kazanan kim, belli değil.

Belli olan, şehirde toprak ve tarım reformlarından bahsetmenin pek hoş karşılanmadığı... Sanayide para, ne de olsa kültür eleğinden geçmiş kravatlının cebindedir. Adana'da zengin tipi, dangul dungul ve nerdeyse şalvarlı... Batıda milyonerin böylesine rastlamak şöyle dursun, böylesinin kapıcı olduğuna dahi rastlayamazsınız.

Bir akşam toprak ağalarıyla beraber oturdum. Önce aldırılmaz ve tanımaz göründüler. Sonra içlerinden birinin gözleri yüzüme sâbitleşmeye başladı. Alfabe söker gibi bir an bir kini heceledim bu bakışlarda. Tek tük kelimelerle aleyhimde yazılanları imâ etmeye başladı.

— E, ne olmuş, dedim.

— Hiç, dedi.

Sahneye bakarmış gibi görünen bir tanesinin bütün dişleri silme altındı. Aralarında en zengini oymuş, beş bin dönüm arazisi varmış. Bizim köylülerden hangisi zengin olsa öyle otururdu. Kadınları,

çalgısı ve garsonlariyle etrafına alışık bir havası vardı. Ama evinde kimbilir nasıl despot ve nasıl muhafazakârdı.

Üçüncüsü cüsseli, her şeye boş veren bir taşralı saflığında, yaramaz ve kurnaz güllüştüdü.

— Sen de pek gençmişsin be, dedi.

O bana biraz daha yakın gibi görünüyordu:

— Boyuna yazarsınız Adana Cadillac'ları, Adana Cadillac'ları.. Hani nerde Cadillac?... İstanbul'daki gazinolar buradakinden daha pahalıdır. Öyle bilmeden tutturmuşsunuz işte...

Adama hacıağalığının dillere destan olması güçlerine gidiyordu Toprak sahibi idiysele, ne olmuştu yâni, suç muydu bu da... Kendilerince eğleniyor, kendilerince yaşıyorlardı. Bunu parmağa dolamanın mânası yoktu.

İlk başta bana kinli kinli bakanın eli, önümdeki otel müdüründen aldığı Amerikan sigarası paketine gitti :

— Hele bir gazeteci sigarası içek, dedi. Amerikan ha? Sonra da petrolleri yazarsın.

Şeytan güllüştüsü :

— Boo, bana da ver hele, biz de bir içek, dedi.

Beni suçüstü yakalamış gibi keyifleniyor, eğleniyorlardı :

— Sen hep bundan mı içersin?

— Bir de yazarsın Cadillac'ları, yazarsın ağaları...

— Kiraladığımız üslerden bizim payımıza bu düştü, ne yapalım, dedim.

Birden konuşmayı ciddiye çevirdim. Türkiye'nin bu sisteme, bu çeşit ağalığa tahammülü olmadığını söyledim. Profesörlerin, okularda dirsek çürütenlerin kazançlarını ,yaşayacağız diye sürünenlerin sayılarını söyledim... Bir an öyle daldılar.

Fena adamlar değillerdi. Şöyle böyle bir şeyler de anlıyorlardı. Fakat onların suçu neydi. ? Bu düzeni onlar kurmamışlardı, usul, âdet, gelenek böyleydi. Niye herkes onlara kızıyordu? Niye herkes hep bu işi kurcahyordu? Kime ne zararları vardı? Üstelik dostlukta, mertlikte sağlam kişilerdi, elleri de açıktı. Sevdikleri için ölür, canlarını verirlerdi.

Nasıl düşündüklerini anlıyordum. Gelecekte çekiniyorlardı. Cahildiler, her çevreye giremiyorlardı. Bu duruma bāzan k ziyor, bāzan da üzülmüyorlardı. Gözlerinin kestiğiyle hınçlı hınçlı alay da ediyorlardı. Sonra rakıyı çekiyor, kadınları oynatıyor ve:

— Boş ver, diyorlardı.

Boş ver ama bu oluşa ve bu gidişe boş vermek artık kolay olmayacaktı.

(Milliyet — 19 Mayıs 1963)

MIZRAK VE MİNARE

MİNAREYİ çalan kılıfını hazırlar, demişler. Öyleyse kılıflanmış minareleri gördükçe ne yapmalıyız?

Bu kılıflamanın hangi sistemle olduğunu ortaya koymalıyız

Kılıflardan biri, devlet müesseselerinin kendilerine ait işleri, özel kişilerle devlet teşekküllerine yaptırma tercihinde serbest bırakılmalarıdır.

Uyelim ki evinizde hanımınızın gayet güzel bir yün örme makinesi var. Siz hanımın bütün ısrarına rağmen aile bütçesinden aldığınız parayla kazağınızı dışarıya ördürüyorsunuz. Bâzan da kazak parası diye hanıma büyükçe bir miktar gösterip, bunu kazakçıyla kırıştıyorsunuz.

Evdaki makine boş duruyor ve evin geçimi zorlaşıyor.

Bu durumu tenkid edenlere kılıflanmış minare cevapları verebilirsiniz :

— Hanım kötü yün örüyor, geç örüyor, örmek istemiyor, diyebilirsiniz.

O zaman size :

— Peki, makineyi niye aldınız, diye sormak gerekir.

Bir devlet ki kendi bünyesinde inşaat teşekkülleri, taşıma teşekkülleri, dokuma teşekkülleri, imalât teşekkülleri vardır. Fakat kendi ihtiyacı için bunları kullanmaz da başkalarına siparişlerde bulunur ve bu siparişlerin yüzde doksan dokuzu dedikodulu olur, o zaman bu tutuma adamakıllı eğilmek lüzumu duyulur.

Ya devlet kendi teşekküllerini idare edemiyordur, o halde bir çaresine bakmalıdır. Ya idare ediyordur, başka kombinezonlara bütçeden para sarfetmemelidir.

Çünkü bu devlet müesseselerinin kendi işlerini özel kişilerle devlet teşekküllerine yaptırmakta serbest bırakılmaları, Türkiye-deki vurgunların yüzde altmış, yüzde yetmişine imkân hazırlamaktadır.

Bu durumu tenkid edenlere :

— Kanun müsait, cevabı verilmektedir.

Kanun, devlet teşekküllerini tercih etmeye de müsaittir ama sistemin bu yönü görmezlikten gelinmektedir. Öteki yön ise minarelere mükemmel kılıf olmaktadır.

Vatandaşlar işlerini devlet teşekküllerine yaptırmaya mecbur değildirler. Devlet dışı kuruluşları, vatandaşlar doyurmalıdır. Devlet ise kendi işlerini kendi teşekküllerine yaptırmalıdır; madem ki devletin bu teşekkülleri vardır. Aksi halde devletin içindeki ve dışındaki bütün kuruluşlar, devlet tarafından besleniyor olacaktır ki bu ne liberal, ne de devletçi sisteme uymayan bir garip Faşizme benzemektedir.

Teşebbüs sahibi vatandaşlar devlete asılmadan iç ve dış piyasada faaliyet göstermelidirler. Teşebbüslerinin kudreti ve mahareti böyle daha çok ortaya çıkar.

Devlet de bütçesinden fertleri zengin etmeye yönelmemelidir. Beşyüz bin memuru ile kendi binalarını, kendi yollarını, kendi ithalâtını, kendi taşımacılığını kendi yapmalıdır.

Mesele bir prensibe varmak ve onu tam olarak tatbik etmektedir. Şimdiye kadar iktisadî yıkıntının baş sebebi, devletten yapılan vurgunlar olmuştur. Özel teşebbüsün bir kısmı hep bu kapıya yanaşmış, Batıyla yarışmaya, kendini yetiştirmeye, kaliteli olmaya lüzum bile görmemiştir. Serbest rekabet fırınında pişeceğine, devlet himayesinde, yâni önce devletle anlaşma, sonra kredi, sonra devlete satıverme usulüyle yan gelip yatmış, kârını iç ve dış piyasadan değil, hep bütçeden çıkarmış, ayrıca bir de nüfuz ve imtiyaz sahibi olmuştur. Biz her şeyden önce bu kapının büsbütün kapatılmasa bile çok sıkı bir kontrole alınmasını istiyoruz.

Gerçi minareyi çalan kılıfını hazırlar demişler ama, bir söz daha söylemişler :

Mızrak çuvala sığmaz.

(Milliyet — 29 Haziran 1963)

BİR PRENSİBE VARMALI ARTIK

TÜRKİYE iktisadî kuruluş bakımından hiç bir Batı memleketine benzemez. Hiç bir Batı memleketinde endüstrinin yüzde seksen ikisi, bizde olduğu gibi, devlete ait değildir. Bunun için Batı ile paralel kurmaya kalkmak yahut bu oluşu hesaba katmadan Batı'dan örnekler sıralamaya çalışmak bizi bir hayli yanıltabilir.

Endüstrimizin çok önemli bir kısmı neden devlete aittir? Çünkü bizde ferdi sermaye kıtlığı olduğundan endüstriyi kurma işi devlete düşmüş ve herhangi bir doktrin icabı olarak değil, fakat bir çaresizlik neticesi devletçiliğe yönelmek mecburiyeti doğmuştur. Sonra da bu devletçilik kendi oluş felsefesine zıt bir yola sokularak fertleri zengin etmek, zümre çıkarlarını korumak için siyasi kliklerin elinde çeşitli kaprislere âlet edilmeye başlanmıştır.

Bu bozuluşu önlemenin tek çaresi olarak, devlet eliyle fert zengin edilmesinin önlenmesini ve bu konuda tam bir açıklığa gidilerek maşerî bir vicdan kontrolü yaratılmasını istiyoruz.

Devlet dışı müesseseler, devlet himayesini aramadan, bütçeye gözlerini dikmeden iç ve dış pazarlarda kendilerini isbat etmeye alışmışlardır. Oysa onlar devlete satış yapmayı ve bir anda bütçeden para kaldırmayı daha kolay bulmaktadırlar.

Odalar Birliğinin Bakanlardan istedikleri şeylerden birkaç tanesine buyurun göz atınız :

1) Devlet daireleri fiata bakmadan işlerini resmî sektör şirketlerine vermektedirler. Bu şirketler malzeme almakta da, iş bulmakta da imtiyazlı muamele görürler. 2490 sayılı kanunun 66. maddesine göre, bir devlet dairesi veya teşekkülü diğer devlet işletmelerine iş verirken fiatı düşürmek zorunda değildir.

Bu prensibe gerçekten uyulsa ve devlet kendi işlerini kendi müesseselerine yaptırmakta titizlik gösterse, hem sonu daima bir skandal ve mahkemeye biten ihale hikâyesi bir zaptı rapta girer, hem çeşitli komisyon ve rüşvet dedikodularına bulanana devlet eliyle fert zengin etme mekanizması stop eder, hem de bir çok kimse devlet dışındaki serbest piyasada kendi gücüyle gerçek çapını isbat etmek zorunda kalır.

2) Sağlık müesseselerinin sargı bezi, gaz hidrofil, yatak yüzü, yatak çarşafı, battaniye, pike, pelerinlik, pijama, terlik, ayakkabı ve diğer her türlü giyim eşyası ile personel yemek ve çay takımları, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Sümerbank'tan temin edilmesi tâmin olunmuştur.

Aynı şekilde Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komandanlığı, Devlet Sektörü ihtiyaçları için piyasadan fiat almakta ve siparişlerini Sümerbank'a vermektedirler.

Bizce bu tutuma bütün Bakanlıkların da katılması gerekir. Devlet, kendi müesseseleri dururken neden ille de devlete mal satmak ve bütçeden kâr sağlamak isteyenlere âlet olmalıdır yani? Bunun aksini istemek, vatandaş vergilerinin bir kısmı bir anda bizim cebimize aksın demenin nazik şeklidir.

3) Devlet sektörü, mübayaa ettikleri malların Denizcilik Bankası gemileri ile taşınmasını mecburî tutmaktadır. Malın yüklendiği limana, şayet gemileri uğramıyorsa, ancak o zaman özel sektör armatörlerine taşıtırabilirler.

Görüyorsunuz hep devlet sırtından kazanılmak isteniyor. Devlet ve bütçe dışında bir pazar yaratmak, dış rekabete girişmek çabası yok. Böylesine Devlete sırtını dayamış bir özel sektör olmaz. Bu düpedüz devlet eliyle zengin olmaya, nüfuz sağlamaya ve siyasette muayyen bir zümre yaratmaya yol açar.

Biz isteriz ki, artık özel sektör devlete ve bütçeden kâr çıkarmaya bağlanmasın. Kendisi bir sermaye piyasası yaratsın. Kredi yoluyla sağladığı sermayeyi yine devlet bütçesi sayesinde kârlandırıp iş yapıyor gözükmeye geçinmeye kalkmasın. İktisadî hercümecimizin bütün düğüm noktası burasıdır.

Kâr nisbetlerinin ne ölçüde olduğunu anlamak için de Ordu pazarlarına bir uğrayınız. Piyasada halka satılan malın orada yarı yarıya olduğunu göreceksiniz. Demek ki, Türkiye'de kârın anlamı vurgunla karıştırılmaktadır. Ve bu da halkın sırtından çıkarılmaktadır. Gerçek liberal anlayışta bile ne böyle bir devlet himayesi ve bütçeye yanaşmak iştahı, ne de böyle rekabetsiz bir vurgun aşkı vardır.

Her şeyden önce Devlet, kabil olduğu kadar kendi işini kendi müesseselerine yaptırmalı ve piyasada da denge unsuru olarak halk lchine Ordu Pazarlarına benzer pazarlar açmalıdır. Özel sektör buna karşı hizaya geldiği ve dış pazarlarda da kendisini gösterebildiği zaman özel sektördür. Ötekisi maalesef başka bir şey oluyor ki, Türkiye'yi işte o başka şey yıkıyor.

(Milliyet — 7 Haziran 1963)

TOPLUM DÜŞMANLARI

KARŞIKI bakkal, makarna isteyen müşterilerine dert yanıyordu :

— Ben dükkânda yokken adamın biri gelmiş, kırk paket makarna alıp gitmiş. Dükkânda makarna kalmadı. Ben olsaydım valahi vermezdim. Ne insanlar var yahu...

Kış, saçını sakalını diken diken ederek beyaz kaşlarını azıcık gatti ya, herhangi bir ekmeğe sıkıntısı ihtimaline karşı açığız bu dalalar un, şeker, makarna toplayarak tedbir alıyorlar. Şayet bir kıtlık olur da, insanlar fırın kaplarına dökülürlerse, onlar evlerinde kurnaz kurnaz sırtarak makarna yiyecekler.

Bir toplumda en ilkel bencilliğin en ilkel örneği... Hayvanımsı ferdi bir korunma içgüdü... Kabahat büsbütün de onların değil. Toplum dayanışması, toplumla birlikte korunma diye bir terbiye almamışlar. Kurduğumuz yahut kuramadığımız düzen, insanları bir zincir gibi birbirine bağılıyıyor. Paçasını kurtaran arslan, gemisini kurtaran kaptan anlayışı... Herkes birer kopuk halka... Kim ne olursa olsun, ama bana bir şey olmasın... Sanki böyle bir şey mümkünmüş gibi... Kırk makarnayı sırtlayan adam, aslında şuur-suz bir toplum düşmanı olduğu için, toplumun verdiği bütün nimetlerin de dışında kalması gerekir. Hastahaneye gider de kabul edilmezse kızmamalı, çocuğunu okula almazlarsa üzülmemeli, otobüse binememeli, yolda yürüyememelidir...

Bizim toplumdaki en büyük moral eksiklik işte bu ferdiyetçilik, bu bencillik, bu dayanışma ve birlik noksanıdır. Bunu ise bugünkü sistem sağlamıyor, bu güveni ve bu anlayışı yaratamıyor, bu eğitimi veremiyor. Topluma ihanet eden ferdi, hiçbir işe yaramayacağını, hiçbir başarıya ulaşamayacağını isbathıyıyor. Toplum çalma ve yıpratma bahasına şahsını düşünenler daima kazançlı çıkıyormuş gibi görünüyorlar. Tıpkı batan bir gemide en iyi koltuğu kapanların, canlarını kurtarıyormuş rahatlığında görmeleri gibi... Oysa koltuk kapmaya, makarna istif etmeye, para çarpmaya koşacaklarına elbirliğiyle makineleri onarmaya yönelseler kendilerini çok daha garantiye alırlar. Ama dediğimiz gibi bu bir eğitim ve düzen meselesidir. Bu eğitim, bu düzen bizde yok. Osmanlılığın

en acı mirası bu bize... Her gücü yeten, toplumdan bir şey çalmaya uğraşiyor. Bunu idrak ettiğimiz ve toplumcu olmadan yaşamamızın imkânsızlığını sezdiğimiz gün, meselenin yarısı halledilecektir.

Eczacıardan mektup alıyorum. Doktorlar bir ilaç fabrikası kurmuşlar. Fabrikaya ortak oldukları için hastalarına lüzumlu lüzumsuz o firmanın ilaçlarını yazıyorlarmış. Hem vizita kârı, hem ilaç karı... Hasta başka bir firmanın ilâcının daha verimli olacağını bilip de doktora, onu yaz, diyemez ki... Etibba Odası hiç değilse firma ortağı doktorların listesini yayınlamalı ve halkı herhangi bir istismara karşı uyarmalıdır. Dürüstlük böyle olur. Doktorların ortaklığına bir şey demiyoruz, tenkid ettiğimiz nokta, bunun gizli kalması ve istismara imkân vermesidir.

Öğretmenlikten müteahhitliğe geçmiş, fakat aydınlığını kaybetmemiş bir sayın vatanperver de fazlasıyla dejenere edilmiş olan bu mesleğin içyüzünü şöyle açıklıyor:

«Efendim, müteahhitliği kısa yoldan ikiye ayırmak mümkün: Biri alım satım müteahhitliği, öteki inşaat müteahhitliği. Her ikisinin de ihale makâmı hemen daima devlettir.»

Yâni halk menfaatine çalışması gereken devlet iktisadiyatının, nasıl fert menfaatlerine yöneldiğinin en tipik ifadesi. Bizim İktisadi Devlet Teşekkülleriyle bütün devlet müesseselerinin kuruluş felsefesi, devlet eliyle fert zengin etmeye karşıdır. Bu prensibe ihânet edildiği için çarklar bozulmuştur. Bu, Türkiye'deki şaşkınlığın ve iktisadi anarşinin özü ve ruhudur. Bunu halletmeden hiçbir meseleyi raya oturtamayız. Ne politikayı, ne işletmeciliği, ne kalkınmayı...

Müteahhit, itiraflarına devam ediyor :

«Esas saham inşaat müteahhitliği ise de, birkaç defa da malzeme müteahhitliği yaptım. Bir tanesinde alıcı daireye teslimi tahhüt ettiğimiz malı, diğer yarı resmî bir daire gayet ucuz fiatla satıyormuş. Bundan faydalandık, neticede 25-30 bin lira sermaye ile 35 günde kırk küsur bin lira kazandık. O vakittenberi hatırımdadır. Devlet Malzeme Ofisi, resmî dairelerin ihtiyaçlarını niçin tamamen temin etmez, diye...»

«Gelelim inşaat müteahhitliğine.. Siz «Hükümetin mühendisi mi yoktur, uzmanı mı eksiktir, gücü mü yetmez? Niçin araya adam sokar» diyorsunuz. Bu daha şumüllü bir bahis, malûm. Dediğiniz mükemmel olur. Fakat ben çok daha pratik ve halli devlete yılda milyonlar kazandıracak bir noktaya temas etmek istiyorum. O da şu :

İhaleler bir elden ve bir yerden yapıyor ve bilhassa iş büyü-

dükçe tâlip azaldığından, müteahhitler aralarında anlaşiyor ve bir tanesi ötekilere bir milyon liralık işte, elli bin, yüz bin vererek tek başına kalıyor. Fiaatı da fazla kırmıyor.

İhaleler bir elden ve bir yerden yapılacağına, ihaleyi yapan üst makamın memleket içindeki (Belge Komisyonu teşkiline müsait) meselâ İzmir, İstanbul ve Ankara şubelerinde aynı gün ve aynı saatte yapılsa ve zarflar aynı saatte açılarak neticeler merkeze bildirilse, bu anlaşmalar bir hayli önlenir. Devletin de yılda yüz, yüz elli milyon kârı olur.»

Mektup sahibi, ihalelerin daha birçok püf tarafları olduğunu, fakat mebus müteahhitlerin su başlarını tuttuklarını ve bunları külediklerini imâ ediyor. Bu sistemde bile dalavere mekanizmasını önlemenin mümkün olabileceğini ileri sürüyor...

Bir memleket durup dururken niye batsın? Elbet bir takım fârelerin sabotajına, toplumu çalmasına fırsat veriyor ve devlet olarak bunların karşısına dikilemiyoruz. Kırk paket makarna alan fertten, ilaç kârını hesaplayan doktora ve devleti kazıklayan müteahhide kadar kimler ve kimler toplumu aşındırmak ve yıpratmakla meşgul... Zavallı halka bu oyunların formüllerini ise partiler göstermiyor, çünkü onlar da ortaklığın içindeler. Birbirimizi aldata aldata ziyan olup gidiyoruz.

(Milliyet — 29 Ocak 1963)

AKLA GELEN YOLLAR

BİRDENBİRE silkelenen dut ağacı gibi gazete sütunlarına patır patır suiistimaller dökülmeye başladı; lokomotif suiistimleri, petrol suiistimleri, sigorta suiistimleri...

Daha büyük bir çaba ve daha büyük bir inançla sarsıma biraz daha devam edilse böyle yüzlerce okus pokusun ortalığa yığılıvereceğinden eminiz.

Buna kat'iyen şaşmamak gerekir. Hayatını bir şey yaratarak kazanamıyan, yahut buna işenen her adam, yaşamıya da mecbur olduğu için, çalarak geçinecektir. Hele zemin buna uygunsa ve hırsızlık, yaratmadan çok daha fazla itibar görüyor ve çok daha fazla getiriyorsa...

Şimdi açık soralım; Türkiye'de otuz milyon nüfus içinde hayatını gerçekten bir şey yaratarak, millî gelire bir fazlalık ilâve ederek kazanan kaç kişi var? Ölçüyü Batı anlayışında tutarsak bunların sayısı bir milyonu geçmez... Ya geriye kalan 29 milyon? Eh onlar da zaten yine Batı ölçüsü içinde geçiniyor sayılmazlar.

Öyleyse Türkiye'de geçinenler kimlerdir ve ne iş yapmaktadırlar? Bu mantığı takip ettirerek sıkı bir araştırmıya girersek, karşımıza daha böyle pek çok okus pokus çıkacaktır...

Bu korkunç bozulmayı düzeltmenin çâreleri vardır. Bunun da en başında insanları hayatlarını kazanmak için bir şeyler yaratmaya yöneltmek ve yaratıklarının karşılığını almalarını sağlamak gelir.

Türkiye'de zaten çalışma kapasitesi çok düşüktür. Ama bu pek düşük randımanın dahi tam karşılığını çalışanlar alamamaktadır.

İsrail'de adam başına düşen millî gelir yılda sekizbin altıyüz lira. Türkiye'dekine nisbetle yüzde yediyüz daha fazla... Nasıl oluyor bu? Bakın şöyle oluyor; meselâ bütün dünyada oksijen 17 yi yalnız İsrail yapıyor ve gramını on bin Türk lirasına satıyor. Yaratıcılığı bu seviyeye erişmiş bir memlekette elbette hayat standardı çok yüksek olur...

Türkiye ise, dünyada kimsenin yapamadığı şeyi bir tarafa bırakalım, herkesin yapmakta olduklarından neyi yapıyor?

Endüstride çalışan nüfus, faal nüfusun yüzde dokuzu olduğuna göre hemen hiç bir şeyi... Kalkınmış memleketlerde ise endüstride

çalışanlar faal nüfusun yüzde ellisini geçmektedir. Bugün bizim bir milyon işçimiz var. Bunların sayısını on milyona çıkarmamız gerekiyor. Bu sermaye yokluğunda bunu nasıl başaracağımızın yollarını dahi araştırmıya yanaşmıyoruz.

Ashında ise mesele zannedildiği kadar zor değildir. Her şeyden önce devlet bütçesinden yapılan kaçakları önlese, iki milyarlık bir fazla kazanç sağlayabiliriz... İsmet Paşa'nın söylediğine göre, üç milyar da bütçeye girmeden yürütülen vergi kaçağı var; beş milyar. Bir de Orduyu üretime kaydırarak, o alana ayrılan masrafi iktisadi verim olarak değerlendirilsek, yedi sekiz milyar... Mevcut işletmelerin rantabilitelerinde optima noktalarını yakalamıya çalışsak, on milyar...

Bugün Türkiye bu kırık dökük durumunda dahi on milyar bir gelir fazlası rahatça sağlayabilir ki, bunun plânlı bir şekilde yatırımlara çevrilmesi, kimseye muhtaç olmadan, on on beş yılda bizi bir jet motörü hızıyla ileriye fırlatır.

Böyle bir tempodan keyfi kaçacak olanlar kimlerdir? Sadece açıktan geçinmiye alışmış suiistimalcilerdir. Çünkü onlar çalıp çırpamiyacak, yaratabildikleriyle geçinmek zorunda kalacaklardır ki, en hoşlarına gitmeyen de budur, yani yaratmak, yani çalışmaktır.

Köyde on kuruşa olan yumurtayı on el değiştirerek şehirde elli kuruşa satıyoruz. Arada bir yumurtadan bakın kaç kişi geçiniyor. Bunlar aynı maddenin değişik fiatları arasındaki farktan geçineceklerine, bir iş ortaya koyarak geçinmiye neden yanaşmazlar? Ona alıp yirmiye satmanın kolaylığı yanında bunun yoruculuğu onların işine gelmez elbette... Bugün hiç kafa enerjisi harcamadan yaşarlarken, birden beyincikleri zorlanmıya, güçlerini millî gelire eklemeye başlayacaklar. Bu onların çok terslerine gidecek... Ama bir memleket de başka türlü kalkınamaz. Bütün vatandaşların bütün enerjilerini en akli şekilde memlekete yatırmaları şarttır. On enerji karşılığı güç sarfedip, yüz enerji karşılığı kazanç sağlamak, başkalarının enerji karşılığını da cebeye indirmek olur ki, bu hem daha çok enerji harcadıkları halde daha az kazananları kırar, hem de yeni yetişenleri açıktan geçinme ve topluma verdiğiinden daha fazla alma yoluna iter. Buna da iktisadi çökme, kendi kendini yiyip bitirme derler. Tıpkı Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi...

Bizden sadece yazıp söylemesi... Yapmak veya yapmamak devlet idaresine hevesli olanlara düşer... Söylediklerimizin doğru olup olmadığını tartışmak ise başta aydınlar olmak üzere bütün vatandaşlara...

(Milliyet — 1 Ekim 1963)

HELE BİR ANLATIN; HALK ANLAR MI, ANLAMAZ MI?

HALK anlamaz, diyorlar. Bir tutuluyorum ki bu lâfa. Halk anlamaz da, tâ Mısır'dan, Yunan'dan, Roma'dan günümüze kadar neden düşünenler, yazarlar ve konuşanlar gerçek bir hürriyete kavuşturulmamıştır?

Halk anlamaz da neden filmler sansür edilir, neden bâzı yazıları gazeteler basmazlar, neden savcılar bâzı kitapların, bâzı röportajların peşine düşerler?

Doğru dürüst, rahatça bir anlat da bak, halk anlar mı anlamaz mı? Ben hiç bir şeyin halka anlatılmadan, halk dayanağını sağlamadan yapılmasına taraftar değilim.

Dünkü Milliyet'te Tıp Fakültesi asistanlarından ve sevdiğim arkadaşlardan Dr. Yücel Tangün ile Dr. Nuri Kalkay'ın küçük bir araştırması çıktı.

Üniversite hastahanesindeki kliniklere profesörlerle doçentlerin muayenehanelerinden gelerek yatırılmış hastalarla, iltimaslı hastaların sayıları, hastahaneye kendiliklerinden başvurarak yatmış hasta sayısı ile karşılaştırılıyordu.

Hastaların üçte ikisi muayenehanelerle iltimaslı yollardan gelerek hiç beklemeden yatmışlar. Üçte biri ise kendiliğinden gelmiş ve bir günden on güne kadar sıra bekliyerek yatmış.

Ayrıca muayenehanelerle iltimaslı olarak gelenler arasında yatmasına lüzum olmayacak kadar hafif hastalar varmış. Oysa tek başına doğrudan doğruya gelenler içinden bir çok ağır hasta, yer olmadığı mucip sebebiyle geri çevrilmiş.

Muayenehanesi olan Prof. ve doçentlerin kliniklerinde hastahaneye kendiliğinden gelerek yatırılmış hasta sayısı pek azmış.

Muayenehanesi olmayan bir Prof. ün kliniğinde ise kendiliğinden gelerek yatırılmış hasta sayısı çok daha fazlaymış.

Halk anlamaz mı bu hesapları, bu oyunları? Anlar, anlar ama şimdiye kadar kimse halka bunu açık açık anlatmamıştır. Anlatmaya kalkanlar, vatan hainliği ile itham edilmiştir?

Şimdi ise değişen devir karşısında profesörler kendiliklerinden muayenehanelerini kapatmaya yöneliyorlar.

Şayet bugünkü cereyan yirmi yıl önce estirilseydi, tıp öğretim üyeleri kendilerini yalnız ilme verecekler, çok daha değerli elemanlar yetiştirecekler ve imkânlı hastaların imtiyazına fakir hastalar sokaklarda süründürülmiyecekti. Türk tıbbi da çok daha ilerlemiş, çok daha haysiyet kazanmış olacaktı.

Bu fikirlere vaktile vatan ihaneti diyenler, bu haysiyetle bu ilerlemeyi Türk tıp ilmine kazandırmak yerine, açıktan bol bol para kazanmak isteyen, vatan menfaatleriyle ilgisiz insanlardı.

Vaktiyle bu konulara ait filmleri sansürden geçirmeseydik, bu iddiaları ortaya koyan romanları toplatmasaydık, daha doğrusu devlet ve kontrol organları olarak çıkarıcıları korumasaydık, halk durumu anlıyacak ve Türkiyenin bu alanda soyulması, ıztırap çekmesi önlenmiş olacaktı.

Buna paralel olarak size Türkiye tütünlerine ait bir hesap açıklasam küçük dilinizi yutarsınız. 130 milyon kiloluk rekolteden ihraç ettiğimiz tütünler karşılığında yüz binlerce üretimci yâni köylü kaç para alıyor, bunları ihraç eden ve sayıları iki yüz elliye geçmiyen ihracatçı tüccar kaç para alıyor.

Tütünü yetiştirenler ortalama bin lira bile alamıyorlar. Satanlar ise ortalama yüz bin lira kazanıyorlar. Bunun hesabını daha açık, daha kesin yazacağım ilerde...

İki yüz elli kişiyi milyoner etme yerine, onların kazancını köylüye intikal ettirdiğimiz zaman hepsi harika bir hayata kavuşuyor.

Halk anlamaz mı bu hesabı? Ama radyolar bu hesabı anlatmaz, gazeteler yazmaz, filmler göstermez. Anlatın, yazın, gösterin de bakın halk anlıyor mu, anlamıyor mu?

Biz demokrasiyi bu gerçekleri söylemek diye alıyoruz. Bizim siyasetçiler ise bu gerçekleri saklayıp, halkı kandırmak diye alıyorlar.

Ne yazık ki bu gerçekler hâlâ Türkiye'de kayıt altındadır. Hâlâ bu gerçekleri dile getirmek isteyenler, bir takım iftira tehditleri ile karşı karşıyadır. Çünkü bu hesaplar üzerine halk uyanırsa, onları sömürenlerin damına kar yağar. Halkın mebusuyuz diyenlerin ise çoğu halkın mebusu değil, ondan geçinen küçük zümrelerin mebusudur. O küçük zümreler bu mebusları empoze ederler. Biz kat'iyen hürriyeti ve demokrasiyi böyle anlamıyoruz.

Onun için gerçek hürriyet, gerçek demokrasi istiyoruz ve devletin de buna yardımcı olmasını özlüyoruz.

(Milliyet — 13 Nisan 1963)

KÖTÜ BELİRTİLER

UZUN zamandan beri iç politikaya dair yazı yazmadık. Ne yapacaktık? İç politikamız tam bir geçiş devrinin tipik bocalamalarını gösteriyordu. Yazılmaya değer fazla bir tarafı yoktu. Bu bocalamalardan hangi yöne doğru kurtulmanın daha olumlu olacağını, çeşitli sosyal konulara dokunarak ortaya sermeğe çalıştık.

Şimdi esefle görüyoruz ki bir geçiş devri olduğu için tabii karıştırdığımız bocalamalar, yakın tarihimizin gerilerinde kalmış olan koyu karanlıklara doğru kayma istidadını taşımaktadır.

1 — Çok tepeden bakıldığı zaman, zaten fazla bir karakteristiği olmayan Meclisteki partiler, çeşitli rötüşlerle bir tek büyük partinin hizipleri haline sokulmak istenmektedir. İktidarla muhalefet partilerinin, metodla düzen üzerinde esaslı şekilde ayrıldıkları belli bir nokta yoktur. Aralarındaki iktidara gelme yarışması da — Koalisyon kombinezonlarıyla her an amaca varmak mümkün olacağı için — eski hızını kaybetmiştir.

2 — C.H.P. ye biraz daha renk veren ve sayıları pek az olan ileri ve gerçek aydınlara karşı alınan cephe günden güne kuvvetlenmekte; partinin içinde tek parti devrinden kalma bir zihniyeti taşıyanlar, öteki partileri de kendilerine uydurarak; dış görünüş bakımından çok partili, iç görünüş bakımından tek partili, figüranları değişse de, tutumu değişmeyecek bir iktidar kumpanyası kurma hevesindedirler. Kime oy verirseniz veriniz, kumpanyanın kolları nüfuzlarını ve şahsi menfaatlerini devam ettireceklerdir.

3 — Bu niyetlerin ilk belirtileri tek parti devrinin hiç de iyi anılar bırakmamış kişilerinin yeniden emniyet teşkilâtının başına getirilmesiyle ortaya çıkmaktadır.

4 — Bütün bu geriye kayış ve eskiden de eski devirleri, demokrasî adı altında ihya arzuları yanında, Avrupa İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı tarafından hazırlanan rapor, gelecekte büyük sıkıntılara uğrama ihtimalimizi hatırlatmaktadır. İşsizlik bir ejderha gibi memleketi sarmaktadır. Maliye Bakanının bütün çaba-

larına rağmen vergi reformu olumlu ve adaletli bir sonuca ulaşmamıştır. Tarım alanındaki yatırımlar pek yetersiz görülmektedir.

5 — Bu acemiliklerin yaratacağı bozukluklar ve huzursuzlukların hürriyetleri kısıtlama ile halledilemeyeceği, yaşadığımız bin tecrübe ile sâbit olmuştur. Hâlâ bu usullere iltifat etmek eğilimini taşıyanlar veya bundan başkasını beceremeyeceklerini anlıyanlar, hüsrân ile sonuçlanmış eski örneklere bir yenisini eklemekten başka bir şey yapmamış olacaklardır.

6 — Devlet mekanizmasının alt tabakasını teşkil eden memurlarda da günden güne artan bir bozulma, bir kaytarma ve vatandaşlara karşı sorumsuzca bir külhanbeyliği özentsi görülmektedir. Hastahanelerden Denizyolları biletçilerine kadar Hint horozuna benzeyen bâzı tipler, ellerini iman tahtalarına vurarak :

— Bana Adanalı bilmem kim derler, bana Arap bilmem ne derler gibi eski Galata havasını Kamu müesseselerine sirayet ettirmektedirler.

Bunları Üniversitede okurken sıkıntı çeken pırl pırl gençlerle değiştirmek ve insanla insan gibi konuşmasını bilen bir kalite kadrosuna yönelmek gerekmektedir. Çoluğum çocuğum diye sızlanacak cahil tortuları da yeniden kurslardan geçirmek ve yetiştirmek şarttır.

7 — Yoksa en aşağıdakinden en yukarılara kadar, fertler adına kötüye kullanılan bir devlet nüfuzu ile vatandaşlar için, tekrar tek parti devrinin sultanları burcu burcu uç verecek ve seçimler iktidar partilerinin adlarını değiştirse de, tek parti zihniyetini değiştiremeyecektir. Böyle bir çıkmazda demokrasiden bahsetmek ise pek gülünç ve pek inancsız olacaktır. İsmet Paşa'nın, üzerine titrediği demokrasiyi, suya düşmüş buruşuk bir kâğıt olmaktan kurtarmaya gücü yeter inşallah diye dua etmedeyiz. Ancak bu duaların kabulü, tek parti devri günahlarını taşıyanların tekrar piyasaya sürülmesi ve onlardan medet umulmasıyla pek zorlaşmaktadır.

(Milliyet — 15 Temmuz 1963)

C.H.P.'NİN ŞAŞKINLIĞINA GELİNCE

BUGÜN içinde bulunduğumuz mânâsız çalkantıların başlıca sorumlularından biri de, oklarını ne yapacağını ve hangi boyda tutacağını bilemeyen Cumhuriyet Halk Partisidir.

Vakti zamanında devletçiliği kendi yönünden çıkarıp bir faşist devletçilik yaptığı — yâni bütün devlet düzenini, halkı sus pus edip bir küçük zümrenin çıkarı için kullandığı — ve beceriksizlikleri yüzünden jandarma baskısını fazlasıyla istismar ettiği için büyük bir kütlenin nefretini kazanmıştı... Bu nefret halka baskı yapmaktan çok, halkı kandırarak devleti soymak isteyenler tarafından yıllarca bir maden gibi işletildi.

Bugünkü duruma gelince, başındaki beş on aydın insanla, gençler kadrosu hariç, Halk Partisi tam bir şaşkınlık içindedir.

Teşkilâtın çoğunluğu iktidara yarım yamalak gelmiş olmanın ve dilediği gibi devlet nüfuzunu kendi çıkarı için kullanamamamın sıkıntısı içindedir. Bunlar :

— O kadar müddet karşı tarafın edepsizliklerine, bir gün bize de sıra gelir, diye göğüs gerdik. Tam sıra bize geldi, tam ortalığı kasıp kavurmak nöbetine girecek gibi olduk, demokrasi memokrasi, eşitlik meşitlik diye elimizi kolumuzu bağladılar diye düşünmektedir.

Ve bunlar aşında kendi partilerinin de Menderes'e has oyun ve davranışları tekrarlamasını, halkı kandırmasını, kendilerini zengin etmesini istemektedirler.

Halk Partisindeki bir takım nasırlanmış kodamanların ise olumlu bir devlet idaresi üzerinde sağlam bir fikirleri yoktur. Ciddi durmak, az konuşmak ve fazla konuşanları susturup, tanıdıkları ihya etmek, bu arada ihya da olmak, onlarca devlet idaresinin özünü teşkil etmektedir...

Partiyi tümüyle ele aldığımız zaman ise kendi kişiliğini kendi programıyla isbat etmek yerine karşı tarafın metodlarına taviz vermek gibi bir zaaf içinde olduğunu görüyoruz. Âdeta onlara yararlanmak ve halka :

— Canım onların yaptığını biz de yaparız, gibi fısıltılar uçurmak isteyen bir eğilimi var.

Bu eğilim gerçekleri kenara itip, partiyi ve nüfuzunu kendi çıkarına âlet etmek isteyen politikacıların da işine geliyor.

Meselâ profesör olmadığı, Danıştay kararlarını hiçe saydığı ki-taplanmış vesikalarla ispat edilmiş bir Bakanı, devlet eliyle fert zengin ettiği ve bu yolu benimsediği için tutuyor da, İmam Hatip Okulları için gerçekçi kararlar almak isteyen bir Bakam gerektiği kadar savunmuyor.

Meselâ Parlâmentoyu bir ceza dâvasında jüri olarak kullanmaya kalkın ve Anayasayı çiğneyerek mahkemeleri tesir altına almak isteyen, koalisyonun karşı kanadına mensup bir Adalet Bakanına gereken çıkışı yapmıyor, Bayar'ın hapisneden çıkışını hükümet ortaklarından kimlerin şakşakladığının hesabını sormuyor da, onların örselediği bir İçişleri Bakanını fiskelemeye hazırlanıyor.

İçişleri Bakanı, Erataman'ın kaçışında koalisyon kanatlarına mensup öteki Bakanları da sorumlu görmüş... Bu aslında yalan değil. Koalisyon kanatlarının bâzı cenaze merasimlerdeki tutumları, af konusundaki beyanları meydanda... Bu davranışların hesabını Halk Partisi sormuyor. Amâ bu davranış sahiplerinin kendilerine azıcık tarizde bulunan bir Halk Partili Bakana açtıkları kampanyada Bakanına cephe alıyor.

Bir Bakan ki parlâmentoda 27 Mayıs'a hançer çeken mebusların listesini açıklamış ve kendisine bir kin çemberi yaratmıştır. Ve bir dokunmazlığın kaldırılacağı oturuma Halk Partilileri gelmi-yerek, kendi Bakanlarının sözlerini havada bırakmışlardır. Şimdi o partililerin aynı Bakanın harcanmasına taraftar görünmeye hakları var mıdır? Bu düpedüz Halk Partisinin, mücadeledeki kişilerini arkadan bıçaklaması anlamına gelir. Tıpkı Hasan Âli Yücel'e yapıldığı gibi.

Halk Partisi bu kaypak tutumu yüzünden kaybetmektedir. Ne kadar isterse istesin, karşı tarafı Menderes'çilikte geçemez ve buna kimseyi inandıramaz. Ayrıca memleketin olumlu kuvvetlerini de kaybeder.

Politikada en sağlam yol, iki tarafı da yarım yarım memnun etmektense bir tarafı tam olarak memnun etmektir.

Halk Partisi her devirde kendinden olanlara ihanet etmiş, kendine karşı olanlara tâviz vermiştir. Eski devir seçimlerindeki listelerde dahi gerçek Halk Partililer yan çizilip, vaktiyle partiye ana avrat sövmüş olanlar çifter çifter yerlerden aday gösterilmişlerdir.

Ve bu iki yüzlülükler partinin felâketini hazırlamıştır, hazırlamaktadır.

Halk Partisi, sağlam, yönü belli, açık olmaya mecburdur. Ve bu yön Altı Ok'da belirlidir. Çıkarı bunlardan herhangi birine ihnette aramak, bâzı partililerin işine gelse bile, bir müessese olarak Halk Partisini göçertir, aydınların da kendilerine gitgide kıstığı krediyi büsbütün yok eder.

Tek cümleyle Halk Partisi her türlü talana karşı olduğunu ve aslâ talandan yana olanları kendi bünyesinde barındırmayacağını isbat ettiği nisbette ayakta kalacaktır. Yoksa son nefesini vermesi birkaç yıl meselesidir.

Unutmamalı ki, memleket için Halk Partisinin ayakta kalması, koalisyonun dahi ayakta kalmasından daha önemlidir. Partinin politikasını bu açıdan yürütmek şarttır.

(Milliyet — 22 Eylül 1963)

GERİ KALMAK, KALKINMAKTAN DAHA ZORDUR

AVRUPA İkinci Dünya Savaşı cehenneminden geçtikten sonra İsveç bile bizim Merkez Bankasından borç isteyecek duruma düşmüştü. Biz Batıya erişelim derken, Batının uğradığı felâket bizim geriliğimizi ilerde bırakmıştı. Böyle bir fırsat tahtından, bugünkü çıkmazımıza nasıl olduk da yuvarlandık? Düşünün ki çağımızda bir devletin batması, kalkınmasından çok daha zordur. Yanlış okumuyorsunuz, batmak daha zordur kalkınmaktan...

Yüzlerce yıllık insan çabası, bir memleketin nasıl idare edilmesi gerektiğinin, nasıl kalkınabileceğinin bütün formüllerini ortaya dökmüştür. Üniversite araştırmaları, seminer çalışmaları, tarihi incelemeler, tatbikattan sağlanan tecrübeler, devlet idare edenlere geniş ışık tutmakta, en olumlu yolları göstermektedirler. Bütün bunlara rağmen, hele bir de İsveç'in bile borç isteyeceği bir memleket olma fırsatını yakaladıktan sonra, nasıl oldu da tepetaklak yuvarlandık? Herhalde kimsenin aklına gelmeyecek şeyler yaptık da oldu bu.

Meselâ üç kişi toplanıp, hiçbir kitabı, hiçbir ilmi çalışması olmayan bir adamı profesör seçtik.

Üç kişi sözünü bir lâf gelişi tâbiri olarak kullanmıyoruz. Evet tam üç kişi. Üstelik de ikisinin resmî bir ilim hüviyeti olmayan üç kişi toplanmış ve bütün hayatında sekiz makale yazmış birini profesör seçmiştir bu memlekette.

Böyle bir olaya ne Afganistan'da, ne Habeşistan'da, ne Büllücistan'da rastlayamazsınız. Aklın alamayacağı bir olaydır bu.. Kimbilir daha ne kadar aklın alamayacağı böyle olaylar cereyan etti Türkiye'de... Yoksa imkânı mı vardı, bütün insanlık ilerlerken dünyanın en geri on memleketinden biri olarak kalalım. İtiraf etmeli ki bu kadar akıl dışı işler yapmak, bu kadar akılla boğaz boğaza gelmek ve bu kadar fırsata rağmen, bu kadar geri kalmak, kalkınmaktan daha zordur.

Havsalanın kabul edemeyeceği şeyleri yapmanın zorluğu sade elektronik beyinde değil, üç kişi toplanıp profesör imâl etmekte de ortaya çıkar. Hattâ ikincisi iz'âna da aykırı olduğu için çok daha zordur.

Düşünün, ilerlemek için zorlukları yeneler yanında, gerilemek için nasıl daha büyük zorlukları yenmişiz. Zaten yirminci yüzyılda bu gerilik, başka türlü mümkün olamazdı.

Demokrasimizin bânisi İsmet Paşa da dahil, hiçbirimiz demokrasinin ne olduğunu bilmiyoruz. Kimsenin ne olduğunu bilmediği bir sistemle devlet idare etmenin, gerçek bir demokrasiyi yürütmekten çok daha zor olduğunu inkâr mı edeceksiniz? Biz hep bu zorlukları yenerek geriliyoruz.

Demokrasi, sermaye birikimini tamamlamış hâkim sınıfın, parlâmentoda hükmedilen sınıfla devleti müşterek idare etmesi ve onun tenkidlerine karşı tâvizler vermeyi kabul etmesi demektir. Tıpkı kralın devlet idaresinde halkla işbirliği yaparak Meşrutiyete razı olması gibi...

Demokrasi, geleneklerle gözleri bağlı olan çoğunluğa, gerçekleri söylemek isteyen azınlığın teminatı demektir.

Demokrasi, kendi menfaatleri için durumu değiştirmek isteyenlerle, çoğunluğun menfaatine uygun olarak durumu değiştirmek isteyenlerin didiştikleri ve taraftar toplamaya çalıştıkları bir hürriyet ortamıdır.

Demokrasi diye bir fikir yoktur. Zat fikirlerin bir arada bulunması demokrasiyi kendiliğinden meydana getirir.

Gerçek demokrasiselerde bir fikri savunanlar, herkesin o fikirden yana olmasını telkin eder, o fikrin en doğru fikir olduğunu isbata uğraşırlar.

Henüz böyle bir hürriyete kavuşulmamış yerlerde fikrin savunulması kenara bırakılır, fikri söylemek ortamını sağlamak için önce demokrasi savunulur. Biz daha demokrasiyi savunma devresindeyiz.

Oysa gerçek bir demokrasi olunca ortaya çıkacak fikirler, henüz sermaye birikimini tamamlamamış için tenkidlere tâviz verecek durumda bulunmayan hâkim sınıfı sarsacaktır. Şu halde biz ya demokrasiye gideceğiz ve hâkim sınıfın güçlenmesini önleyeceğiz. Ya fikirleri susturacağız ve önce hâkim bir sınıf yaratmaya yöneleceğiz.

Şimdiyedek ikinci yol denenmiş ve Türkiye'nin iktisadî bünyesi buna izin vermediğinden ihtilâllere yuvarlanılmıştır.

Bu noktalar üzerinde açık seçik, belirli bir aydınlığa kavuşmadan, demokrasi sözü bir fantazi olarak kalmaya mahkûmdur.

Ne olduğunu bilmeden demokrasi yapmak ve üç kişiyle profesör icat etmek, memleketteki ihracat hesaplarını dahi kontrol altında tutamayan bir muhalefetle birleşince, çağımızdaki devlet idarelerinde kimsenin beceremeyeceği bir kaos'u yaratma mucizesi bize nasip olmaktadır. Menfi de olsa bu zor başarıdan dolayı kendimizi tebrik edebiliriz.

(Milliyet — 1 Ağustos 1963)

ASLINI ASTARINI İSTERSENİZ

— Fakirlere nasıl acırım bilmezsiniz, diyor. Nerde bir fıkara görsem hemen sadaka veririm. Babam da öyleydi. Babam da fakirlere acır ve nerde fakir görse sadaka verirdi.

— Anneniz?

Annesi de acırmış fakirlere ve sadaka verirmiş.

Bundan da daha insancıl sülâle az bulunur doğrusu. Fakir fıkara görünce hemen keseye davranıp, sadaka verecek kadar gönlü gani olan sülâlenin kazanç kaynakları üzerinde araştırmaya girmedik.

Biliyorduk ki bir devir yağmasındaki kredi ve ihale kombinizonlarında şampiyonluk etmiye özenmişlerdi. Enflasyon politikası sayesinde milyonlarca insanın ciğerinden ceplerine süzülendi (bu politikayı bilirsiniz. Para basılır. Kredi hacimleri yükseltilir. Bu krediyi alanlar uydurma parayla ya mal ahırlar, ya mal imâl ederler. Ve malı, üzerine kâr koyarak, ya devlete, ya piyasaya satarlar. Ve böylece sundukları malın gerçek değerinden çok daha fazla bir parayı bütçeden veya insanlardan çıkarırlar. Fiatlar fırlar. Paralar muayyen ellerde toplanır. Zengin daha zengin, fakir daha fakir olur. Neticede basılan parayı, yaratılan değer dengeleyemediğinden dış ticaret açığı uçurumlaşır.) evet ceplerine süzülendi, bir kaç fakir gördükçe sadaka vermek için de kullanıyorlarmış.

Fakire sadaka vererek iyilik etmek yerine, fakiri fakirlikten kurtaracak bir oluşun mücadelesine girmenin gerçek insanlık olduğunu söylerseniz, anlamaz görünürler:

— Beş parmak bir değil, derler.

— O zaman dışarda iri yarı bir adam size bir güzel sopa çekerse mahkemeye başvurmayın. Beş parmak bir değil, diye teselli bulun.

Bu mantık karşısında verilen cevap hep aynıdır:

— Zaten seninle konuşulmaz.

★
Geçen devirdeki kazanç mekanizmasını bütün çabamıza rağmen henüz umumî efkâra mal edemedik. Halk bir türlü paranın nasıl kazanıldığını anlıyamıyor. Onu bir anlasa kontrol sistemi derhal kurulacak.

Bir de son günlerin modası İsveç örneği var. İsveç sosyalizmi idealmiş. Biz o sosyalizmi örnek almalymışız.

İsveç'in durumu bugünkü Türkiye'nin tam, ama tam tersidir. İktisadî müesseselerin yüzde doksan beşi özel sektörün elindedir. Fakat iktidarda sosyalist partisi vardır. Ve sosyalist oylar daima çoğunluktadır. Türkiye'de ise müesseselerin yüzde sekseni devletin elindedir. Fakat iktidarda olmak şöyle dursun, parlâmentoda bir tek sosyalist mebus yoktur.

Sosyalist bir kadro ile liberal bir tatbikat — kontrol baştakilerin elinde olduğu için — çok rahat söker. Fakat liberal bir kadro ile devletçi bir tatbikat her zaman fiyasko vermiye ve perişan olmıya mahkûmdur.

Hem İsveç gibi olacağız. Hem de sosyalistler iktidara gelmek şöyle dursun, sağda solda rahatça bile konuşamayacaklar. Kaldı ki komünist partilerinin bulunmadığı yerde sosyalistliği de isbat zordur. Kelimeler, sloganlar, tenkidler birbirine çok benzer. Ancak tatbikattaki davranış ikisini birbirinden kesin olarak ayırır ve sosyalistleri derhal sempatik kılar. Bu sebeptendir ki, sosyalist partilerinin kuvvetli olduğu memleketlerde mutlaka komünist partileri de vardır. Başka türlü sosyalistler kendilerini isbat edip ayakta duramazlar.

Fakir fıkara sadaka veriyoruz. Batı diyoruz. İsveç diyoruz. Sonra bu incelemelere hiç yanaşmıyoruz. Bir orta yol öğrenmişiz, geveleyip duruyoruz. Orta yol, keskin ve uç fikirlerin bulunduğu yerde meydana çıkar. Kendi kendine orta yol olmaz. Orta yol adı altında bir kandırmaca olur.

Tıpkı batı demokrasilerindeki gibi isteyen istediği fikri savunmalıdır. Böyle bir hürriyet ortamı olmadan, hiç bir dâvâ halledilemeyecek ve olaylar daha önce yürümiye devam edecektir. İkiide bir Amerikayı öne sürmek de bir marifet değildir. Amerika kalkınmış, yüz seksen milyonluk, yetmiş bir milyon çalışanı olan bir kıta devletidir. Kalkınmış memleketlerde fikirler nisbeten yumuşaktır.

Kalkınmamış memleketler ise daha geniş bir araştırma içinde olmak zorundadırlar. Kalkınmadan kalkınmışa benzemeğe çalışmak, iki dünyada da şartlar çok değişik olduğundan, bir fayda sağlamaz.

Kaldı ki bütün bu sözlerin arkasındaki gerçek niyetler de öyle pek samimi falan değildir. Aslında bir maske ve bahane bulmak çabasıdır bu... Samimiyetsiz, iyi niyetsiz ve fikirsiz bir kalkınma ise sadece bir hülyadır.

(Milliyet — 18 Ağustos 1963)

ŞARK'IN ANLIYAMADIĞI

SİZ diyorsunuz ki :

— Yemiş bahçelerine inen kargaları mavzerle vurmaya kalkanlar var, oysa bunları çiftle vurmak daha iyi olur.

Haydi, ortaklık birbirine giriyor :

— Aman efendim nasıl olur, kargaları çiftle vurmak demokrasiye aykırıdır. Ayrıca çiftle kullanmak, kargalardan çok meyvaları perişan eder. Böyle memleketi batırıcı tekliflerde bulunanların iflâhını kesmek gerekir..

Bir yazarın elindeki bütün imkân, bir teklifte bulunmak ve teklifinin doğruluğuna mantık yoluyla insanları inandırmaya çalışmaktan ibarettir. Bir yazar, bunun dışında hiç kimseye hiç bir zorlama yapamaz. İsteyen o yazarın fikrini beğenir, istemeyen beğenmez.

Kaldı ki bir teklif, derhal tatbik edilmek için de değildir. Böyle teklifler, düşünce hudutlarını genişletirler, üzerinde çeşitli görüşlerin ileri sürülebileceği birer olumlu zemin yaratırlar.

İkide birde demokrasiye uygun, demokrasiye aykırı diye ayrımlar yapmak, demokrasiyi anlamamış olmanın en kesin işaretidir.

Demokrasi her teklifin rahatça yapılabileceği bir hürriyet ortamıdır. Her türlü fikrin rahatça söylenebilmesi, her türlü düşüncenin rahatça açıklanabilmesi demokrasiyi kendiliğinden meydana getirir. Demokrasinin tek kabul etmediği bir düşünceyi, kaba kuvvet zoruyla başkasına kabul ettirmeye kalkmak veya tatbikata sokmaktır. Bunun dışında teklif ve düşünce mahiyetinde kalan her şey, demokrasiye uygundur. Hattâ bu teklif «Zor kullanmak gerekir» şeklinde olsa dahi...

Biz, demokrasiye aykırıdır, bahanesiyle teklif ve düşünce hudutlarını daraltırken, bizzat demokrasiye ihanet ediyoruz. Çünkü demokrasinin ne olduğunu gerçekten bilmiyoruz.

Bir başka örnek verelim.

— Bir memleketi tek parti idare etmelidir.

Bu düşünce zor kuvvetiyle başkalarına kabul ettirilmek istenmediği müddetçe kat'iyen demokrasiye aykırı değildir.

Bir başkası da çıkar :

— Padişah idaresi en iyi idaredir, der.

Ve bu düşünce de demokrasiye aykırı değildir.

Nihayet bir üçüncüsü :

— Ben doktrin partilerinin kurulmasından yanayım der.

Bu da demokrasiye aykırı değildir.

Bütün bu zıt düşüncelerin söylenebildiği yerde vardır demokrasi... Demokrasiyi tenkid etmek, demokrasiden yana olmadığını söylemek dahi, bir memlekette sadece demokrasi olduğunu gösterir.

Yine tekrar edelim, demokrasiye uygun veya değil ayırımı, asıl demokrasiye en aykırı olan tutumdur. Çünkü gerçek demokrasilerde, fikirler için, demokrasiye aykırı diye bir ayırım yapılamaz. Hiç kimse böyle bir ayırım yapma ve başkasını susturma hakkını kendisinde göremez. Gerçek demokrasilerde, demokrasi en doğruyu bulmanın aracıdır.

Türkiye'de de artık gerçek demokrasinin mevcudiyetini kabul ederek, demokrasi edebiyatını kenara itmeli ve inandığımız fikirleri söylemeye başlamalıyız. Kimse, demokrasiye uygun mu, değil mi endişeleriyle fikrini söyleyemezse, orada demokrasiden bahsedilemez.

Görülüyor ki biz canım demokrasiyi de fikirleri susturmak için bir şantaj vesilesi olarak kullanma eğilimindeyiz. Böyle bir davranışa batılı kahkahalarla güler.

Çünkü onlar demokrasi diye hiçbir fikre ambargo konmamasına diyorlar. Demokrasi diye ayrıca özel bir fikir, özel bir ölçü kabul etmiyorlar. Binbir fikrin bir arada bulunmasının demokrasiyi kendiliğinden yarattığına inanıyorlar.

Diyelim ki ben, bir devletin iktisadi metodlarla idare edilmesinin doğru olacağına inanıyorum. Siz de geleneklere uygun olarak idare edilmesinin doğru olduğuna inanıyorsunuz. Öteki de diktatörlüğe inanıyor...

Bunların hiç biri demokrasiye aykırı değildir. Herkes söyler fikrini... Demokrasiye aykırı olan benim veya sizin veya öbürünün kendi fikrini başkalarına zor kullanarak kabul ettirmeye kalkmasıdır. Zor kullanılmadığı, başkalarının sözlerine de aynı hürriyet tanıdığı zaman, fikirlerin ilân edilmesinde demokrasiye aykırı bir taraf yoktur.

Asıl demokrasiye aykırı bahanesiyle fikirlere hürriyet tanınmaması demokrasiye aykırıdır. Çünkü burada bir zor kullanma ve susturma başlamaktadır.

Demokrasiyi bu şekilde anlamadığımız ve demokrasiyi var ad-detip her düşündüğümüzü rahatça söylemeye alışmadığımız müddetçe Türkiye'ye demokrasi asla gelemeyecektir.

(Milliyet — 12 Eylül 1963)

DOĞRU DOĞRU HACI DOĞRU

BİR kaç ukalâ kalem darbesile Türkiye'deki durumun en doğrusunu söylemiye çalışalım :

1 — İsmet Paşa'dan Pico'nun yazısını suçlamıya kalkan profesörlere kadar demokrasinin ne olduğunu Türkiye'de hiç kimse bilmiyor. Biz bilmediğimiz bir rejimi kurmaya ve onun içinde yaşamıya çalışıyoruz. Demokrasinin manevî alanda yenilikler arayan fikirler için bir teminât olduğunun farkında değiliz. Ayrıca yine demokrasinin pratik alanda sınıfların devlet idâresinde müşterek rol oynamasına ve birbirlerini kontrol etmesine zemin sağlayan bir rejim olduğundan da haberimiz yok. Bunu öğrendikten sonra, henüz palazlanmak isteyen üst sınıfın parlâmentoda gerçek bir kontrole tâbi tutulması karşısında ne hâle gelebileceğini de iktisaden hesaplamak gerekir. Biz bunlara yan çiziyoruz, demokrasiyi halkı kandırıp oy toplamak ve iktidara geldikten sonra da devleti talan edip zengin olmak zannediyoruz. Bu anlayış, bizim felâketimiz olmaktadır ve olacaktır.

2 — Bir iki iyi niyetli olmiya çalışan gazete hariç, Türkiye'de basın diye de bir şey yoktur. Yazılan yazılara bir bakın. Yarıyı bize çatar, yarıyı uydurma bir edebiyatla eski yağma devrinin propagandasını yapar, yarıyı da suya sabuna fazla dokunmadan baldır bacak resimleri ve suyuna tirit sinema aşklarıyla akıldan yana hafif olan insanları tavlama uğraşır. Bunların hiç birinde iktisadî tenkid, gerçek bir halkçılık ve derinliğine sosyal bir tez göremezsiniz. Zaten bunu başaracak çapları da pek yoktur.

3 — Türkiye'de kendi küçük dünyası ve kendi küçük çıkarları dışında meseleleri enine boyuna kavrayacak kadar geniş düşünceli insanlar da pek azdır. Bir doktor, ithalât rejimiyle ilgilenmeyi fuzulî bulur. «Bundan bana ne?» der. Bir müteahhit, sağlık sistemimiz konusunda hiç bir fikre sahip değildir. O da, «bana ne?» der. Halk ise bu müesseselerle karşılaştıkça ve başı derde girdikçe sinirlenir, bu sürtünmeler dışında olup bitenlerle ilgilenmez.

4 — Kabinede üç dört Bakan hariç, ötekiler bugünkü Türkiye'ye yön verecek ölçüde değillerdir. Kimsenin kendilerine dokunmamasını amaç olarak kabul etmişlerdir. Kanunun açık kapılarından bazı dostlarını kollarlar, altı yedi seferde bir gemiyi amortise edecek namuslu formüller bulurlar, akrabalarını göze çarpmıyacak kuytu köşelere yerleştirirler ve Bakanlıktan düşünce geçimlerini sağlayacak yerleri usul usul garanti ederler. Bazılarının tepeden bakmasına, iri sözler söylemesine kat'iyen itibâr etmemek gerekir. Menfaatleri sıkıştırınca imzaladıkları yazıları dahi parlamento kürsüsünden nasıl inkâr ettiklerini görmüşüzdür. Biraz daha insafsız olsak, bunları halk önünde iki paralık etmemiz işten bile değildir. Fakat biz bu kadar sert davranmaktansa, olayları konuşturarak halka gerçekleri göstere göstere bunları çürütmeyi ve kesin olarak siyaset piyasasından tasfiye etmeyi tercih ederiz.

5 — Kenarda köşede kalmış dürüst ve aydın insanlarımız vardır. Türkiye'nin gerçek değerini onlar teşkil ederler. Bugünkü varlığımızı da o isimsiz dürüst insanlara borçluyuzdur. Onlar, kimseye duyurmadan namussuzluklar önünde rest çekerler. Bazı muameleleri durdururlar. Bir çok yolsuzlukları önlerler. Onları kimsecikler tanımaz. Mücadeleleri bazan ekmeklerini kaybetmiye kadar gider. Onlar kutsal ve gerçek vatandaşlardır.

6 — Bu hamurdan güzel bir memleket kurmak zorundayız. Bunun için muhalefetine, profesörüne, iktidarına, hükûmetine, basınına, kadınına ve erkeğine karşı büyük mantık ve doğruluk rüzgârları estirmek gerekiyor. Suiistimalleri, yetersizlikleri, ahlâksızlıkları, eksiklikleri, acemilikleri yakalayıp yakalayıp ortaya koyacaksınız. Basın biraz daha ciddi ve mes'uliyetini idrâk etmiş olsa, bu iş kolaylaşır ama yazılanlar meydanda... Aralarında bu mesleğin gerçek aşığı pek az. Yine de sonunda gerçeğin zaferine inanıyorum. Tersini söylemek inanmış gençleri, dürüst insanları ve onların çabasını inkâr olur.

(Milliyet — 5 Nisan 1963)

EY YARALI ARSLAN BU GAFLET UYKUSUNDAN UYAN

BİR Belçikalıya :

— Sizde neden devlet ayakkabı yapmıyor, diye sorsanız, çarpık çarpık bakar suratınıza.

Ve bu sorularınıza :

— Kömür madenleri, çelik endüstrisi, tersaneler, silâh ve traktör fabrikaları neden devletin değil, diye devam ederseniz, o da hayretle küçük bir soru sorar size :

— Peki sizde bütün bunlar devletin mi?

— Evet.

— Öyleyse siz en koyu sosyalist memleketlerden birisiniz.

Ne diyeceğinizi şaşırırsınız. Çünkü sizde ayakkabı sanayii, bira tekeli şöyle dursun; devlet terzilik bile yaptığı halde parlâmentodaki bütün partiler liberaldir. Oysa Belçika'da demiryolları hariç, hiç bir müessese devletin olmadığı halde, koalisyon hükümetinin her iki partisi de sosyalisttir.

Demir perde gerisi memleketlerle Yugoslavya ve bir bakıma İsrail hariç, dünyanın en sol görünüşlü memleketiyiz. Ne var ki Türkiye'nin ellide biri kadar devletçi olmanın memleketlerde en aşırı sol yayınlar serbest olduğu halde, Türkiye'de «sol» kelimesi bile tehlikeli bir kelimedir.

Bu tersliğin içinde korkunç bir bilgisizlik yoksa, korkunç bir yutturmaca vardır.

Ceza kanunu :

«...memleket dahilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları devirmek, yahut memleketin siyasi ve hukuki bir nizamını yıkmak için propaganda yapan kimse...» diyor.

Memleketin içinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizam, Beykoz Ayakkabı Fabrikasından, Belesiye Otobüslerine, Şehir Hattı Vapurlarından hastahanelere, okullara kadar en geniş anlamıyla devletçiliktir. Bu maddenin öncelikle devletçilik aleyhinde propaganda yapanlara tatbiki gerekir ki, biz, hürriyet anlayışımız bakımından bunun aleyhindeyiz.

Ancak, biz, şahsen mevcut sistemin daha iyi düzenlenmesinden ve bilhassa tarımın da bu açıdan mütalâa edilmesinden yanaysak, tam mânâsile Türkiye'deki tatbikatı —ki bu tatbikat Atatürk Cumhuriyetinden kalmadır— benimsiyoruz demektir ve çok daha rahat konuşmamız lâzımdır.

Eğer Türkiye'de, solculuk ve devletçilik, suç değilse bile sanıklık konusu oluyorsa, savcının karşısına en büyük sanık olarak devletin getirilmesi gerekir. Çünkü Kız Enstitülerinin yapıp sattığı elbiseler, devletin terzilik dahi yapmakta olduğunu gösteriyor.

Tatbikat böyledir, ama bunun teorisinden, nazariyesinden, doktrininden bahsetmek doğru değildir gibi bir mantık yürütmek, üstelik de demokrasi olduğunu iddia eden bir memlekette, ancak iktisadın i'sinden haberi olmıyan gözü kapalı bir kaç hukuk profesör-cüğünün ilmi biçâreliğini ortaya koymaktan başka bir işe yaramaz.

Türkiye'yi dünya elitleri gözünde pek gülünç durumlara düşüren bu tezadı, bazı lokanta sohbetlerinde yanıma sokulanlara anlattığımı hatırlıyorum.

Önemli makamlarda bulunan dostlarım :

— Yahu hakkında boyuna jurnallar geliyor, umumî yerlerde böyle şeyler konuşma, çok insanın seni anlamasına imkân yok, üstelik de tonla düşmanın var, dediler.

Yıllardanberi bu yazıları yazar dururum, memleketi idâre edenlerle ve Batıdaki otoritelerle bu konuları çok daha açık tartışırım, memleketimin büyük küçük çeşitli şehirlerinde piyeslerim oynar, devletin radyolarında konuşurum. Bütün bu yazılar, konuşmalar arasında bâzı şüpheler ve aranışlar hariç, hiçbir çelişme yoktur.

Kendime ait saatlerde dahi yaptığım fikrî temrinler, bu işlerle hiç bir ilgisi ve bu meselelerde hiçbir bilgisi bulunmayanların gizli ve budalaca baskısıyla karşılaşılıyor. Hangi demokrasi memleketinde kendi yazarına karşı bu kadar bayağılaşma ve basitleşme vardır? Benim meslekî görevim, yarınki dünyanın Türkiye'sinde yaşıyacak olan çocuklarımıza daha rahat düşünecekleri, daha rahat çalışacakları bir alan hazırlamak için didinmektir.

Batı dünyasının en solcu tatbikatlı memleketinde, en teorisi bilinmiyen şey yine bu... Bu bilinçsizliği, bu acemiliği, bu zavallılığı bizden sonra gelip de görececek olanlar, hepimizin mezarlarına :

— Ne kadar ahmak ve tas kafalıymışsınız, diye tükürmezler mi?

Ben, şimdiden memleket meselelerini kendi cep boyları kadar düşünenlerin yüzlerine projektör tutarak, yarın mezarıma tükürülmesini önlemek isteyenlerdenim. Anlamıyorlarsa anlamıya çalış-

sınlar, bütçeleri gözden geçirsinler, etraflarına bakınsınlar, Atatürk'ü okusunlar, son on yılı incelesinler... Gördüklerinin özünü süzecek kadar zekâları ve bunu itiraf edecek kadar da namusları varsa, el altı jurnalcılığını bırakacak ve :

— Ne kadar haklıymışsın diyeceklerdir.

Hoş demeseler de ben haklı olduğumu biliyorum. Hürriyetin, demokrasinin ne demek olduğunu biliyorum. Bu hürriyetle bu demokrasi yoksa bile, sanki varmışcasına yaşamak istiyorum. Çok içimden, memleketimi Avrupa ile bir tutuyorum. Öyle konuşuyor, öyle yazıyorum. Budalaları şaşırta ve kızdıran da bu oluyor. Ama ben bu memleketin jurnalcısı değil, yazarım. Öyle kalacağım, öyle öleceğim.

(Milliyet — 19 Ocak 1963)

«TÜRKLÜĞÜMÜZÜ UNUTMIYALIM»

HALK Partisinin son kurultayında delegeler birbirleriyle itişip kakışırken, ortalığı yatıştırılmak isteyen akıl ve iz'an amatörleri, onun bunun kolunu, eteğini çekerek :

— Hişt, dünyanın gözü üstümüzde, dünyanın gözü üstümüzde, diyorlardı.

Grup halinde eski bir Avrupa yolculuğunu hatırlarım. Gençler, kendilerine pek yabancı gelen büyük şehirlerde gıpsallıklarını örtmek için gelip geçenle Türkçe alay etmiye kalkar, buldukları yere karışmamış olmanın sıkıntısıyla kendi aralarında büsbütün birleşerek sinirli kahkahalar atarlardı. O zaman aralarından bir akıldâne çıkar :

— Hişt çocuklar, Türklüğümüzü unutmiyalım, Türklüğümüzü unutmiyalım, derdi.

Kahkahalar söner, lâf atmalar kesilirdi.

New-York Herald Tribune ile Le Monde'un son sayılarında Türkiye ile ilgili makale ve havadisleri okurken, nedense, garip bir çağrışımın Kurultayla Avrupa sokaklarındaki bu ikaz sözlerini hatırladım :

— Dünyanın gözü üstümüzde

— Türklüğümüzü unutmiyalım.

Dünyanın gözü, Kurultayda itişip kakışanları seyretmiye vakit bulacak kadar aylak değildi ama Türkiye'yi seyredecek kadar vovvil meraklısıydı.

Parlâmentoda hükümetin grev tasarısı üzerinde tartışmalar oluyor, ilgili komisyon bazı değişiklikler yapıyordu. Parlâmentoda grev hakkını isteyen insanları doğrudan doğruya temsil eden hangi parti vardı? Onların, demokrasinin temel direklerinden sayılan en büyük hakkı, onlarsız konuşuluyor, onlarsız değiştiriliyordu. Türk siyasetinde onları savunma ödev ve görevi sadece hükümete düşüyordu. Hükümet ise parlâmentoda sesi olmıyanları ne kâdar savunabilir, kendinin de mensup olduğu hâkim sınıf partilerine karşı, ne kadar koruyabilirdi? Gerektiği kadar savunsa ve koruyabilse dahi, burada «gerçek bir temsil» değil, sadece bir vesâyet vardı. Mevcut partilerin onları da temsil ettiği iddiası ise boş bir demagojiydi. Seçimlerdeki aday listelerine şöyle bir göz atmak bunu anlamıya kâfiydi.

Dünyanın gözü için bundan daha tuhaf bir demokrasi olabilir miydi?

Le Monde'deki havadisi okuyan Fransa'daki tosbağalar bile burada olup bitenlere kahkahalarla gülerlerdi. Kültür ve anlayış seviyemizin ölçeğini tek santimli milimetre cetveliyle veriyorduk. Bu kısır bütürlüğü bazı şahsi çıkarlar için alkışlayan başyazılar bile çıkıyordu. Bir de onları çevirselere yabancı dillere, işte tam o zaman birbirimizi dürtmenin sırası gelecekti :

— Türklüğümüzü unutmayalım.

Profesörler, profesör yazıları hakkında birikişilik edemiyeciklerini söylemişlerdi. Demek kendilerince birikişilik yetkileri doçent tercümesinden öteye geçemiyordu.

Bir üslûp hatasının cezası kanunda yıllarca hapis tehdidi altındaydı.

Neden bir türlü gerçek hürriyet gelmiyordu? Kimler engel oluyordu bu hürriyetin gelmesine? Hep cevapsız kalan sorulardı bunlar.

Avrupa klâsikleri üzerinde birikişilik âlimliği kartvizitlerinde ispatlanmışlarımız, parlâmentoda asıl ilgililerin gıyabında yapılan grev tasarısı düzeltmelerine, neden ilmi bir nükte savurmuyorlardı? Cesaretleri mi yetmiyordu, bilgileri mi, yoksa kişilikleri mi?

Konformizmin en ayıbı, Üniversite kürsüsüne çıkanların kafasındaki konformizmdir. Alışkanlıkların ötesine geçemeyen bu dâhi dimağlar, gerçeğe uymıyan kalıpları nasıl yıkacak ve doğruyu nasıl arayıp bulacaklar da insanlığı uyacaklar?

— Dünyanın gözü üstümüzde.

— Türklüğümüzü unutmayalım.

Bu alaylı gözler önünde Türklüğü unutmamak bu mudur? «İlim» sözünü de içi boş bir kitabın arkasındaki fihriste yazılmış, demokrasi, hürriyet, halkçılık, lâiklik gibi süs kelimelerinin arasına yerleştirmişe benziyoruz.

Bir hukuk profesörü Bakan, parlâmentoda Anayasayı çiğniyor, miting nutkuyla sanık mahkûm etmiye kalkıyor; bir başka Bakan, dış politika açıklamasında yuvarlak lâflarla durumu idare ediyor; bir başka Bakan, Kıbrıs ve füze konuları görüşülürken af ve cenaze törenlerine cevap vermek zorunda bırakılıyor.

Dünyanın gözü üzerimizde ama insanın içi istemiyor ki, yer yüzü basını kinâyeli ibr dille :

— Doğru, desin, Türklüklerini unutmuyorlar.

Niçin birbirimize bu çirkin oyunları oynuyoruz, kimlerin yararına, efendim, lütfen söyleyin, kimlerin yararına ve kimlerin ziyanına?

(Milliyet — 12 Ocak 1963)

REZALETİN DANIŞKASI

BABAMIN sınıf arkadaşı Ulunay'ı kıs kıs güldürecek bir övünme size; uydurma bir magazin genç hevesler sütununda imzama ilk defa gördüğümden bu yana tam yirmibir yıl geçmiş. Gazeteden ilk aylığı aldığım tarihlerde doğan çocuklar ise şimdi onyedinde birer delikanlıdır.

Aralıksız, tatilsiz her gün yazı yazmakla geçmiş onyediyıl. Onbinlerce yazının arkasından bir tek büyük gerçek beliriyor bugün karşımda : O da rastladığım en koyu tenkidcilerin, en inancısız kişiler olduğu gerçeği...

Şayet her bir sözle tenkid ettikleri konuların karşısına davranışlarıyla da azıcık çıkmış olsalardı, şimdi binler ve binlerce kişilik müsbet bir karakter kadromuz mevcut olurdu.

Gazetelere bakıyorum, yüzde seksen ölçüsünde mesleğimden utanıyorum. Manşetlerin arkasında zavallı halk kütlelerinin zihinlerini çecek en hâinâne istismarlar göbek atıyor.

Türkiye'nin en kritik bir zamanında dahi mes'uliyetsiz, yıkıcı ve yıpratıcı yangın körükçülüğü... Masum halk duygularının üzerine sürüm aşkıyla benzinler dökülüyor. Mebus mitinglerde bağırıyor :

— Plân istemiyoruz, plâv istiyoruz.

Gazete yazıyor :

— İhtiyar bir hasta hapishânelerde süründürülüyor.

Ve arkasından zibidi Arap ihtilâllerinin maksatlı paralelleri uzatılıyor.

Diyelim ki, Türkiye'de de kan gövdeyi götürmeye başladı. Yüz yıllık idâresizliklerin biriktirdiği kinler istikâretsiz olarak taşı ve her çalınan kapının arkasından, kapıyı ilk açanın beynine bir kurşun sıkılır oldu.

Bu mezbahanın üzerine kurulacak olan saltanat hangi metod ve hangi gelir ile kırk bin kişiye düşen bir tek doktorun sayısını ona çıkartacaktır? Elli bin dönümlük arazi sahiplerinin vergi ödememek arzusundan köklerini alan ve «Hasta bir ihtiyarın hapishânedede sürünmesi» edebiyatıyla dal budak salarak halkın gönlüne girmek ve reform akımlarını önlemek isteyen ve arkasından Arap âlemindeki

insan avlarıyla kinli tebessümler çizen bu politika, hangi iktisat sisteminin musluklarına güvenmektedir?

Bunu araştıran, bunu ortaya koyan yok. Yüz yıllık bozukluklar düzeltilmek mi isteniyor. Bu bozuklukların düzeltilmesinden terdirgin olacaklar, halkı kendi gerçek kurtarıcılarına karşı kıskırtmak için çırpınıyorlar.

— Plân istemiyoruz, pilâv istiyoruz.

— Hasta bir ihtiyar süründürülüyor.

— Dinimiz elden gidiyor.

Ve gazeteler bu kolay ve hâinâne yolun manşetleriyle donanıyorlar. Çünkü onların da çoğunun çıkarı aynı yönde.

Oysa biz bütün bu şeytanî dinamonun telleri, bobinleri, vidaları ve fişleriyle konuşurken hepsi birinci sınıf bir tenkidçidir :

— Bu Türkiye adam olmaz...

— Bu gerilikle iş yürümez.

— En büyük suçumuz burada doğmak..

Diyenler onlardır. Bu şifahi tenkidlerine rağmen tatbikatta neden bu geriliğe bu cehâlete, bu vurgunculuğa cephe almıyorlar? Nasıl o başlıkları atarken elleri ve vicdanları titremiyor?

Doktoru konuşurken medeniyetçi, profesörü konuşurken medeniyetçi, gazetecisi konuşurken medeniyetçi, politikacısı konuşurken medeniyetçi... Kendi mesleklerinin içinde ise hepsi ültra birer menfaatçi. Ve ayrıca mevcut ortamın menfaatçisi ve hattâ sömürücüsü...

Gece yarıları buldukları çocukların kanlarını emen ruh hastası vampirlerin gündüzleri çocukları koruma dernekleri için yardım toplama kampanyası açtıklarını düşünün.

Bizim aydın geçinen kadrolar böyle... Gündüzleri memleketçi, tenkidci, ilerici... Ama kendi mesleki kuytularında memleketin madî-manevî kanını emenler yine onlar..

Bu kadar ihâneti insanın havsısalası almıyor. Bu ne cehennemi bir kandırma yarışıdır. Bu ne korkunç vurgun ve soyma düşkünlüğüdür. Gazetesiyle, partisiyle, ağası, doktoru ve politikacısıyla soyalım... Neyi soyacağız, neyi? Yarın çocuklarımıza bırakacağımız bu memleketi mi? İthalât kotalarına her şeyden önce bir kaç bin ton utanma koyunuz lütfen. En bulunmıyan bizde o çünkü...

(Milliyet — 13 Mart 1963)

İLERİCİLERİN SAHTELERİ

İTİRAF etmek gerekir ki, Türkiye'de hayatını kazanmak, gelişmiş memleketlerdekinden çok daha kolaydır. Bunun da sebebi, Türkiye'de kaliteli elemanların az oluşudur. Gerçekten, iyi bir tornacı, iyi bir makinist, iyi bir elektrikçi, iyi bir steno - daktilo, iyi bir mütercim, birçok memurun hayâlinde bile geçmeyen bir kazanç sağlayabilirler...

Bu böyle olduğu hâlde fakir fıkaramın, sıkıntı içinde çırpınanların, iş bulamayanların sayıları neden milyonlara varmaktadır?

Onlar gelişmiş memleketlerde olsalar ne yaparlardı? Hemen söyleyelim ki, bin defa daha perişân olurlardı. Ancak gelişmiş memleketler, fakirini fıkarasını, câhilini, düşkünü canla başla yetiştirir ve çalıştırır. Bizde eksik olan budur.

Yoksa hiçbir sistem, işe yaramayanları da ferah fahûr yaşatma üzerine değildir. Madem ki yaşamak istiyorsun, madem ki dünyaya gelmişsin, bir marifet göstereceksin. Gösterdiğin marifetin bir değeri olacak. Hiçbir marifet, hiçbir kabiliyet hiçbir müsbet çaba göstermeden yaşamaya uğraşmak, vermeden almak, toplumu çalmak, asalak olarak ömür sürmek demektir.

İlerici geçinen, topluma karşı hırslı bâriz kişiler görüyorum. Başarısızlıklarının sebebini ilericiliklerine ve mevcut düzeni beğenmeyişlerine bağlıyorlar:

— Bu yüzden eziliyoruz, bu yüzden kenarda kalıyoruz, diyorlar.

Bu iddiaları iyi incelemek, doğru ve yanlış taraflarını gözden geçirmek gerekir. Bir defa her ilerici, kendi mesleğinin en önde gelenlerinden biri olmak zorundadır. İleri düşünceli bir doktor, her şeyden önce çok iyi bir doktor, ileri düşünceli bir mühendis, her şeyden önce çok iyi bir mühendis olacaktır. İlericiliğin ilk şartıdır bu...

— Çok iyi doktor, çok iyi mühendis, çok iyi işçi değilim ama ilericiyim, demek, gericiliğin tâ kendisidir. Bugün hiçbir işe yaramadığı halde politika sâyesinde geçinen bir adamla arasında fazla bir fark yoktur. Çünkü o da, muayyen bir sistemin politikası başarı kazanırsa, o politikadan yana olduğu için rahat geçineceğini düşünmektedir. Oysa ileri anlayışlılar, hiçbir iş yapmadan, politika ile açtıkları başarıyı kabul etmezler.

Türkiye gibi başarı göstermenin nisbeten kolay olduğu bir ortamda kendisini isbat edemeyenler, bunun sebebini kendi görüşlerin-

de aramamalıdırlar. Olsa olsa, ben de başkaları kadar işe yarayım ama, onlar kadar uysal olmadığım için sıkıntıdan kurtulmuyorum, diye düşünebilirler.

İlericilik, beceriksizliğin, bilgisizliğin ve güçsüzlüğün mâzereti hâline gelmemelidir. Çünkü bunlar ellerine fırsat geçtiği takdirde, komplekslerini kusmaya başlar ve topluma çok zararlı olabilirler.

Türkiye’de ileri akımların yavaş yavaş kendini göstermeye başladığı bir sırada, ilericilik iddiasında bulunanları da iyice gözden geçirmek ve tembellikleriyle beceriksizliklerine böyle bir maske arayanları, yâni sahte ilericileri ortaya çıkarmak bir vatan ödevidir.

İlericilik bir meyhane nutku, uluorta bir küfür, şahsî yetersizliklerden doğan hasta bir kırgınlık demek değildir. Kendi mesleğinde çok önde olmak, toplum düzenindeki bozuklukları çok sağlam ve çok objektif olarak yakalamak ve bu bozukluklarla insanlığın iyiliği ve geleceği için sonuna kadar uğraşmak demektir.

Bu uğraşmada uğranılacak büyük kazâlar vardır. Fakat bu kazâlara uğrayanlar, kendi mesleklerindeki güçlerini isbât etmişlerse, çevrelerinde geniş bir saygıyla sevginin uyandığını görerek, ahlânda hiç de ziyan olmadıklarını idrâk eder ve hırs krizlerine tutulmazlar.

Ayrıca kabiliyetleri ve üstünlükleri de kolay kolay yok etmek mümkün değildir. Bunun çok örnekleri vardır Türkiye’de...

İlericiliği, her şeyi dejenere eden alaturka, ferdiyetçi ve yozlaşmış kişilerden ayıklamanın zamanı gelmiştir. Biraz da onlar yüzünden kütleler, yeryüzündeki yeniliklere ilgi ve sempati duymamışlardır.

— Ben, diye ilericilik olmaz. Herkes namussuz diye ilericilik olmaz. İnsanları sevmiyorum, herkes kaytıyor, ben onlara elbet gösteririm, diye ilericilik olmaz.

İlericilik, her şeyden önce insanı anlama, anlatma ve bir hoş-görü içinde bütün iyi kuvvetleri toplayarak, toplumu uyarmaya çalışma işidir. Buna karşı koyanlar elbet olacaktır. Bütün insanlık tarihi boyunca da olmuştur. Fakat daima ilericiler kazanmışlardır. İnsanlık, her eriştiği seviyeyi, kendi zamanlarında ileri düşünmüş olanlara borçludur. Ancak burada kazanmak, insanlığı müsbete ve mutluluğa götürmek içindir. İntikam almak, başa geçmek, önde görünmek için değildir. Kendilerini bu olgunlukta hissetmeyenler, ilericilik iddialarından vazgeçmelidirler. Bu konu üzerinde şimdiden titizlenmezsek, yarının Türkiye’sinde bir de onlarla uğraşmak gerekecektir ki, onların şimdikilere de rahmet okutmaları fazlasıyla mümkündür.

(Milliyet — 7 Şubat 1963)

ŞU HALK BİR UYANSA

SURİYE'de yine ihtilâl oldu. Kurtulup kalkınmak isteyen, fakat yolunu bulamıyan, hesap kafasından ve akli anlayıştan mahrum, önce yabancılar, sonra kendi idarecileri tarafından sömürüle sömürüle pörsük işkembeğe çevrilmiş geri ve ilkel Arap memleketleri bunlar...

Bir ihtilâl, arkasından bir ihtilâl, arkasından bir ihtilâl daha.. Neyi yıkıp, yerine neyi getirdiğini bilmeyen, kestane fişeği gibi enayi ihtilâller... Shaw'ın «Çikolata Askeri» asıl bu Arap ihtilâlcileri; hangisi radyoyu ele geçirirse, ötekini öldürürken bağıyor:

— Selâmet, hürriyet ve milliyet için!...

Bir de şu İsrail'e bakın, din partilerinden komünist partisine kadar en zıt düşünceler dahi sağduyu ortamında bir çöl cenneti yaratıyor. İsraille ne sattığımızı bilmiyorum, ama penisilini dahi oradan alıyoruz. Ferdin, ferdi ezmesini önlemiş, üretimi en teknik ve en üst ölçüye çıkarmış. Rantabilite hesaplarını dünya piyasasına göre ayarlamış. Açıkta geçinen araçları tasfiye etmiş, yerine sendikaları koymuş.. Ne mesken derdi var, ne işsizlik derdi... Telâviv cadelerinde bir Paris maketi, Hayfa'da az çok Cote D'Azur'ü seyrediyorsunuz. Arap da, Yahudi de aynı bölgenin çocukları, Dilleri bile aynı kökten... Biri niye öyle, biri niye böyle?.. Cevabı hem zor, hem kolay: Kafa meselesi...

Kafa meselesi ya.. Demagojilerle halkı kandırmak ve kıskırtmak yerine her türlü şahsî çıkarlardan sıyrılıp, gerçekleri konuşmak... Ama bunu bizim Türkler de yapamıyorlar... Küçük bir örnek vereyim size :

Hükûmete çatmak isteyen bir gazete, son zamlar üzerinde duruyor ve bu zamların para değerini düşürdüğünü yazıyor. Doksan kuruşluk bir sigaraya, bugün yüz on kuruş ödersen, bu, para kıymetinin düştüğünü gösterir. Bunu anlamak için uzun boylu iktisatçı bile olmaya hacet yoktur, diyor.

Bunu yazan imzasını atmıyan önemli bir iktisatçıdır. Ve bile bile yalan yazıyor. Halkı kandırıyor.

Çünkü hükümet para basar da, fiatlar otomatik olarak kendiliğinden yükselirse, para değerinin düştüğünü böylesine bir fiat artışı gösterir. Şayet hükümet para basmadan, kendi sattığı malların fiyatını arttırmışsa, piyasadan para çekiyor, bir bakıma deflasyonist bir politikayla paranın değerini sağlamlaştırıyor demektir. Bunun da en kesin kıstası altın fiatlarıdır. Para basmadan. Tekel maddelerine yapılan zam, altın fiatlarını oynatmaz.

Burada tenkid edilecek nokta zamlar değil, zamların fakir halka yüklenmesidir.

Ama gazete bunu yazdı mı, arkasından, hükümetin çekmek ve toplamak zorunda olduğu meblâğı, aslında kimlerden alması gerektiğini de ortaya koyacaktır ki, bu, kendisiyle alış verişte olan zümmenin işine gelmez.

Aynı kötü oyunu muhalefet partisi de oynuyor. Zamlar ve af konusu için miting yapmaya hazırlanıyor. Hükümeti, mitinglerle de tenkid muhalefetin, anasının sütü gibi hakkıdır. Bir şartla, dürüst ve namuslu olmak şartıyla...

Zamlar ve vergiler, millî gelirin yüzde on sekizinden faydalandığı halde, vergilerin yüzde altmışını ödeyenleri zorlamaktadır. Millî gelirin yüzde seksen ikisinden faydalanıp da, vergilerin yüzde kırkını ödeyenler, fedakârlığa aynı ölçüde katılmamaktadırlar.

Gazeteler ve muhalefet bunu tenkid edebiliyorlar mı? Böylesine bir adaletsizliği ortadan kaldıracak formülü söyleyebiliyorlar mı?

Söyliyemezler, Sadece halkı kışkırtırlar ve bulanık suda balık avlamak isterler. Bunun için de İsrail'e benzemek yerine, Arap keşmekeşine doğru kayarız.

Bir de şunu soralım, neden söyleyemezler? Efendim, muhalefet de, gazetelerin bir kısmı da, aslında hâkim sınıfın çıkarlarından yanadırlar. Gerçek görevleri halkı aldatmak, uyutmak ve kendi kaba hesaplarını bozanları, halkı kışkırtarak, tasfiye etmektir. Bu yüzden öğretmenlere, köy enstitülerine, sosyal adalete ve grev hakkına cephe alırlar..

Ve okadar hantal ve kaba bir politika takip etmektedirler ki, durumu yavaş yavaş herkes anlamaktadır. Avrupada iki yüz yıl önce rastlanan bir politikadır bu.. Bugün hiç bir batı memleketinde bu kadar kalın ve bakkal hesabı içinde bir çıkarıcılık politikası güdülemez. Oranın hâkim sınıfı, memleketin iktisadî portesini milimi milimine bilir. Yapacağı fedakârlığın âzamisini yaparak ayakta durur ve halkın seviyesini durmadan yükseltmiye doğru gider. Bizimkiler ise devlet mekanizmasını ele geçirip. «Yağma Hasanın böreği» tutumunca davranmak niyetindedirler. Ne hesap, ne kitap!

Cahil halkı plân, program aleyhine teşvik edelim, bütçeyi paylaşalım, para basalım, sonunda Allah kerim; daha olmazsa kaçırız.

Zam mı yapılmış, sık palavrayı, körükle demagojiyi, yap mitingi... Gerçekleri söylemeden yüklen; paranın değeri düşüyor, de; sıkıntıdan gebereceksiniz, de. Üç milyar vergi kaçıranlara hiç dokunma. Vergi adaletinden bahsetme. Tarım vergisinin azlığını sakla... Hem ayıp, hem günah vallahi. Bir devleti batırmak için bundan daha hain bir yol bulunamaz. Ah bu konuları halk bir anlasa.. Ama eminim ki, bir müddet sonra anlıyacak ve hepsini çürük domatesle kovahyacaktır.

(Milliyet — 11 Mart 1963)

VURMALI, FAKAT BİRAZ DA DİNLEMELİ

RİVAYETLERE göre nihayet İsmet Paşa da dayanamamış, pek küçük ölçüdeki bir tarım vergisini dahi ne yapıp yapıp Mecliste kündeğe getirmek isteyenlere :

— Bu çiftlik beylerinin dediği olmayacak, demiş.

Kimin kiminle evlendiğini yahut sevdiğini yahut sevdiği dedikodusunun çıktığını, tavşan peşindeki bir tazının burun hassasiyetiyle sütunlarına geçiren şu kadar gazetemin, bu davranış üzerinde neden hiç durmuyor, neden tarım vergisinin arazi yüzölçümü üzerinden alınmasını istemeyen büyük toprak sahiplerine karşı milli bir direnme yaratmıyorlar?

Bir kaç gün önce Amerikalı Profesör Enos, Türkiye'deki millî gelir dağıtımının Siyam'dakinden de sekiz defa daha beter olduğunu açıkladı. Millî gelirin yüzde otuz ikisinin yüksek kazanç sahiplerine gittiğini belirtti. İngiltere'de bu nisbet 3,2 dir..

Yuvarlak kelimelerle ona buna çatarken tozu dumana katan, demokrasi, hürriyet diye aşındırmadık punto bırakmayan sayın Türk basının kaleminden kan damlayan sayısız yazarları, acaba neden bu yüz kızartıcı durumu enine, boyuna inceliyerek okuyucularını uyarmak istemiyorlar? Bilgileri mi bu hesapları incelemeye yetmiyor, yoksa bu terslikten çıkarı olanların gizli sözcülüğünü yaparak, halkı uyutmak ve oyalamakla mı vazifelidirler?

Türkiye'deki vergilerin yüzde altmışını, millî gelirin yüzde on sekizinden faydalananların ödediği de açıklandığı zaman, kaç gazete ve kaç yazar bunu gerektiği gibi aksettirdi halka?

Bir memleketin parlâmentosu hükümetinden, muhalefeti parlâmentosundan, basını muhalefetinden de daha çok halka yakın olmak zorundadır. Halktan yana olmak, halk dalkavukluğu demek değil, halka ait hesapları halka anlatmak ve bu alandaki bozuklukları düzeltme çârelerini söylemek, demektir.

Bizde ise parlamento hükümetten, muhalefet parlamentodan, basın ise muhalefetten daha gerici, yani halk menfaatinden daha uzak...

İsbati mı? İşte:

Hükümet grev kanunu tasarısı hazırlıyor, Parlamento tasarıya yan bakıyor, muhalefet cephe alıyor, basın ise her fırsatta Çalışma Bakanına yükleniyor.

Vaktiyle Alman Hügnen'in yararına, Türk işçilerini hükümete jurnal eden ve hepsinin burunlarının kırılmasını isteyen ikdam gazetesinden, bugünkü gazetelerin çok daha halkın gerçek menfaatlerinden yana olması gerekmez mi?

Onların hakkını bir Amerikalı sendikacı korumaya kalktığı için dahi ateş püsküren yazılar okuduk. Ama hiçbir zaman onların hakkını korumaya eğilmiş yazıları bol bol okuyamıyoruz. Onların seslerini rahatça çıkarmalarına engel olan maddelerin kaldırılmasını isteyen yazıları pek fazla görmüyoruz. Neden acaba dersiniz?

Durum böyle olunca elbette ki, biz, tarım vergisini çıkarmaya uğraşan, grev tasarısını hazırlayan, İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonunu düşünen hükümete bir parmak daha yakınız... Çünkü bugün mevcut siyasi müesseseler içinde — tabii nisbi olarak — en ileri görüneni o...

Hem bu işlemlere cephe al, hem de :

— İşte Türkiye'nin durumu, hükümet beceremiyor, diye bağır.

Bu, ne mertliğe, ne mantığa, ne insafa sığar...

Eğer hükümet de, eskiden olduğu gibi greve, tarım vergisine, Köy Enstitülerine karşı çıkar ve el altından vatan kiralarsa o zaman muhalefetin en şiddetlisini yapmak, sade bir vatan değil, bir insanlık borcu olur.

Ama en küçük adımlı bir müsbet hareketi dahi sabote etmek, hesapların üzerine eğilmemek ve iş yapmaya çalışanlara pek kolay cinsten yuvarlak tenkidlerle hançer sallamak, hangi ufka, hangi amaca varmak için faydalıdır?.

Yapılanları az bulursun, tenkid edersin. Meselâ bir siyasi partiyi taşıyanları neden meydana çıkarmadığını... Fakat yapılanları ve tutumu fazla bularak tenkid; farkına varmadan, bizi, Türkiye'nin yerinde saymasını kendi çıkarları için daha uygun bulan gericilerin safına itiverir.

Bugün gerçek gazeteci, gerçekten halktan yana olan gazeteci Türkiye'nin iktisadi tarihinin üzerindeki örtüylü kaldırılacak olan gazetecedir. Şimdiyedek bu alanda yapılmış haksızlıkları ve ihânetleri bir bir sıralayacak olan gazetecedir.

Ben istediğime hiçbir araştırma yapmadan uluorta çatayım. Sıkışınca Türkiye'nin hesaplarını gizleyerek, kendi işime gelecek bir tutumu destekleyeyim. Bu, gazeteciliğe yakışmaz. Bugünkü yazıların üzerine eğilecek olan yarınki kuşaklar, sonra bizleri çok ayıplayacaklardır.

Milli gelirin yüzde otuz ikisinin yüksek kazanç sahiplerine gitmesine, tarım vergisinin verilmemesine, grev hakkının tanınmamasına, iktisadi tenkid hürriyetinin gelmemesine karşı mısınız, değil misiniz? Önce bunu isbat etmek ve bu alandaki düşünceleri ortaya koymak gerek... Bu alanlarda susanların akıllarına estikçe ona buna uluorta çatmaları, ne gerçek gazetecilikle, ne de samimiyetle te'lif edilemez.

(Milliyet — 13 Şubat 1963)

RİCALAR

DÜNYADA en masûm teklifleri bazan çocuklar yapar ve bazan da en doğru teklifler belki bunlardır :

— Baba ben niye dünyaya geldim, anlatsana gibi..

Ben de bâzı çocuksu teklifler yapmayı düşünüyorum. Kabul edip etmemekte, saçma bulmakta, yahut üzerinde azıcık düşünmekte kuşlar gibi hürsünüz.

Meselâ bir sistemi sonuna kadar tatalım diyorum. Bu sistem terminolojik deymiyle liberalizm olsun.

Hastahâneler şahısların olsun ve paralı olsun. Para kazanabilenler baktırsınlar kendilerini. Para kazanamıyacak kadar güçsüz olanlar da hastalanınca ölsünler.

Okullar da şahısların olsun ve paralı olsun. Ancak para kazanacak kadar çalışan babaların çocukları okusun. Babalar para kazanacak kadar çalışmıyorlarsa, çocukları da bunun cezasını çeksin.

İthalâtta kotaları kaldırın. İsteyen istediğini getirsin. İçerde yapılandan daha ucuza getiriyorsa, o satılsın. İçerdeki de yaptığını daha ucuza mâl edemiyorsa iflâs etsin.

Uçaklar, vapurlar, demiryolları, madenler, pabuç ve bira fabrikaları, telefonlar, telgraflar, elektrik santralleri da şahısların olsun. Kendi kazançlarına göre tarifeler kabul etsinler bunlar. Bu paraları ödeyebilenler faydalansınlar uçaktan, telgarftan, telefondan..

Bunlara sermaye yatıracak kadar parası olmıyanlar, sermayesi olanların açtıkları iş alanlarında çalışsınlar. Ve onlara saygı duyunsunlar. Onların dinamik ve yaratıcı buluşlarına emekleriyle katılarak yaşasınlar.

Tarımda da bin işçi bir başçı olsun. Toprak da, başçının olsun. Ötekilerini çalıştırsın. Onlara hak ettikleri ücretleri versin. Kendisinin ne hak ettiğini ise kendi tâyin etsin.

İhracatta da devlet müahalesi olmasın, tüccar ile ekici karşı karşıya gelsin. Tüccar ne kadara kapatabiliyorsa malı, o kadara kapatsın, kendisininin kârı yüksek olursa, daha çok vergi vererek memlekete faydalı olsun.

Bu bir usul ve tutumdur. Bunun propagandası, edebiyatı, hesabı ortaya konur, tüm millet bu yola yöneltilir.

BUNU yapamıyorsunuz. Elektrik santrallerini, hastahaneleri, kömür madenlerini, telefonu, telgrafı, okulları, barajları, çelik sanayiini, hava, deniz, demir yollarını satın alıp işletecek fert sermayesi bulamıyorsunuz. Ve ister istemez bunları devlete yaptırđyorsunuz.

O zaman da içten gelen masum ricam devletçiliğın ne olduğuna, nasıl olması gerektiğine, usullerine, felsefesine, iktisadiyatına ait kitapları çevirterek herkese okutun. Bunun ne menem bir iş olduğunu radyolarda anlatın, okullarda öğretmenlere anlattırın, faydalarını sıralayın, bu alanda kadrolar yetişmesine yardım edin.

YOK diyorsunuz ki, birincisine de inanan bulunsun, ikincisine de...

Bu da doğru olabilir.. O zaman da, üçüncü teklifin şu... Her iki taraf da yeryüzünün hür memleketlerinde kendi tezlerini nasıl savunuyor, bu tezlere inananlardan nasıl partiler kuruyor ve birbirleriyle tartışıyorlarsa, böyle bir ortamın Türkiye'de de sağlanmasına çalışın.

Ve meselâ Üniversitedeki profesörlerinize Picon'un pek günahsız bir derlemesinin suç sayılamıyacağını telkin edin.

Batıda çıkan bütün yayınların, gazetelerin, düşüncelerin hiç değiştirmeye uğramadan Türkçeye aktarılmasına ve Batı'da kaç çeşit düşünce olduğunun ortaya çıkmasına hogörü gösterin.. Batıda kimlerin heykelleri dikildiğini sıralayın. Eserlerini yayın.

Birincisini tatbikatta yapamıyorsunuz. İkincisini yapamıyorsunuz. Üçüncüsünü yapmıyorsunuz. Demokrasi diyorsunuz, hürriyet diyorsunuz. Devletin, bütçeden, bazı kişilere büyük paralar kazandırmasının dahi izahını yapmıyorsunuz.

Ben, bundan hiç bir şey anlayamıyorum. Kimse de anlamıyor.

Biz liberal miyiz, öyleyse bu devlet işletmeleri ne? Devletçi miyiz, öyleyse bu alandaki temel kitaplar nerde? Bunun savunmasını yapanlar nerde? Her tezin tartışıldığı bir demokrasi miyiz? Öyleyse yine kitaplar ve kadrolar nerde? Tabii endişesiz ve korkusuz olarak nerde?

Saniyorum ki, bu çocuksu sorular daha uzun zaman cevapsız kalacak. Ve gelecek kuşaklar, aptal ve kötü niyetliyidiler diye, hepimize sövecek ve hepimizle alay edecekler.

(Milliyet — 9 Temmuz 1963)

KUTSAL HÜRRIYET

YİRMİNCİ yüzyılın başından bu yana hürriyet kelimesinin en çok kullanıldığı memleketlerden biri Türkiye. Kimbilir kaç defa meydanlara toplanan halk :

— Hürriyet isteriz, diye bağırması; kimbilir kaç yazar, kaç yüz yazısında :

— Hürriyet yok, diye şikâyet etmiş; kimbilir kaç siyasî lider, kaç siyasî değişikliğin ertesinde :

— Hürriyetlerimize kavuştuk, diye ilân etmiştir.

Ve zannediyorum ki, bütün bunlara rağmen hürriyet konusunun en az işlenmiş olduğu memleket yine Türkiye'dir.

Hürriyet nedir?

Klasik bir târife göre, hürriyet ,her ferde ait öylesine bir serbeslik alanıdır ki, hudutları başkalarına ait hürriyet alanlarının başladığı noktayla çerçevenmiştir.

Bu târif, günümüzde eski önemini kaybetmiştir. Meselâ fikir hürriyetini bu târifin içine sokamayız. Fikir hürriyeti, hiç kimse'nin hürriyetini zorlamadığı için hudutsuz olması gereken bir hürriyettir. Ve yine en büyük tartışma bu hudutsuzluğa çekilmek isteyen sınırlar üzerinde cereyan etmektedir. Bu sınırlamayı ise mâkul gösterecek hiçbir târif bulunamamıştır.

Ayrıca bir hürriyetin başkalarına ait hürriyetin başladığı nokta ile tahdit edilmesi esasında en büyük sakaltık, bunun doğru olarak nasıl tâyin edileceği kıstasından mahrum oluşudur.

Ve bâzan bu kıstası araştırmak, başkaları aleyhine geleneklerde elde edilmiş hürriyetlere tecavüz sayılmaktadır. Bir yaşmanın iktisadî hürriyetini araştırırken, karşımıza ağanın şimdiye kadar kabul edilmiş olan kazanma hürriyeti çıkmaktadır. Bu hürriyet de, onun hak ettiği bir hürriyet gibi gösterilmektedir.

Bu kargaşalığı gidermek, kıstas olarak mantığı, matematiği ve çoğunluğun sağduyusunu kullanmak arzusuyla, önce insanları u-

yaracak ve doğru çizgilere çekecek olan bir hürriyet ele alınmıştır. Bu da düşünce ve fikir hürriyetidir.

Fikir hürriyeti, bir târife göre, her düşündüğünü rahatça başkasına yayabilme ve intikal ettirebilme hürriyetidir. Bundan mahrum olanlar hür değildir.

Bir başka târife göre ise asıl hürriyetsizlik, düşündüğünü söyleme imkânından mahrum olmak değil; düşünmeyi akletmeyecek, düşünmeye ihtiyaç duymayacak kadar kör kalmış olmaktır.

Fikir hürriyeti konusunda, her iki târife göre de, Türkiye henüz çağdaş hürriyetin çok gerisindedir.

Dünyanın başka yerlerinde yayınlanan bir çok kitap Türkiye'de yayınlanamaz.

Bunları kim yayınlamaz ve neden yayınlamaz? Aydınların inceden inceye araştırması gereken sorulardan biridir bu.

Halkın çoğunluğu ise bunların neden yayınlanmadığının düşüncesine dahi erişemeyecek kadar her şeyden habersizdir.

Meselâ 1961 de Nobel Armağanını kazanan ve Türkiye de çevrilen «Drina Köprüsü», el altından yasaklanmak ve toplattırılmak istenmiştir. Bu arzu kimden ve hangi sebeple doğmuştur, meçhulümüzdür. Şükür ki, mesul mevkilerde bulunan bazı aydınlar, buna engel olmuşlardır. Fakat asıl mesele, engel olmak değil, bu niyetlerin kaynağını bulmak ve onu tedâvi etmektir.

Ado Kyrrou'nun Fransa'da yayınlanmış «Aşk - Cinsel Duygunun Gösterisi ve Sinema» diye çok cesur ve çok önemli bir etüdünü okuyorum.

Yazar, sinemada cinsel sahnelerin bütün teferruatıyla gösterilmesini istiyor, buna karşı gelmeyi hürriyetsizlik addediyor ve bunun nedenlerini hem sosyoloji, hem iktisat, hem de felsefe yönünden uzun uzun ve pek akıllı delillerle araştırıyor.

Batı aydını gerçek hürriyet adına neleri zorlamakta. Bu bize çok ters ve çarpıcı gelebilir. Biz hürriyetin ne olduğunu ve hürriyeti hürriyet yapan unsurun bir bakıma gelenekleri zorlama akımı olduğunu asla anlamış değiliz. Hürriyet, bizde şimdilik «siyasî kişilere kafa tutma imkânına sahip olmak» demek. O kadar.

Batıda çıkan kitaplar ise çok daha başka şeyleri araştırıyorlar. Düzenler üzerinde duruyorlar, yalanları ayıkıyorlar, gerçek hürriyeti bütün ihtişamıyla ortaya çıkarmaya çalışıyorlar.

İnsan düşünmeye ihtiyaç duymayınca hür olamıyor. İlk merhale bu. Bundan sonra düşündüğünü söylemek istiyor. Söyleyemezse, yine kendini hür hissetmiyor. Düşündüğünü söyledi, insanların sağ-

duyusu uyandı ve büyük doğruları araştırmaya, gerçek hürriyetin kıstaslarını koymaya başladılar. Asıl hürriyet düzeni o zaman geliyor. İnsan, asıl mutluluğa o zaman kavuşuyor.

Biz ise henüz ilk merhaledeyiz. Ve henüz ilk merhalede düşünmeye de, düşünceleri yaymaya da karşı olan bir takım kuvvetlerle uğraşıyoruz. Bu kuvvetler neden çekiniyorlar, kimin yararına neyi kurtarmak istiyorlar? Neden bazı kitaplar çevrilmiyor ve çevrilenler toplatılmak isteniyor? Neden birçok film, birçok haber Türkiye'ye sokulmuyor? Bu yasaklamalardan millî bir fayda doğsa, bugünkü durumda olmazdık. Öyleyse amaç ne? Yanaşmayla ağa arasındaki gerçek hürriyet kıstasını insanlara buldurmamak mı?

Türkiye'yi gerçekten kalkındırmak önce bu düğümü çözmekle mümkün gibi geliyor bize.

(Milliyet — 16 Temmuz 1963)

HIÇ YAZILMIYAN BİR KONU

BU yakında, ne parmak arasında fındık çıtlatır gibi arada sırada seçim sözcüğünü de çıtlatıveren demeçler, ne teknik silâhlarla birlikte değişen strateji ve azalan yardım yüzünden kuşkuya düşen dostlara garanti vermek isteyen ve Orta Doğu'daki değişiklikleri yeni bir gözle incelemeye yönelen yabancı Dışişleri Bakanlarının ziyareti, ne son tevkifler, beni pek sarmıyor.

Amerika'nın Rus kromunu daha ucuz bularak bizim kromları almaktan vazgeçmesi, buna karşılık bizim serbest piyasada petrolle gaz aramak şöyle dursun, Amerikan şirketlerinin fiatlarını dahi pazarlıksız kabul edişimiz dahi aklıma takılmıyor. Amerika'yı devlet olarak kendi menfaatlerini korumakta haklı buluyorum. Biz, kendi menfaatlerimizi onlar gibi korumasını bilmiyorsak bu, kimsenin suçu değil.

Bütün bunların ötesinde ve derinliğinde oğlumun bir sorusu dönüp duruyor kafamda :

— Baba, sen cehennemdeki alevlerin rengini biliyor musun?

— Bilmiyorum, dedim.

— Öğretmen söyledi, simsiyahmış. Bu alevlerin leblebi kadarı bütün dünyayı delip geçecek kadar kuvvetliymiş. Karacaahmet Mezarlığında yıllarca önce gömüldükleri halde yüzlerine jilet atsan kan çıkacak kadar bozulmamış ölümler varmış. Bunlar veli imişler, onun için cesetleri bozulmamış. «Toprağın cinsi yüzünden bozulmamışlardır» demek kâfirlikmiş. Cennette herkesin evinin damı, işlediği sevap kadar örtülecekmış. Yetmiş kat elbise de giysen bir gram ağırlık duymayacakmışsın. Sen bunlara ne diyorsun?

Siz olsanız ne dersiniz? Ortaokulun ikinci sınıfında bu çocuk. İsmet Paşa'ya açık bir mektup yazmayı düşündüm. Cevabını bildiğim için vazgeçtim :

— Demokrasilerde olur böyle şeyler, diyecek.

— Sizin Ticaret Bakanı, Yüksek Murakabe Heyetindeyken suistimalden mahkemeye verdiği ve aleyhinde şahitlik ettiği birini, adam af'dan faydalanınca Genel Müdürlüğe tayin etti, buna ne dersiniz?

— Demokrasilerde olur böyle şeyler.

— Bir yazı yazdı diye derhal tevkif edilen bir memur hakkında, Adalet Bakanımız, Anayasayı çiğneyerek yargıçları tesir altında bırakacak beyanda bulundu.

— Demokrasilerde olur böyle şeyler.

Akla, hukuka, iktisada uyan şeyler değil de, uymayan şeyler de mokrasi icâbı sayılıyor bizde..

Bu sakatlığın sebeplerini çok eskilerde aramak gerekiyor gibi geliyor bana. Arap - Bizans karışımından gelen bozulmaları kim göğüslemiş, kim devam ettirmiş? Selçukiler zamanındaki beyliklerin durumları. Osmanlı birliğini yeniden kuran Mehmet Çelebi hangi kuvvetlere dayanmış, kardeşi Emir Süleyman hangi anlayıştaymış?

Anadolu'da, gelenekleri Pers - Yunan münasebetlerine kadar dayanan ve Arap yobazlığı ile bu yobazlığı istismar eden sınıfa kafa tutan hiçbir zümre olmamış mı? Büyük şair Pir Sultan Abdal neden asılmış ve neden kendisinin üzerine gelen Osmanlı Paşasına :

**Yürü bre Hızır Paşa
Senin de çarkın kırılır
Güvendiğin padişahın
O da bir gün devrilir**

Diye bağirmiş?

Oniki milyon Alevi'nin yüzyıllar boyu uğradıkları en çirkin iftiraların sebepleri? Neden bunlar daima yeni hareketleri ve kendilerini sindiren geriliğe cephe alanları ve en çok Atatürk'ü tutmuşlar? Bugün dahi en çok oy verdikleri parti hangisi?

Biz Türkiye'yi bilmiyor, Türkiye'deki kuvvetleri ortaya çıkarmıyor ve Osmanlılığı devam ettirmeye çalışıyoruz. Onun için hâlâ daha oğullarımıza cehennemdeki alevlerin rengi öğretiliyor. Bu sadece vaktiyle idâreci sınıfla birleşmiş bir zümrenin kanaat baskısıdır. Bunun karşısında daha aydın, daha rahat, daha anlayışlı milyonlar da vardır, ama onların solukları kestirilmiştir. Fransa'da Saint - Barthelemy bir defa olmuştur. Türkiye'de ise kaç yüz defa olmuştur? Türk demokrasisini halka dayatmak, çatışma çıkarmadan gericiliğe karşı denge yaratmak ve kösteklerden kurtulmak isteyen devlet adamlarının bu konularda çok usta bir davranışa ve çok usta bir davranışa ve çok kuvvetli bir görüşe ihtiyaçları olacaktır. Meselelerimizin çözülmesinde su altında kalmış kilit taşlarından biri olan bu noktaya parmak basacak bir sosyolog elbet bir gün çıkacaktır.

(Milliyet — 29 Nisan 1963)

TAKIM, BU TAKIM

DEDEM Hasan Paşa'nın mezarı yanında ünlü bir yatır vardı. Yatır, vakti zamanında herkesin saydığı bir tekke şeyhiymiş, ölüncüce yatır olmuş. Kadın, kız, çoluk çocuk oraya gelir, içlerindeki niyetin olması için kabrin üzerinden bir taş alır ve parmaklıkların etrafında koşarak üç defa dönerlerdi. Yatırın bir de bekçisi vardı, eski tekke müritlerinden süt beyaz sakallı bir ihtiyar.. Daima dualar mırıldanır, kendisi gibi din ve ölüm işlerinde derin geçinen başka sakallılarla pür vakâr Arapçamsı lâflar konuşur ve boynunu hafif bükerek :

— Pirimi bekliyorum, derdi.

Bilhassa kadınlar pek sayarlardı bekçiyi. Eşarplarla başlarını örterler, yetişkin kızlarına da başlarını örttürürlerdi. Bekçi de onları bâzan azarlardı :

— Hanım, abdestsizsen yaklaşma...

— Hanım sen dokunma, taşı ben vereceğim, muradın olunca yine getireceksin.

— Hanım biraz açıktan...

Bekçinin elinde ufak bir değnek bulunurdu. Onunla çekerdi taşları. Sırrı yalnız kendine malûm bir dünyanın, bütün insanlara :

— Zavallı cehennemlik câhiller, diye bakan elçisi gibiydi.

Büyük teyzeler anlatırlardı, imtihana girecekler, çocuğu olmayanlar, koca bulamayanlar yatırı ziyaret ettiler mi, muradlarına mutlaka ererlermiş. Bekçi de bazılarına öğütler verirmiş; bilhassa kısrak konusunda en usta hekimlerin halledemediğini halledermiş. Bu öğütleri merak etmiştim :

— Yatarken koltuğunun altına rakı sür, göğüslerini şöyle yap ve daha da mahrem teferruatlı şeylerdi.

Sakallı ihtiyarın bilhassa bahşış alırkenki durumu hoşuma giderdi. Eli kendi vücuduna ait değilmiş gibi hırkasının eteği kenarında geriye bükülerek peçeleşir, ağzı ise dua mırıldanmaya devam ederdi.

O devrin ölü sırtından geçinen zavallı ihtiyar bekçisinin bir zaman sonra memlekette bir parti hâline geleceğini ve devlet idâre etme iddiası güdeceğini hiç düşünmemiştim.

CENAZELERDE hemen her vakit ortaya ukalâ cenaze bilgileri çıkar. Ölü yıkayıcıya, tenesirciye akıl öğretip dururlar :

- Pamuğu önce oku..
- Şartladın mı, tenesiri?
- Çevir de, dök suyu...

Tabut taşınırken de bunlar müfettiş görevlisi gibidirler.

- Yukarıya kaldırın.
- Soldan girin...
- Arkaya geçin..

Mezarlıkta mezarcıların başına dikilirler :

- Kâbe'ye doğru mu?
- Erkek cenazesi için fazla kazmışsın.
- Ayak ucundan indir...

Ve tekbirlere cân ü gönülden katılırlar. Hocayla aynı meslektenmiş gibi konuşurlar. Kimseye yüz vermeyen, kimseyi de işlerine karıştıрмаayn bir hâlleri vardır. Cenaze sahipleri sonradan bunları görür, hatırlarını hoş ederler.

Bunlar da bugün siyâset ipini ellerinde tutanlardır. Mezar bekçileri, ıskatçılar kendilerine has bu tip derin bilgilerle oy avlamakta, yirmi birinci yüzyıla girmeye hazırlanan bir dünyada Türkiye'nin kaderine sahip çıkmak istemektedirler.

BUNLARIN haşır neşir oldukları şeylerden bir örnek vermek için onlara ait dinî bir dergi broşüründen vaktiyle yayınlanmış bir tâbirnâmeyi alıyorum :

«Rüyada bevletmek, yâni işemek çok iyidir. Şöyle ki :

Düşünde bevleden, gamdan kurtulur, mesrur olur.

Mushaf üzerine bevledenin evlâdı doğar, yahut o kimse âlim veya hâfız olur.

Mihraba bevletmek de öyledir. Gurbette olan vatanına döner, hasta ise şifâ bulur.

Rüyada büyük abdest bozmak da iyidir. Helâya, kapıya veya ıssız bir yere büyük abdestini eden kişi gussadan kurtulup mesrur olur.

Büyük abdest ettiği yeri bilmeyenin eline ummadığı yerden mal gelir.

Bir yere büyük abdest edip üzerini örtmek, kendi malını gizlemeye alâmettir.

Tenasül âleti seğriyen kimse izzet ve hürmet bulur; sevdiği adamla buluşur.

Hayanın iki tarafının seğirmesi darlığa alâmettir. Hayasının sol yanı seğriyen insan da sevinir ama daha evvel biraz mihnet çeker.

Dübürü seğriyen kimse, bir yerde karar kılar. Dübürünün sağ yanı seğriyen aziz olur, sol yanı seğriyen rahat bulur.»

DIŞ politikaymış, bilmem neymiş... Onların aklı nerden erecek öyle şeylere... Mezar nasıl kazılmalı, erkeği âşık etmek için hâmile kadının işediği şeftaliyi nasıl yedirmeli, rüyada mum görenin başına ne gelir; bunlarla yâni bir nevi büyücülükle uğraşır onlar. Türkiye demokrasisi ortaya bu kadroyu çıkarmaktan başka hiçbir işe yaramamıştır.

(Milliyet — 14 Ocak 1963)

TAKILMALAR

FALİH Rıfki dünkü sohbetinin sonuna doğru şöyle diyordu :

«Fakat eğer biz bu aklımız ve zevkimizle kalacaksak, Avrupalılar ve Amerikalılar gerçekten cehennemde yanacaklar da, biz yalnız oturacaksak, Tanrının cennetini de elimizdekilere çeviririz.»

Sahi, küçükken babaannem de öyle söylerdi. Amerikalılar, Avrupalılar hep cehenneme gideceklermiş ölünce.. Biz ise ölünce cennete gidecekmişiz. Falih Rıfki, Tanrının öteki dünyadaki cennetini de, bu dünyada bize verdiği cennetlere çevirmemizden korkuyor.

Oysa korkulacak bir şey yok. Madem Amerikalılarla Avrupalılar cehenneme gidecekler ve madem biz cennete gideceğiz, öyleyse bizim tutumumuz doğru. Yani Tanrının dünyada verdiği cennetleri bizim soktuğumuz hâle sokmak ahrette mükâfat görecek... Ormanları yakmak, tarihi yalakların içine pislemek, otel yataklarına tah-takurusu ölüleriyle beneklenmiş çarşafı sermek, sürgüsüz ve susuz helâlarda kullanmak için cüzdanı açıp kâğıt aramak, sinekli çorba, uzun tırnaklı ellerle istiflenmiş zeytinyağlı dolma yemek.. Ve karşılığında ölünce cennete gitmek...

Bu dünyadaki cennetlerinin böylesine ziyan zebil edilmesinden bu kadar hoşnut olan Ulu Yaradan, kimbilir belki öteki dünyadaki cennetlerinin de tarafımızdan aynı hâle sokulmasını arzuladığı için, yalnız bizi alıyor oraya da, Amerikalılarla Avrupalıları almıyor.

Bu işlere zaten benim öteden beri aklım pek ermez... Geçenlerde ölünce cennete giden erkeklere hürî var, peki kadınlara ne var diye sordum... Çeşitli cevaplar çıktı... Kadınlar için de gılmanlar varmış... Ancak erkekler istedikleri kadar hürî bulacaklar, kadınlar ise kocalarını istemedikleri takdirde, bir tek gılmandan başkasına gidemeyeceklermiş.

Kafam yine karıştı... Kadın, gılman değil de kocasını isterse ve koca da kadını değil, hürîleri tercih ederse, o zaman ne olacak?

Sonra fişmanca erkek şu hürîleri beğeniyor, bir başka erkek de aynı hürîleri beğenirse; hürîler kimin olacak?

Aynı soru gılmanları paylaşamıyan kadınlar için de sorulabilir?

Ayrıca koca, karısının gılmanla sevişmesini görecek mi, görmeyecek mi? Görecekse birçok saçlı, sakallı, sarıklı cennetmekân zevât, oraya gittikten sonra tuhaf bir duruma düşecek demektir...

Velhasıl benim anladığım cennetteki sevişme kısmı şimdide kadar pek iyi anlatılamamış.

Hürî, gılman, kevser şarabı... Bu arada sarayda içoğlanları beslemiş halifeler de var... Onlar ne yapacaklar? Gılmanlar hem onla-

ra, hem kadınlara yetişemezler... Halifeleri cehenneme koyarlarsa, o da garip olur. Halife cehenneme giderse, ümmet nereye gider?

Babaaneme bunlara benzer sorular sorduğum zaman, ihtiyar kadın işin içinden çıkamaz:

— Sus bakayım, günaha girme, derdi...

Ben ise önüne gelenin uydurmasını yutmaktansa, kendi gönülümce günaha girmeyi tercih ederim... Buna da kimsenin içerlemeye hakkı yoktur.. Nesimî'nin dediği gibi, günah benim kime ne?

Elimde imkân olsa tatlı bir oyun çıkartacağım.. İmam-Hatip Okulunu beğenip öven ne kadar siyaset adamı, profesör, yazar varsa, hepsinin ailesindeki çocukları oraya gönderteceğim... Mâdem bu kadar övüyorlar bu okulları, uzak yakın bütün akraba çocuklarını oraya vermeliler...

İzmir Halk Eğitim Merkezi Müdürü Rauf Akın, nöbet değiştirelim, diye bir yazı yazmış:

— Biz köy çocukları, bin yıldır sizin babalarınızın ruhuna aşır okur, sizin ölülerinizi yıkarız. Sizin çocuklar ise yüksek okullarda okurlar, İsviçre'ye, Almanya'ya eğitime giderler. Ne olur artık nöbet değiştirelim. Biraz da sizin çocuklar aşır okuyup, ölü yıkasın, bizim çocuklar gitsin İsviçre ile Almanya'ya, diyor...

Yoo. Bu teklife katıyen razı olmazlar... İmam-Hatip Okulları fakir fıkara çocukları içindir... O okulları beğenir, onlar için yazılar yazar, nutuklar çekerler, ama katıyen kendi çocuklarını göndermezler öyle yerlere...

Şimdiye kadar bu İmam-Hatip Okulları için bilmiyorum kaç mil yon sarfedildi? Herhalde yüzün üzerindedir. Yüz milyona öğrenme öğrenme cennete giden kadınların, kocalarını istemedikleri takdirde bir tek gülmanla sevişebileceklerini öğrendik.

Biraz pahalı bir bilgi, üstelik de pek kesin değil.

Sekiz yüz yıl önce Hayyam, cennette hürî ile kesver varmış, biz de dünyada şarap içip güzel severek, cennetin zevkine burada devam ediyoruz, ne yapalım yani, diyor. Orada günah olmyan şey, burada niye günah anlıyamıyorum demeye getiriyor, gerçekten de cennetteki bütün mükâfatlar, dünyada günah olan şeyler... Demek ki insanın günah sevgisi yaşarken değil de, ölünce mübâh oluyor. Ayrıca günah korkusu bir tarafa, Falih Rifkî'nin dediği gibi, dünyadaki cennetlerden de birşey anlamıyan, hattâ onları rezil perişan eden bir topluluğuz biz... Bu marifetimiz için de öteki dünyadaki cennetlerin bizim olacağı söyleniyor. Bunu söyliyenerin de yüzde doksan beşi okuma bilmiyor. İnanalım mı, ne dersiniz?

(Milliyet — 16 Eylül 1963)

VRAK VRAK

BİLMİYORUM hiç kurbağa yediniz mi? Hemen öyle yüzünüzü buruşturmayın. Bu sadece alışıp alışmama meselesidir. Anadolunun birçok yerinde halk balıktan iğrenir. Babaannem de midye, ıstakoz, karides yiyemezdi.

Sizin kurbağa deyince mideniz bulanır; bir yabancıya da pastırmayla lâkerdayı biraz zor kabul ettirirsiniz. Ben de meselâ işkembeyle paça yiyemem. Ama Fransa'da param olduğu zaman kurbağa yedim. Kimseye söylemeyin bir seferinde önemli bir ziyafette sümüklü böcek bile yemeğe çalışmışım. Adı bakımından bize tiksinti veriyor. Fransızlar, buna bizim sümüklü dediğimizi nerden bilirsinler. Aslını ararsanız tavuktan çok daha temiz bir hayvancık...

Türkiye'de büyük bir sermayesi olmadan iş yapmaya özenenler Batıya kurbağa, kaplumbağa, sümüklüböcek ihraç etmeye kalkarlar. Ne yetiştirme masrafı, ne koruma masrafı; dağ, tepe, bataklık, topla, topla, sevket...

Geçenlerde böyle bir parası kıt, aklı çok bir iş adamı minyatürü, yine Avrupa'ya kurbağa satma aşkına düşmüş.

En iyi kurbağalar Adapazarının köylerindeymiş. Bir kaç toplayıcıyla, kepçe, torba fırlayıp oralara gitmiş.

Kurbağa bol ve semiz... Gece boyu vrak vrak'tan geçilmiyor, Paçaları sıvayıp işe koyulmuşlar. Derken köylüler sökün etmiş :

— Merhaba.

— Merhaba.

— Ne yapıyorsunuz burada?

— Kurbağa avlıyoruz.

— Ne?...

Köylülerin ağzından çıkan bu «Ne» ortalığı allak bullak etmiş.

— Kurbağa toplamak günahtır.

— Günah değildir.

Bir tartışma. Sonuç, köy imamına danışma Köy imamı :

— Günahtır, demiş. Kurbağalar vrak vrak diye Tanrıya dua ederler ve rahmet dilenirler. Onları toplarsanız Tanrı rahmetini keser.

— Aman hoca, zaman hoca, Köy bundan yılda binlerce lira kazanacak.

İmkânsız. Hoca :

— Günah, diyormuş.

Önce hocaya kulak asmadan yine işe devam etmek istemişler. Köylüler, sopalar, baltalar, çiftelerle üzerlerine gelmeye başlamış. Olay kaymakama aksetmiş. Jandarmalar üşüşmüş. Tatsız bir çın-gar...

Bizim kurbağa avcısı kalkmış İstanbul Müftüsüne başvurmuş:
— Müftü efendi, bir kâğıt yazın da, kurbağaların vrak vrak demesinin Tanrıya dua sayılmıyacağını, kurbağa avının günah olmadığını açıklayın. Bunu köy hocasına gösterip, yakamızı köylüden kurtaralım.

Müftü :

— Bu bir fetvâ işidir, bu icâzeti Ankara'dan isteyin, demiş.

Şimdi kurbağacılar Diyanet Başkanlığının peşindeymişler. Şayet oradan kurbağaların vrak vrak etmesinin Tanrıya dua olmadığını ve onların toplanmasının Tanrıyı kızdırıp yağmuru kestirmeyeceğini açıklayan bir kâğıt alırlarsa işlerine devam edecek ve ih-racata geçeceklermiş.

BİZE kalırsa Tanrı kurbağa toplanmasına niye kızsın. O kızsın, bir türlü akıllarını başlarına tophıyamıyan kullarına kızar. Bu kızgınlığı ise ne kurbağa duası affetirebilir, ne de hattâ öküzlerin duası...

(Milliyet — 27 Nisan 1963)

DAYAN AFYONU

BU bizim muhalefet var ya... Bakın şimdi eğri oturup doğru konuşalım, bu bizim muhalefet, halkı çok seviyor ve çok düşünüyor. Bu halk, fert fert öldükten sonra ne olacak? Cennete gidebilecek mi? Arafta mı kalacak, yoksa cehennemde yanacak mı? Muhalefet şimdi en fazla bununla meşgul...

İnsanların cehennemde yanmasını istemiyor bizim muhalefet... Devletin her şeyden önce ölümden sonraki dünyayı hazırlaması için gerekeni yapmasını, bol bol imam, duâhân, tenesirci, abdestsiz yere basmayan dinî bütün mezarcı, sesi güzel müezzin, hâfız, kayyum yetiştirmesini ısrar ve inatla telkin ediyor.

Ya iyi yetişmezse imamlar, ya tenesirciler gerekli pamuğu biçimli kullanamazsa, mezarcılar ölüyü kibleye çeviremezse, müezzinler saati şaşırırsa, hâfızların telâffuzunda sakatlık olursa ne yaparız? Bu dünya geçici, gerekli olan öteki dünya... Öteki dünyada Kevser şarabı var, hüriler var, gılmanlar var; — bunlar hep rekeklerle göre, kadınlar için neler var, orası bek belli değil; ihtimal ki onlara da uygun bir şeyler vardır — devlet dediğin, önce insanların ölünce cennete gitmeleri için gerekeni yapar...

Elektronik beyin yapmak, füze imâli, kabuk mimarî, kanser virüsü... Yok, yok, ille de, imam, tabutçu, ölü yıkayıcı, mezarcı... Hayata ait meselelerin önemi yok. O geçici bir dünya, asıl dünya, hele bir ölelim, o zaman başlayacak.

Asıl dünya bizim için ölünce başlayacak ya... Şu muhalefet için ne zaman başlıyor, bir de onu öğrensek... Mebusları Anadolu Kulübüne yan gelip oturuyorlar, sabah akşam İstanbul piyasasının adamlarıyla kumarlar oynuyorlar, Ege'de üzüm ekicilerini kandırıp, paraları vuruyorlar. Onların hesabını kitabını halka hiç açıkladıkları yok.. Halka ait bütün sevgiler, İmam-Hatip Okulu edebiyatında başlıyor.

Halk ölünce rahat etmeli... Ya siz?.. Siz neden yaşarken de rahat ediyorsunuz? Neden kimlerin kullüplerde kaç para yediğini, kırk üzüm ihracatçısının kaç para kazandığını, kimlerin bankalardan ne kadar kredi kaldırdığını ilân etmiyorsunuz?

Bu kadar çok seviyorsanız imam eğitimi yapanları, onları da kullüplerinize alın, onları da aranızda sokun, onlara da kazandıklarınız-

dan koklatın... Ona yanaşmıyorlar. Kendi çevrelerine imam mimam sokmuyorlar... Halka nutuk çekerken başlıyor cennet vaatleri...

Bize din adamı lâzımmış.. Bir milyon İmam-Hatip Okulu daha açmalıymışız. Halkın dinine saygı gerekirmiş.

Halkın dinime saygı gerekir de, ekmeğine, alın terine, hastasına, ilâcına, yoluna saygı gerekmez mi?

Sorarım size, bana bir tek muhalefet mebusu gösterin ki çocuğunu İmam-Hatip Okuluna göndermiş olsun. Kendi çocuklarını Batı okullarına gönderirler, kendileri en kaymak hayatı, üstelik başkalarının sırtından, sürerler... Sonra da halk âşıkı geçinirler... Halkın ölünce cennete gidemeyeceğine çok üzülürler...

Böylesine pis ve acıklı bir oyuna bütün millet âlet olmaktadır. Dirilere para yetiştiremezken, öldükten sonra cennete gideceğimiz bahanesiyle, halkı uyutmak ve hırsızlıkların hesabını onların gözlerinden gizlemek için hurafe kadrolarına milyonlar harcansın istenmede...

Sokakta çocuklar sürünürken, hastahane kapılarında insanlar ötürken, milyonlar yılda üç - dört yüz liraya karın doyurmak için steplerde ot toplarken Tanrıya karşı tek başına cennete gitmeyi düşünmek kadar büyük küfür olamaz.

Gerçek insan, üç kişi daha fazla şu dünyada rahat etsin diye, gerekirse ebediyen cehennemde yanmayı göze alacak kadar kahraman olan kişidir.

Bizim muhalefet tam anlamıyla bir duygu dolandırıcılığı ve fertlerin ölüm korkusu istismarcılığı içindedir. Böyle muhalefetin olmaması, olmasından çok daha yeğdir.

Yirminci yüzyılın ortasını onüç, yıl geçtik... Hâlâ imam edebiyatı, cennet edebiyatı, yosunlu diş, takunya, traşlı baş ve sakal... Ve tabii binbir rüşvet, binbir suiistimal, binbir halk, sömürücülüğü..

Halka bunları söyleyeceğinize, namuslu kişilerseniz, yazları Anadolu Kulübünde hangi mebusların ne kadar kaldığını ve kaç para harcadığını söyleyin... Namuslu kişilerseniz ihracatçıların sayılarını ve kaç yılda ne kadar servet topladıklarını anlatın... Halkı, hayat sizin için ölünce başlayacak, diye ahlâksızca aldatmayın...

Hiçbir insan yeryüzünde kendi memleketine, bizim demokrasi yutturmacasından sonra ortaya çıkan zibidilerin yaptığı fenalığı yapmamıştır. Koskoca memleketi, sefil, rezil, perişan eylediniz... Hâlâ daha domuz gibi yaşayıp, milyonlara ölüm sonrası cennetlerini bırakıyorsunuz... Ve utanmıyorsunuz, arlanmıyorsunuz.

(Milliyet — 1 Eylül 1963)

NASIL DA SALDIRIYORLAR?

BİR de koskocaman muhalefet partisi var bu memlekette değil mi? Mebuslariyle, meclis grubuyla, teşkilâtıyla koskoca bir muhalefet partisi... Sorarım size, kaç aydır ne yapar bu muhalefet partisi? Mebuslarının aldığı aylıklarla, üyelerinin toplantılarda tükettikleri elektrik ve kâğıtlarla, kullandıkları telefon ve telgraflarla memlekete milyonlara mal olan bir partidir bu. Aşındırdığının, erittiğinin yanında, ne kazandırmakta olduğunun bir hesabını yapan var mıdır aramızda?

Kazâra böyle bir meraklı çıksaydı, hiçbir işe yaramayan bir ziyankârlar gürûhunun gerçek hüviyetini bütün çıplaklığı ile ortaya koyuverirdi. Anlardık o zaman millet olarak muhalefetimize ne ödediğimizi ve karşılığında ne sağladığımızı.

İhracat mevsimine girdik... Muhalefetimiz lütfedip dış piyasayla iç piyasayı kontrol ederek, kimlerin köylü sırtından ne kazandığını izliyor ve halka duyurma zahmetine katlanıyor mu?

Türkiye'de iktidarda olsun, muhalefette olsun hiçbir parti bu konuya uzağından, yakınından asla değinmemiştir.

Değinemez de, çünkü ya kendi bünyesindekiler de bu yoldan geçinenlerdir, yahut bu yoldan geçinenlerin ortaklarındandır.

Üzümü köylüden kimler kaçırıyor ve kaçırıyorlar dışarıya? Kendileri ne kazanıyor, köylü ne kazanıyor?... Ve kaç para vergi ödüyorlar?

Fındık için, tütün için, pamuk için de aşağı yukarı aynı şey.

Elinizi vidadanıza koyarak söyleyin, bu kadar basit bir hesabı vatandaş olarak, halk olarak hangimiz biliyoruz? Hangi parti bu hesapları gerçekten denetliyor ve halka duyuruyor?

Türkiye'nin bütün derdi bu çeşit soruların altında saklıdır.

Muhalefet partisi ihracat hesaplarıyla uğraşmıyor ama Millî Eğitim politikasıyla pek yakından ilgileniyor.

İmam-Hatip Okullarının tehlikeli bir yola sürüklenmekte olduğu nu söyleyen Millî Eğitim Bakanına kaç gündür ateş püskürtüyorlar.

Bu kızgınlığın da sebebini merak etmiyor musunuz? Türk eğitimiyle bu kadar mı ilgilidir bu parti ki, okula gitmeyen bir milyon

çocuğun eğitilmesi konusunda en ufak bir araştırma, en ufak bir plân, en ufak bir uyarma yapmayı dahi asla aklından geçirmemiştir. Ama Köy Enstitülerine karşıdılar, öğrencilere yukarıda bahsettiğimiz hesapları anlatmak isteyen öğretmenlere karşıdılar; bir kelimeyle, ya doğrudan doğruya, ya ortak olarak üzümlünü, incirini, fındığını, koyununu, toprağını istişmar ettikleri köylülerin, ağa ve ihracatçı sultanından kurtularak, uyanmalarına karşıdılar.

Onun için Millî Eğitim politikasını dikkatle tâkip ederler. Onun için kütlelere :

— Bu dünya ile ilgilenmeyin, bu dünyadaki hesaplara önem vermeyin; sizler öldükten sonra yaşayacaksınız, diyenleri tutar, onları savunur ve onların kendileriyle dayanışma kurmasına çalışırlar...

Hiç gördünüz mü teknik okul meseleleriyle, İstanbul'da sürünen çocuklarla, Üniversite olaylarıyla ilgilendiklerini?

Akılları fikirleri İmam-Hatip Okullarındadır onların... Çünkü o kadro ile Türkiye sathında bütün gözleri bağlamakta, o kadro ile insanları avlamakta, o kadro ile büyük kütlelere ölüm sonrası cennetlerini vaadederek günlerini gün etmektedirler.

Ve bu bizim muhalefet partisidir işte.

Hasan Ali Yücel'e düşmanlık nereden gelmiştir? Tevfik İleri'yi niçin tutmuşlardır? Öktem'e neden kızmaya başladılar?

Bu oyunu görmemek için deli olmak gerekir.

Bu batırcı ihanet davranışlarına karşı bütün aydınların bir fikir ve uyarma kampanyasında meydan savaşı vermeleri zamanı gelmiştir...

Vaktiyle Hasan Âli'ye karşı girişilen ahlâksızlığın aydın olarak kefaretini, hiç değilse, bu sefer Öktem sembolü önünde ödemeliyiz...

Öktem, yıllardanberi beklediğimiz bakandır... Bunun böyle olduğunun en büyük isbatı, kendisine karşı ortalığı kaplamaya başlayan çakal şarkıdır.

(Milliyet — 29 Ağustos 1963')

YAHU,
NE DİYOR
BUNLAR?

BAYAR'ın İktidara gelmesini mi, 27 Mayıs'tan önceye dönülmesini mi, Anayasa haklarından ve sosyal adaletten söz açılmamasını mı, plândan vazgeçilmesini mi, suiistimallerin önlenmemesini mi, gayri meşrû menfaatlerin devam etmesini mi, velhâsıl ne arzu ettiklerini, ne istediklerini, ne için bağırıp çağırduklarını bir türlü anlayamadığım, tarafsız basın «Gericiler» diye adlandırdığı bir grup, Beyoğlu'nda dolaşırken hep bir ağızdan :

— Çetin Altan Moskova'ya diye tempo tutmuşlar.

Gerçeklerin ortaya çıkmasından çekinenler, halka benim gibi gerçekleri anlatmaya çalışan, ona iktisadi mekanizmanın püf taraflarını öğretmeye uğraşan ve her türlü vurgun, rüşvet ve suiistimallerin ancak bunların açık konuşulmasıyla önleneceğine inanan yazarların, bu memleketten gitmesini isteyebilirler ve bir takım propagandalara girişebilirler. Bunlar, devleti soymak için demokrasiyi bir fırsat zanneden zümrelerin bulunduğu henüz uyanmamış memleketlerde olağan işlerdendir.

Ancak ben Paris'i Moskovadan daha çok severim. Hayâlen beni bir yere gönderip kendilerini rahata kavuşturmak isteyenler varsa lütfen hatırım için Paris'i tercih etsinler.

— Çetin Altan Paris'e..

Hani hiç de fena değil. Benim gibi fazla hürriyetçi, fazla halkçı ve her türlü mücadelenin hürriyet ortamında fikir yoluyla en iyi şekilde yapılacağına fazla inanmış bir yazara doğrusu Paris yakışır. Orada insanlar, fikirlere karşı çok daha ilgili, çok daha hoşgörü sahibi, çok daha anlayışlıdır. Beni ise hayatta yalnız bu ilgilerdir.. Halktan gizlenenleri halka anlatayım. Rezaletleri halkın gözü önüne sereyim. Halkın yücelmesine, meseleleri öğrenmesine ve kendisini soymak isteyenlere karşı gözünü açmasına emeğimi katabilirim. Müthiş zevk alır, müthiş keyif duyarım bundan...

Menderes zamanında niye hürriyet, niye demokrasi istiyordum. Bunun tadını çıkarayım, istediğimi yazayım, hesapların üzerine dilediğim gibi eğileyim diye... Şimdi bunlar az çok sağlanmışken, tam halk uyanmaya başlamışken, ben kalkar da başka yere gider miyim hiç ?

Biz kazanç farklarını, mekanizmanın nasıl ters çalıştığını ve neler yapılması gerektiğini yazdıkça, aftos piyosla siyaset yapıp vurgunculuk etmek ihtirasında olanların kaşları çatılıyor, etrafa «komünist» olduğumu yayıyorlar. Ben komünist değilim, sadece akılsız kafalarıyla milleti soyarak beleşten yaşamak isteyenlerin düşmanıyım.

Görüyorsunuz, bazı doktorlarla, bazı eczacılarla, bazı Bakanlarla nasıl çatışıyoruz.

Bunları kurcalamak benden çok muhalefete düşer Muhalefet ise bunu yapacak çapta değil. Çünkü o da aslında halkın duygusunu sömürüp iktidara gelerek açıktan geçinme peşinde...

Ben gerçeklere döndükçe, olayları hesap terazisine vurdukça bana kızıyorlar.

Hesapları kurcalamak komünistlik... Ya peki halkı soymak, halkı kandırmak, halkı sömürmek ne?

Şu komünistliği bir bilen çıksa da anlatsa... Eflâatun'dan başlasa, Hegel'e gelse, oradan Marx'a, Engels'e, Kapital'e, Manifest'e geçse... Oradan bugünkü modernlere atlasa... Ve biz de bu aptalca ithamlardan kurtulsak.

Bâzan burama kadar geliyor ve :

— Sen komünistliğin ne olduğunu nerden biliyorsun a dangalak, diye sormak istiyorum.

İnsan ne olduğunu bilmediği bir şeyle ötüne geleni nasıl itham eder anlayamıyorum. Ben üretim araçları toplumun olsun, diyebilirim. Zaten yüzde seksen ikisi Türkiyede böyle gibi.. Bunun iyiliklerini anlatırım, böyle düşünenleri tutarım. Onlar da parti kurar, seçimlere girerler, kazanırlarsa daha önceden yayınladıkları programlarını gerçekleştirebildikleri kadar gerçekleştirirler. Kazanamazlarsa muhalefette kalır, karşı tarafın tutumunu tenkid eder ve çalışanlara daha fazla avantajlar koparmaya uğraşırlar. Bu düşüncelerin komünizmle hiçbir ilgisi yoktur. Hattâ böyle davranmak komünistlere göre tâviz vermek, halkı aza etmek ve halkı oyalamak demektir. Komünistler, çoğunluğu ikna yoluyla iktidara gelmek değil, ihtilâlle devlete el koymak isterler. Bu yoldan fiilen çalışmayan aydınlarla da, üretim araçlarını ellerinde tutanlara ve hâkim sınıfı meydana getirenlere olduğu kadar düşmandırlar.

Türkiye'de ise zaten üretim araçlarının hemen hepsi devletin elindedir. Biz sadece reform ve reorganizasyon taraftarıyız ve siyasi deyimiyle râdikal sosyalistiz. Herkesin bizim gibi düşünmesi için kimseyi zorlamayız. İhtilâl istemeyiz. Hesapları konuşTURUR, doğru yolu göstermeye çalışırız.

Cahil ve gözü bağılı olmak ne kötü... Hem Batı derler, hem Batıyı Batı yapan fikir akımlarını bilmezler. Hem Türkiye derler, hem Türkiye'nin sosyal ve iktisadi gelişmesini bilmezler. Gürültüyle partirdıyla işlerin yürüyeceğini zannederler.

Hey uyanın mübarekler, uyanın... Kitap okuyun, dünyayı tâkip edin, memlekete de, millete de, insanlığa da yararlı kişiler olmaya bakın. Bunun yolu ona buna sövmek değil, saygı değer beyinlerinizi biraz olsun işletmektir.

(Milliyet — 28 Mart 1963)

ANLAŞILMIYAN TARAFI

BİZE kızanlar da elbet olacaktır ve zaten mesele onları kızdıracak gerçekleri bulup çıkartmak ve neden kızdıklarını da taze yurta içi gibi halkın gözleri önüne koymaktır.

Kazanç hesaplarıyla Türkiye'deki kazanç mekanizmasının köklerine doğru eğildiğimiz zaman, ikiyüz, üçyüz kişinin krallığında ortaya çıkan on, onbeş bin, bilemediniz otuz bin kişilik bir grup, sinirden deliye dönmekte, geceleri uykularını kaybetmekte ve halkın, foyalarını anlayacağından, neyi nasıl kazanmakta olduklarını anlayacağından, neyi nasıl kazanmakta olduklarını öğreneceğinden öderi kopmaktadır. Onun için de ellerinden geldiği kadar aleyhimize propaganda yapmakta, onların hesaplarını kurcalamanın «Vatan, Millet, Sakarya» edebiyatına aykırı olacağını söylemektedirler.

Vaktiyle başka memleketlerde de böyle olmuştur. Geçenlerde yazdığımız gibi ferdi çıkarlar, kutsal deyimlerin arkasına gizlenmiş; o menfaatlere uzananlar, milli birlik, vatan sevgisi, memleket bütünlüğü gibi deyimlere tecavüz ettikleri iddiasıyla ezilmişlerdir.

Hattâ Batılı yazarların iddiasına göre, zaman zaman bayrak kavramı dahi savaşlarda böyle şahsî ve zümre çıkarlarına âlet edilmiştir.

Kimse kimseye :

— Bizim mallarımıza piyasa bulmak için ölünüz, bizim bankalardaki paralarımızı korumak için ölünüz, bizim rahat yaşamamız için ölünüz, diyemeyeceği için, pek hâinâne sebeplerle çıkardıkları savaşlarda insanları «Bayrak için ölünüz» gibi bir teşvikle ölüme götürmüşlerdir. Bayrak için öldüklerini zannedenler ise, aslında, o bayrağın arkasındaki büyük tröstlerin menfaatleri için ölmüşlerdir.

Bu sert bir itham olmakla beraber, kutsal kelimelerin arkasına gizlenmek istenen gerçekleri görmeye alışmak bakımından, büsbütün de yabana atılamayacak bir mütalâadır.

Kim, vatan, millet ve bu terimlerle ilgili maddeleri öne sürmeye kalkıyorsa, bu şatafatlı örtünün ucunu tutup azıcık altına bakmaya çalışmak, bir uyanıklık ve enayi yerine konmamak arzusunun işaretidir.

Bize de kendi çıkarlarının içyüzünü ortaya koyduğumuz için kızanlar, aynı silâha sarılmaktadırlar. Bu pek beylik, pek modası geçmiş, fakat Türkiye'de hâlâ daha az çok söken bir usûldür. Yakın zamanlar içinde biz yazıp çizdikçe ve canlı örnekler verdikçe, değerini büsbütün kaybedecektir.

Ashı aranırsa bize kızanların kızgınlığını makul karşılıyoruz. Yılda üç yüz, dört yüz lira kazanan yüzbinlerce insanın sırtından bir kişi olarak rahatça milyon vurmanın yolunu ve usûlünü halka anlatmaya kalkmak, elbette bu iş içinde olanların hoşuna gitmeyecektir. Ve onlar da gerçekte neden kızdıklarının sebebini gizleyerek bize çatacaklar; aleyhimizde, halkın gözünde küçük düşmemizi sağlayacağını zannettikleri propagandalara girişeceklerdir. Bunun bizim için hiçbir önemi yoktur. Halkın önünde o kadar zayıf bir durumdadırlar ki, kendilerini hesaplarını açıklamaya dâvet ettiğimiz zaman, ya yalan söyleyecekler, ya da büsbütün pıscaklardır. Çünkü doğruyu söylemelerinin nasıl mânevî ve gerçekten millî bir yûha ile karşılanacağını bilmektedirler.

Bütün bunları anlıyoruz. Ancak anlayamadığımız, hiç de o zümreye ait olmayan bir kişinin, meselâ bir edebiyat hocasının, neden öğrencilere bizim yazılarımızı okumayı yasak ettiğiidir.

Yahut yine o zümreden olmayan bir resmî kişi, emrinde bulunanlara bizim yazılarımızın okunmamasını telkin eder?

Durumu itibariyle hırsızların, karaborsacıların, vurguncuların ve suiistimalcilerin ortağı değildir. Spekülasyonlarla bir ilgisi yoktur. Öyleyse ya onların propagandalarını yutmakta, ya gerçekleri göremeyecek kadar gözleri kapalı bulunmaktadır.

Türk basınında çıkan bir yazı için kimseye :

— Onu okumayın, okursanız sizi şöyle yaparım, böyle yaparım, denemez.

Olsa olsa yazının doğruyu tutmayan yanları gösterilir. Oysa aldığımız mektuplardan bazılarında bizim yüzümüzden başı belâya girenlerin şikâyetleri var. Bu kötülükleri yapanların biraz dürüstlükleri varsa, yazıyı okuyanla değil, yazanla uğraşmaları daha doğru olmaz mı? Elbet biz de o zaman kendilerine halk önünde gerekli cevabı verir, ididalarımızı her zaman olduğu gibi ispatlamaya çalışırız.

Halkın soyulmasından yana, uyanmamasından yana, aldatılmasından yana olanlarla, bunlarla işbirliği yapmayı kendi çıkarları için daha uygun görenler bir tarafa... Böyle bir birleşmeye girmemişlerin derdi nedir? Halkın çektiği sıkıntılarını, partilerdeki dema-

goji yarışını, vicdan sömürücülüğünü ve bunların nedenlerini suurlandıramayacak kadar kafa ve düşünce yoksulu mudurlar? Yoksa bu gerçekleri kendi kendilerine dahi tekrarlayamayacak kadar yüreksiz ve tabansız mıdır?

Ay ortasında cebinde ikibuçuk lirayla dolayanlar arasından da zaman zaman bize karşı olanların çıkması, garibimize gidiyor. Biz onlar daha iyi yaşasınlar, daha mutlu olsunlar diye ömrümüzü, nefesimizi tüketiyoruz. Bunu da sezinleyemiyor veya kendilerini bu kadar mı başka insanlardan aşağı ve hor görüyorlar? Önce düşünmek ve ondan sonra konuşmak, doğruları bulmak için yeter bir yoldur. Azıcık düşünmeye artık alışmalıyız.

(Milliyet — 8 Eylül 1963)

VUR ABALIYA

SEPETÇİLERİN partisinde Mimi bol bol twist yaptı. Genç dulun bir ara yakışıklı bir Hariciyecimizle terasta yalnız kalması kim-senin gözünden kaçmadı. Leopardların kızına Avrupa turnesi pek yaramış. Eski yaramazlıklarının artık bittiği söyleniyor. Nihayet o da gönlünün tahtına uygun bir sultan bulunca duruldu demek. Geçen yaz aynı tahta çıkmak için bir hayli kahir çekmiş olan Ka-rani Veysel beyin kulakları çınlasın.

Partinin en sevimli çifti Gübreciyle eşiydi. Balaylarının ikinci yılında dahi henüz bir aşınma göze çarpmıyor. Salmanların güzel kızı pek mahzun duruyordu. Bir müddet önce göbeği azıcık şişmiş olarak İsviçre'ye kadar uzanmış olmasının dedikoduları, onu bir hayli yormuş olacak...

Her gazetede sütun sütun Sepetçiler, Mimiler, Salmanlar, Güb-reciler... Sayfaları açın, tersine çevirdiği iskemlenin arkalığını apış arasına alarak uzun çıplak bacaklarını pergel gibi germiş, dik gö-ğüslü kadın resimleri... Liz, Burton'dan ayrılamıyor. Margueritte'in küçük kızı okula başlayacak. Bir kulübe transfer için dört yüz bin lira para veren gümrük komisyoncularının çiftetelli oynarken çe-kilmiş fotoğrafları...

BİRDEN kapı açıldı. Greco'nun karanlık mavilerinden süzül-müş, uzun yüzlü, uzun kollu, uzun elli, uzun entarili bir kadın girdi içeri. Başında başörtü vardı. Yaşı belli değildi, herhalde genç olma-lydı. Kollarında bir kız çocuğunu taşıyordu. Kızın incecik bacak-ları belinden aşağıya sarkıyordu. Saçlarında misafirlik günlerinde takıldığı belli bir kurdela duruyordu. Boş bakışlarının altında an-lamsız bir tebessüm titriyordu. Kız çocuğuyla öyle dikilip kalmıştı kadın karşımda. Hangi deli ressam çizmişti bu çarpılmışlar tablo-sunu.. Çocuğun sarkık bacakları kilometrelerce uzuyordu. Kadının yüzü uzuyordu... Istılmış bir pelteden kopar gibi yumuşak, şekerli bir ses düşüyordu kulaklarıma :

— Felçli, konuşamıyor. Babası da yok. Hiç bir hastahane al-mıyor.

Kurdela pembeydi. Kelebek biçiminde bağlanmıştı. Hizmetçiler, yıllardan sonra eski kapılarını ziyarete bu uysal terbiyeyle gelirdi.

— Erkek olsa alacaklar, kız diye almıyorlar,

Bu daralıp incelererek uzayan yüz, esmer miydi, renksiz miydi? Yoksa kirli bir kâğıda ucu bitmiş bir kalemle mi çizilmişti bu ağız, bu göz, bu burun?... Kadın biraz sonra yoklukta eriyip kaybolacak gibi vardı. Ve çocuğun bacakları mutlaka vardı. Temiz olmasına özenilmiş kısa beyaz çoraplar ve ucuz, küçük sandallar; uzun, cılız, sarkık bacakların ucunda sallanıyordu. Yumruk yumruk diz kapakları deriyi yırtacak gibi fırlamıştı. Kurdelânın altında kâbuslarda görülen maymunumsu bir cin, zekâsız bir baygınlıkla bana bakıyordu.

— Kaç yaşında?

— On iki.

İçinden geçince düzeliş dirilecekleri bir umut kapısı arıyorlardı. Karşımda gizli bir pencere açılmış, cehennemden bir sahne oynuyordu. Artık gitsinler istiyordum. Kaybolmaları için okunamsı gereken dua acaba hangi kutsal kitapta yazılıydı?

Gittiler. Kadın :

— Haydi kızım selâm ver amcaya, dedi.

Küçük bir el kalkar gibi oldu, boşlukta boğulanların işaretini çizmeye çalıştı; küçük bir baş, boğazını görünmez parmaklar sıkıyormuş gibi sağa sola kıvrılarak kırttı. Besbelli boş zamanlarda tâlim ettirilmişti. Anne, kurdelâlı, uzun sarkık bacaklı çocuğunun tek mârifetini, bir çâre bulmak için sokulduğu yabancı kapılardan çıkarken, kendisini dinleyenlere bir teşekkür hediyesi olarak sunuyordu.

Karşımda kıvrılarak kırtan küçük bir baş ile boşlukta sallanmaya çalışan küçük bir el ve uzun, sarkık, cılız bacaklar kaldı.

Gittiler.

ÖNÜMDEKİ gazetelerde bir adam çifte telli oynuyordu ve Seçmelerin partisinde Mimi bol bol twist yapıyordu.

(Milliyet — 22 Temmuz 1963)

TARTIŞMANIN KESTİRME METODU

Bir tartışmaya girdiniz. Unutmayın ki Türkiye'de tartışmadan amaç, bir gerçeği ortaya çıkarmak değil, karşınızdakiyle çevrenizdekilere kendi üstünlüğünüzü kabul ettirmektir.

Savunduğunuz konuyu pek iyi bilmiyorsanız bunun hiç önemi yoktur. Bilmediğiniz ölçüde daha cesur ve daha atıcı olacağınız için bilgisizliğiniz kazanma şansınızı artırır. En büyük tehlike, karşınızdakinin sizden de daha bilgisiz olması ve böylece cesâretle atıcılıkta sizi geçmeye kalkmasıdır.

Sıkıştığınız anlarda saçmalamaktan katiyen çekinmeyin, ancak sözlerinizin saçmalığı ile orantılı olarak sesinizi yükseltmeye dikkat edin. En sapıtığımız yerde en çok bağırın yine de siz iseniz, puanlar lehinize çalışır. Bu sıralarda ayağa fırlamak ve masaya yumruk vurmamak, zaferi sağlamak için hemen hemen kâfidir.

Karşı taraf mâkul davranır da, abuk sabuk sözlerinize mantıklı sorularla mukabele ederse, istifinizi bozmadan :

— Dünyanın hiçbir yerinde sizin idida ettiğiniz gibi bir şey olmamıştır, diye sağlamca bir barikat kurun.

Unutmayın ki, dünyanın neresinde, ne olduğunu tüm olarak bilen bir tek kişi bile yoktur yeryüzünde...

Kendi sözlerinizi ilmi görünen bir üslupla doğrulamak ihtiyacını duyarsanız, o zaman da:

— Dünyanın her yerinde böyledir bu, dersiniz.

Hem dünyanın her yerini bildiğiniz ortaya çıkar, hem de delilinizin kuvveti, itirazları yok eder.

Bir tarihte bizim Parlâmentoda Basın Kanununu bu usulle savunulan bir milletvekili büyük başarı sağlamış, dünyanın her yerinde böyle olduğunu daha kesin belirtmek için de İsviçre Basın Kanununu örnek göstermişti.

İsviçre'de Basın Kanunu olmadığı ise çok zaman sonra anlaşıldı.

Kabilse beş on palavrada bir, konuyla ilgisi olsun olmasın, ya ünlü kişiden bir cümle, ya tarihten bir olay zikretmeniz pek münasip düşer. O cümlenin adını söylediğiniz ünlü kişiye mutlaka ait olması ve öyle bir olayın tarihte bulunması da şart değildir. Balzac der ki, Napoleon ne yapmış, gibilerden...

Bu kadarını kıvıramazsanız :

— Tarihte dinlerini kaybeden milletler münkariz olmuşlardır, veya :

— Âti mâzinin üzerinde yükselir, gibi aslını faslını kimsenin incelemediği bir beylik söz yuvarlarsınız.

Gerçi Bizans'ın meleklerin cinsiyetiyle uğraşan papaz bolluğunda batışı, yahut İsrail'in hiç bir devlet geçmişi olmadan yepyeni bir şekilde kuruluverışı sizi desteklemez görünür ama, bu kadar inceliğe tartışmalarda kimse gitmez. Hele bunları söylerken basbas bağıriyorsunuz.

Bu çeşit bir tartışmada alaturka musikiyi tutuyorsanız :

— Seni annen zangoç duasıyla mı büyüttü, diye kuvvetli ataklar yaparsınız.

Yerli medeniyeti savunuyorsanız :

— İşte Sinan, dersiniz.

Batıdan yana olmak hoşunuza gitmişse :

— Biz hep batının kötü taraflarını aldık, diye başlarsınız. Sonra da :

— Herifler Ay'a gidiyor, biz eve gidemiyoruz, diye zekâ hârikası bir nükleyle devam edersiniz.

İnsancılsanız koz :

Dünyada bir buçuk milyar aç adam varken bu atom yarışı niye? sorusudur.

Sosyolog görünmek niyetindeyseniz :

— Kafamızın dışı değişti ama içi değişmedi; dört dörtlük özetlemelerden biridir.

Osmanlı aşkınız depresmişse, başlayın eski hudutları saymaya :

— Viyana kapılarından Basra'ya, Tunus'dan Kırım'a...

Cumhuriyet için bir isim yeter :

— Atatürk.

Demokrasimize övgüyü pek tek başınıza çıkartamazsınız. Onun için İsmet Paşa'nın nutuklarından birkaçını ezberlemeniz gerekir.

27 Mayıs'ı, millete mal oldu, kapısından değil; tarihi gidiş durdurulamaz, rotasından ele alın.

Baktınız ağır basamıyorsunuz, gözlerinizi devire devire, bir kelime daha söylerse karşınızdakinin kafasına incekmişsiniz gibi nârâyı atın :

— Ben Türküm, Türk öleceğim.

Bunun üzerine karşıda mecâl kalmayacak ve tartışmayı kazanan mutlaka siz olacaksınız. Başlangıçtaki konu, denize Boğaz'dan mı, Suadiye'den mi girmeli, olsa bile...

(Milliyet — 22 Haziran 1933)

GİZLİ ZİNCİRLER

KÜÇÜKTÜM ama hatırlıyorum. Annem babama :

— Bey derdi, nolur dilini biraz tut.

Babam çünkü vâliye kızardı. Hükûmete kızardı. Akşamları Belediye Bahçesinde nargile içerken de, rahat rahat hepsine azıcık küfür ederdi. İttihatçılıktan ve birkaç defa idâmdan ve Bekirağa Bölüğünden kurtulmuş olmasının cakasını, meseleleri derinliğine anlamasa da, devâm ettirdi.

Bir gün Bülent Nuri'nin evindeydim. Bülent Nuri, oynak zekâsını Paris kahvelerinde bilemiş, belki davranışlarıyla zikzaklı, fakat konuşmasıyla hür bir adamdır.

Karısı ona da :

— Bülent, biraz dilini tut, diyordu.

O zaman Anayasa Profesörü bana dönmüş :

— İşte demişti, Türkiye'de mademki bu ikâza ihtiyaç duyulmaktadır, öyleyse hürriyet yoktur.

Bana şahsen bir milyon defa falan söylenmiştir. Sokaktaki adamdan en yakın dostuma kadar günde bin defa önüne gelen :

— Canım, biraz dilini tut sen de, der durur.

Zannediyorum ki, yeni konuşmaya başlayan kızımın ilk yapacağı doğru dürüst cümlelerden biri :

— Baba dilini tut olacaktır.

Ne demektir dilini tutmak? İçinden gelen bir düşünceyi, bir fan-teziyi, bir doğruyu, bir nükteyi yutmak. Bu insanın, insan olma kıstasını inkâr etmesi, şuurunda yanıp sönen lâmbaların söze intikâl etmesini sansürlemesi, kendisini zincirlemesi demektir. Ve esâretlerin en korkuncudur bu. Bu esârete razı olamadığı için ölümü göze alanlar olmuştur. Bazı insanlar kendikendilerine bu zinciri vurmaya tahammül edemezler. Menfaatlerin, alışkanlıkların, geleneklerin yarattığı baskıdan bunalırlar. Bu patlamalar toplumu ileri götürür, alışkanlıkları değiştirir. Kenetlenmiş menfaatleri bozar ve yeni düzenleri getirir. Bir müddet sonra yeni düzenleri de bu yoldan bozar ve daha iyisini, daha yenisini getirmeye açılır. Böyle ilerler insanlık.

— Dilini tut.

Her şeyi olduğu gibi kabul et. Alışkanlıkları tedirgin edecek, mevcut düzendeki menfaatleri ürkütecek şeyler söyleme. Neden? Bir defa gelmişsin yer yüzüne. İçinden geçenleri söylemeden hürriyetinden mahrum olarak yaşamayı nasıl kabul edersin? Böyle bir köleliği nasıl hazmeder, nasıl boyun bükersin? İnsanlığı yeniliklere götüren, taş devrinden kurtaran, feodaliteden, monarşiden sıyrın motor, bu içte kaynayan araştırma, yasağı yıkma ve arkasındakine bakma arzusudur.

Annem babama :

— Dilini tut, diyecek.

Karısı Profesöre :

— Dilini tut, diyecek.

Önüne gelen bana :

— Dilini tut diyecek...

Bu dilini tutmayanları yiyen umacı kimdir? Neden dilini tutmayanları yer? Neden kızarı dilini tutmayanlara? Küçücük dillerin tutulmamasından, neden korkar, neden çekinir? Daha ileriye gitmekten, insanların saadetini saklayan kapıların kurcalanmasından neden hoşnut olmaz? Bunların cevaplarını vermek ve düşünmek gerekir.

Dünya, en büyük ve en gerçek hürriyetler uğrundaki savaşını bu dilini tutmayan, daha doğrusu tutamayan münasebetsizlerin pervasızlığına borçludur.

Türkiye'yi seviyor musunuz? Tutmayacaksınız dilinizi. Her istediğinizi söyleyeceksiniz. Bütün Batı medeniyetinde olduğu gibi hürriyetinizi önce dilinizin ucunda duyacaksınız. Bunun lezzetini yudumlayacaksınız. Demokrasi kanunla, ihtilalle değil, dilini tutmayanların çoğalmasıyla gelir.

Hanımlar beylerine, babalar çocuklarına, aslında tam tersini söylemeli :

—Dilini tutma, demeli.

Ezop'un dil hikâyesi bir köşebaşı felsefesidir. Küçük adamlara ait, bir öğüttür. Yoksa dilleri zincirlenmiş sürülerin bunun karşılığında kazanacakları rahatlık, kaybettikleri kişilik ve insanlık yanında, dişî çıkarılmış köpeklere ikram edilen kemik gibidir. O rahatlığı geveler geveler, fakat kişiliğinizi doyuramazsınız.

Dilinizi tutmayın. Dilini tutanları da sevmeyin. Bugün vatanseverliğin ilk alâmeti farikası, Türkiye'de, bu olmak gerekir. Gerçek demokrasi çözülen dillerin beşiğinde büyüyecektir.

(Milliyet — 25 Ocak 1963)

KADIN PARMAĞI

İNSAN, karısıyla çok sıkı kavga ettiği zamanlar hariç, yaşadığı şehrin otellerinde pek yatmaz. Ola ki, bizimki gibi böyle bir konferans fırsatı çıksın.

Gündüz yüzmiye, arkadaşlarıyla ahbablık etmiye, gece eğlenmiye gelen genç kadınların davranışlarına bakıyorum. Gönül gözüyle beğenilmeyecek gibi şeyler değiller. Çoğu birbirinden güzel; giyimleri zevkli, yürüyüşleri, oturup kalkışları havalı... Saçları, elleri, ayakları velhasıl her tarafları bakımlı...

Ama kafa gözüyle çeki taşı ağırlığında birer kâbusa benziyorlar... Her birinin doğduğu günden bu yana kaçâ mâl olduğunun hesabı bir tarafa, korkunç bencillikleri insanın tüylerini diken diken ediyor. Ne dünya olaylarıyla, ne bir gıdımlık düşünceyle, ne bu değirmenin suyunun nerden geldiğiyle hiç bir ilgileri yok. Varsa yoksa kendi nefisleri. Ve bu nefisleri tatmin etmiye kimbilir nerelerde neler kurban ediliyor.

EĞİTİM sistemimizde köklü değişiklikler yapmaya niyetlendiğimiz bir zamandayız. Bilhassa kızlarımız çok küçük yaşta beyinlerine takılan bu ilkel ve pek insafsız oportünizmden kurtarmalıyız. Onlara daha yüksek bir aydınlık seviyeden topluma bakmasını öğretmeliyiz. Hattâ kızlar için böylesine bir eğitim, erkeklerinkinden de önemlidir. Çünkü erkeği her şeyden çok kadın etkileyip, kadın yöneltir.

Yeni kalkınan yabancı memleketlerde kızlar birinci sınıf idealistlerdir. Erkekler bizdeki gibi onlara para yetiştirme yarışına değie, onlar tarafından ayıplanmamak ve beğenilmemek için toplum mücadelesinde kahraman olma yarışına girerler.

Paris caddesinde inandığı fikir için arkadaşlarıyla kolkola yürürken kurşunlanan onsekiz yaşındaki kız, kendisine kartvizit anlamında arabasını gösteren gencin elini bile sıkmaz.

Bu kişiliği ve bu ruhu biz de kızlarımıza aşılmalıyız. Onları karakter erkeği seçmekte ve seçtiği erkeği toplum mücadelesi için yuğurmakta ustalaştırmalıyız. Hayatta asıl mutluluğun bu çaba oldu-

ğunu onlara anlatmalıyız. Anlatmalıyız ki, dünyayı kendi hayatlarından ve konforlarından ibâret zanneden bir bencillikte kalmaları, erkekleri de bozmakta ve Türkiyenin silkinmesine engel olmaktadır. Kocalarını dürüstlük savaşına iteceklerine :

— Aman kuzum sana ne, sen karışma, durup dururken niye işimizi bozalım, demeleri ne kadar kanı uyuşturmakta ve ne kadar insanı eyyamcılığa, dalkavukluğa, kapkaççılığa sevketmektedir.

— Aman canım bize mi kaldı...

— Bir sen uğraşacaksın da, düzelecek mi sanki...

— Kimseye, nasıl olsa yaranamazsın, iyisi mi çıkarına bak...

Türkiye'de hemen her evde konuşulan sözlerdir bunlar. Ve her evde bir kadının telkinle bağladığı bir erkek, sonunda yüzbinler etmektedir.

Yabancı okulları da, kızlarda lüks hayat özlemi değil, direnme ve kişilik yaratacak bir ceryanın içine sokmalıyız. Yabancı okullar, kendi memleketlerinden mal alan ithalâtçılara kadın yetiştirme ve durumu muhafaza etme endüstrisi olmamalıdır. Bunun hesaplı bir bilincine varmamış olsalar bile sonuç bu kapıya açılmakta, lüks ihtirası en fazla kâr sisteminin Türkiye üzerinde yabancılarla müşterek ortaklığını kurmaktadır. Herhalde eğitim tarihimizin sosyal ve iktisadî bünye üzerindeki etkilerini araştırırken ihmâl edemeyeceğimiz bir noktadır bu.

Ne yazık ki bizde böyle araştırmalar bir fantazi addedilir.

Kalkınmak istiyoruz. Bu arzu yuvarlak sözlerden öteye geçemiyor. Fertlerde tam bir inanç yaratamıyor. Çoğunlukta hiç bir şeyin değişmeyeceği kanısı henüz ağır basıyor. Bunu her şeyden önce kızların eğitimine verilecek bir yön ile kırmak mümkündür. Onlar değiştiği zaman bütün erkekler de değişmiş ve hışım gibi kuvvetli, müsbet, bencillikten ve dejeneresansdan uzak, toplumcu bir kuşak yetişmiş olacaktır.

Unutmamalı ki, kadın parmağı sade polis romanlarında değil, memleket dâvâlarında da en önemli unsurlardan biridir.

(Milliyet — 15 Ağustos 1963)

DIŞ POLİTİKAMIZ

DIŞ politikamızı idâre eden düşüncenin ruhu ve motoru, bâzı incelikleri ve bâzı önemli teferruatı, umumî efkâr şöyle dursun, Parlâmentoya dahi uzun yıllar boyunca daima kapah tutulmuştur. Daha doğrusu hükümetin başında bulunanlar ile Dışişlerinde görevli olanlar, ne halkın, ne de milletvekillerinin böyle yüksek konularla ilgilenecek seviyede bulunmadıkları kanısını içten içe beslemişler ve ne yapıp, ne ettiklerini her türlü kontrol ve tenkidten uzak tutmaya çalışmışlardır. İç politikada ona buna onca dil döken kişilerin, dış politikada bu kadar dilsiz kalmaları, demokrasiler içinde yalnız Türkiye'ye has bir özellik olarak devâm etmiştir.

Bugün ise dış politikamız hakkında da halk ve Parlâmento da-ha geniş bir açıklık istemektedir.

Bu meseleyi dış politikadaki tutumumuz ve dış politikadaki görevlilerimizin durumu olmak üzere iki ayrı kısımda mütalâa etmek gerekir.

Dış politikadaki tutumumuz ne olmuştur?

Bu tutum «Batı politikasına bağlıız» formülüyle pek kalın ve pek sathî bir şekilde özetlenmektedir.

Fransa da Batı politikasına bağlıdır, İngiltere de, İtalya da, Hollanda da... Fakat bu bağlılıklar arasında bâzı nüans farkları vardır. Dış politikadaki ustalığı, şahsiyeti ve mahareti bu nüanslar yaratır zâten.

Avrupa devletleri, en yakın dostlarıyla dahi, ana prensiplerde mutabık olduklarını belirttikten sonra, kendi şahsî görüşlerini ileri sürer ve tartışmalara girerler.

Bizim ise dış politikamız uzun müddet maalesef :

— Siz ne isterseniz kabulümüz, yalnız bize para verin, zaafiyeti içinde kalmıştır. Bu yüzden de büyük mütteliklerimiz, bizi sevdikleri halde, bâzan gerektiği kadar saymamışlardır.

Geçenlerde yeni emekli olmuş bir büyük elçi bu tutumdan derin derin şikâyet ediyordu:

— Biz Washington ile Londra ile öyle uzun boylu görüşmeyiz, onlar ne istediklerini bildirirler, o kadar; diyordu. Ve bunda eski Hükümetleri çok kabahatli buluyordu.

Bunun dışında kendi başımıza karar vermemiz gerektiği dış olaylarda da bir «İdarei maslahat» cılık, bir «oyalama», bir «kaypaklık» politikasına kaçmış ve bir çok çevrelerde tutumumuza karşı güven yaratamamışızdır.

Dış politikadaki görevlilerimizin durumuna gelince...

Bu sönük ve silik tutuma tamamen adapte olmuşlar, içerdeki politikacıları ürkütmeden kaabil olduğu kadar iyi merkezlerde oturmak ve rahat etmek kaygusundan başka bir titizliğe düşmemişlerdir.

Milletlerarası siyasi toplantılarda, yeni Afrika devletleri dahi ilgi gören tezlerle ortaya çıktıkları hâlde, hiç bir zaman bir Türk fikrinden bahsedilmemiştir. Bütün faaliyet artık demode bir metod sayılan ufak tefek kulis faaliyetlerinden ibâret kalmıştır.

Diplomatlarımız, Türkiye'yi kendi kişiliklerine lâyık görmiyen bir snobizmi tütüre tütüre kendi hayatlarının egoizmine saplanmışlar, bâzi iyi niyetli ve mesuliyet duygusuna sahip gençler de, yazdıkları raporların karşılaştığı ilgisizlikle hayâl kırıklığına uğramışlardır.

Bütün bunlarda preskopunu içine çekmiş bir denizaltı gibi dünya ile fazla meşgul olmayışımızın ve yalnız kendi iç meselelerimize eğilmemizin de tesiri olmuştur.

İsmet Paşa gerçekten dış politikada çok kuvvetli ve çok ustadır. Bu renksiz ve şekilsiz tutuma bir biçim vermek istediği muhakkaktır. Bir iki pırıltıyla dikkatleri üzerimize çekebilir, milletlerarası münâsebetlerde Türkiye için gerekli güveni ve saygıyı sağlayabilir. Bunun da yolu önce bu konuları Parlâmentoya ve halka mâl etmekten geçmektedir.

Hiç bir demokraside «Bektaş Sırrı» gibi dış politika olmaz. Bu bakımdan Parlâmentoda dış politika üzerine genel bir konuşma açılması teklifinin kabulü çok yerinde olmuştur.

(Milliyet — 4 Ocak 1963)

ARTIK ANLIYALIM BU DEĞİŞİKLİĞİ

BİRKAÇ ana çizgi üzerinde enine boyuna durmak gerekiyor :

1 — Batı, Türkiye ile artık siyasi ve günlük çıkarlar açısından değil, ilim adamlarının ve bilhassa iktisat otoritelerinin söyledikleri doğrular açısından ilgilenmeye başlamıştır. Her şeye rağmen Batı müsbetinin temsilcileriyle temas kuracak ve onlarla birlikte memleket doğrularını gözden geçirecek genç ve aydın bir kadro Türkiye'de vardır. Ve bu kadronun dış dünyada itibarı günden güne artmaktadır.

Ancak bu kadronun ortaya çıkmasında ve çalışmasında büyük yardımcı dokunmuş olan Hollandalı iktisat âlimi Timbergen, yerli siyasi davranışların ilmi gerçeklerle bağdaştırılmadığını görerek küsmüş ve İsmet Paşa ile kesin bir konuşma yaptıktan sonra, belki de bir daha hiç gelmemek üzere memleketine dönmüştür.

Timbergen, yeryüzündeki on iktisatçıdan biridir ve gerek Amerika aydınları, gerek Avrupa aydınları üzerinde, oradaki devlet adamlarına da tesir edecek ölçüde, büyük bir prestije sahiptir.

Her ne pahasına olursa olsun, son on yıldaki akıl dışı tutumlar, büyük müttefikler tarafından bir daha desteklenmeyecek ve Türkiye'nin ilmi hesaplara dayanan rasyonel bir yola gelmesi için gereken her türlü ikâz yapılacaktır.

Mış basının yazıları bir tarafa, Amerikanın resmî ağızları dahi özel sohbetlerinde, evvelce Türkiye'nin sosyal ve iktisadi yapısı üzerinde aldandıklarını itirâf etmekte ve en geniş çoğunluğu en iyi imkânlarla kavuşturacak doğruları Türk aydınları ve Batının ilim adamlarıyla birlikte aramanın tek çâre olduğunu kabul etmektedirler. Bu doğruların neler olduğunu ise oportünistlerin manevralarından, millî gelir ve kâr hesaplarına kadar bizden daha iyi bilmektedirler. Sermaye biriktirmeleri için millî gelirin yüzde otuz ikisinden faydalandırılmış olan yüksek kazanç sahiplerinin yatırım yüzdelerini uzaktan uzağa incelemektedirler. Bu incelemelerden hiç de ilmi ve verimli bir netice çıkmamaktadır.

2 — Türkiye'de toplu sözleşme, grev ve lokavt kanunlarıyla ve gerçek fikir hürriyetiyle batılı anlamda bir demokrasiye gidildiği zaman ilk önce itiraz seslerinin nerelerden yükseleceğini gülümseyerek merak etmektedirler.

Ve maalesef bu sesler yıllar boyu demokrasi edebiyatı yapmış bazı gazetelerden çıkmaya başlamıştır. Yakında grev kanunu kabul edilecek ve asırlık baskıların komplekleri bir müddet için ulu orta

değarj olacaktır. Bunu anlamak, bunu göğüslemek ve buna alışmak zaruridir.

Henüz görmediğimiz böyle bir durumu fazla ürkmeden karşılayabilemizin tek çaresi Batıdaki işçi mücadele tarihlerini okumaktır. Batı, çok daha ters ve zorlu şartlar altında bu yollardan geçmiştir. Gerçekten batılı, gerçekten demokrasi aşığı olmanın asıl imtihanı bundan sonra verilecektir.

3 — Siyasal partilerdeki basit ve alaturka tipler henüz ne Kennedy ile birlikte dünya siyasetinde akılcı tutuma doğru olan değişikliğin, ne de Türkiye'nin eşiğinde bulunduğu meselelerin farkındadırlar. Bu vurdum duymazlıkları yavaşca onları memleket kaderinde oynadıkları rollerden tasfiye edecek ve demagojileri dış dünyada hiç bir dayanak noktası bulamayacaktır.

4 — İşverenlerden çok işleri idare eden müdürlerin çok uyanık bulunmaları, mânâsız gayretkeşliklere düşmemeleri, işçi temsilcilerine, sendika liderlerine hakaret ve küfür ederek onları odalarından kovmamaları ve lüzumsuz yere bir bardak suda fırtına yaratmamaları bilhassa önemlidir. İşçileri gizlice sendikalardan istifâya zorlamak, sarı işçiler aramak gayri meşrû baskılara yönelmek, yeryüzünde şimdiye kadar çok denenmiş, fakat fayda vermemiş, zararlı, kaba ve millî menfaatlerle bağdaşmayacak usullerdir. Tam tersine işçiyi yetiştirmeleri, onlara karşı makûl olmaları ve henüz hiç birimizin alışık olmadığı grev ve lokavt silâhlarını azami derecede az kullanmaya doğru bir zemin yaratmaları gerekmektedir.

5 — Çünkü anlayışsız zorlamalar, daha çok, zorlamayı tercih edenleri yaralar. Nitekim otel, lokanta ve eğlence yerleri sendikası, çok zarif bir dayanışma ile çalışanlara kötü muamele edenler için sevimli bir müeyyide düşünmekte ve böyleleri kendi lokallerine gelince onlara yavaş servis yapmayı karara bağlamak istemektedir. Yarın şoförler, biletçiler, hattâ ayakkabı boyacıları, hattâ bakkal çıraqları dahi kibarca böyle bir jeste katılabilirler. Bunları çart curtla değil, uysal şekilde önlemek ve halk önünde gaddarlık ithamıyla afişe olmamak bir basiret işidir.

6 — Türkiye uyanmaktadır. Milletlerarası bir saygıya erişmemiz ve en sağlam şekilde kurtulmamız bu uyanmaya dayanmaktadır. Batı da bu uyanmadan yanadır, ilim de, vatanseverler de.. Vatanseverliğe, ilme ve batı medeniyetine karşı direnmek boğtur. Eski vurgun devri kapanmıştır. Bir daha öylesine namussuzluk fırsatları çıkamayacaktır. İyisi mi ölçülerimizi bilelim, birbirimizle mânâsız yere itişip tepişmeden ona göre kardeş kardeş hareket edelim, efendim?

(Milliyet — 16 Şubat 1963)

TÜRK - AMERİKAN MÜNASEBETLERİ

RESMÎ sıfatı da olan, aydın, uyanık ve insancıl bir Amerikalı dostumla konuşurken :

— Gerçi bizim gazeteler pek aksettirmez, halk da farkında değildir, ama dış politikanın Türkiye'nin iç işleri üzerindeki önemi çok büyüktür; bu bakımdan Türkiye'nin hâline ve geleceğinden siz de bir hayli sorumlu bir durumdasınız, dedim.

Dostum hak verir gibi gülümsedi :

— Ne yapmamızı istiyorsunuz, dedi.

— Şimdiye kadar hep ön plânda kendi çıkarlarını düşündükleri için her dediğimize gözü kapalı «Evet» diyen cılız kişilere karşı sempati gösterdiniz. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde NATO dışı üslere ihtiyacınız vardı. Bunları, halka mâl olacak bir tartışmaya düşmeden elde etmek istiyordunuz. Elinizin altında her ân istediğiniz gibi kullanabileceğiniz askerî kuvvetler bulundurmamak arzusundaydınız. Mütteliklerinizin hiçbiri bu konularda size, bizim gösterdiğimiz uysallığı göstermiyorlardı. Siz de bunları sağlayan politikacılara menun reveranslar yapıyordunuz. Kendinizi tabulaştırıyordunuz. Böylece hem yerli politikacılar Amerika tabusu arkasında diledikleri gibi at oynatıyorlar, hem de siz kolayca isteklerinize sahip oluyordunuz. Türkiye'nin sosyal ve iktisadî yapısındaki çöküntülere dikkat etmiyor, toplumun gidişini ilmi bir kontrol süzgecinden geçirmiyordunuz. Bugün durum değişmiştir. Türkiye'deki menfaatlerinizin şekli değişmiştir. Türkiye'deki politika ve iktisat ortamı da değişmektedir. Uydurma lâflarla suda nakış işleyenlerden, ne size, ne de memleketeye bir fayda yok. Gerçekleri, hesapları ve aklın icabını konuşuranlara doğru kaymalısınız, dedim.

Dostum çok açık konuştu :

— Amerika, her şeyden önce Amerikalının menfaatini düşünür, dedi. Sizin istediğiniz kadroları tuttuğumuz zaman, onlar, Türkiye'deki Amerikan menfaatlerini garanti edebilirler mi?

— Eğer bu menfaatler aklın ve ilmin icabını geçiyorsa edemezler. Ancak akıl ve ilim dışı menfaatler de çok kısa ömürlü olur. Türkiye, Amerika için artık bir menfaat bölgesi değil, bir prestij meselesidir. Siz dünyadaki geri kalmış memleketlere yararlı olabileceğinizi Türkiye denemesiyle isbâta mecbursunuz. Yoksa on yıl içinde dünyadaki kozunuzu kaybetmek tehlikesi ile karşı karşıya kalırsınız. Amerika'nın bu büyük millî menfaati yanında, Türkiye'deki ufak tefek menfaatleri hiç önemli değildir.

Amerikalı dostum :

— Bunu, bizim iş adamlarıyla bazı Senetörlere anlatmak o kadar zor ki, diyordu.

Elbette zordu. Biz kendi insanlarımıza dış politikada şahsiyet sahibi olmak gerektiğini anlatabilmiş miydik ki, Amerikalıdan, bizim gösterdiğimiz bütün müsamahaya rağmen bize karşı daha akılcı davranmasını isteyebilelim...

Yerli bir talan şirketinin bir Amerikan şirketine Ziraat Bankası vasıtasıyla verdiği teminatı Amerika devleti siyasi baskı yaparak paraya değiştirmek istiyordu.

Ve halk şimdiye kadar aldığımız Amerikan yardımları ile Amerikan şirketlerinin Türkiye'den sağladıkları kârın mukâyesesini bilmiyordu. Hiçbir siyasimiz bunu Türk milletine açıklamıyordu.

Amerikalı şimdiye kadar :

— Bana en faydalı olanı tutarım, demişti.

Acaba Amerikalıya en faydalı olan Türkiye'ye de en faydalı olan mıydı? Bütün mesele bu soruda düğümleniyordu. Şimdiye kadar hem Amerika, hem Amerika'yı kendi çıkarları için tabulaştırmayı kabul etmiş olanlar, bu soruyu Türk milleti önünde tartışma dışı bırakmak için ellerinden geleni yapmışlardı.

Hükümetlerimiz Türkiye'de suç işleyen bir Amerikalının suç işlediği an vazife başında olup olmadığının Türk mahkemelerince tesbitini dahi sağlayamamışlardı.

Çünkü Amerikalıların vazife dışında işledikleri suçlar Türk mahkemelerinde yargılanacaktı. Oysa Amerikalılar, ne zaman suç işleseler, kendi makamları onların bu suçu vazife başında işlediklerini iddia ediyorlardı. Ve suçluyu alıp götürüyorlardı. Ve bu iddialar her zaman doğru çıkmıyordu.

Petrol ve gaz ithâlinde en ehven fiatları Amerikalıları darıltmak korkusuyla araştıramıyorduk. Amerikalılar ise tütünlerimizle kromlarımıza aynı yatkınlığı göstermiyorlardı. Onlar için prensip «Business is business» idi. Bizim için ise prensip, Amerika'ya yararlanmaktı. Bu tutumumuzu bizzat Amerikalılar dahi mübalâğalı buluyorlar :

— Her işin başında Amerika'yı darıltırız, endişesinden kurtulun. Amerika öyle kolay kolay darılmaz. Darılacaksa siz ne yaparsanız yapın yine darılır, diyorlardı.

Şahsiyetli, sağlam ve hesaba dayanan bir politikanın çok daha verilmi olacağını, dostça, insanca hatırlatıyorlardı.

Bütün mesele bu şahsiyeti göstermekteydi. Çünkü şahsiyetsiz politika şimdiye kadar ne bizim işimize yaramıştı, ne de bundan sonra Amerika'nın işine yarayacaktı. Dünyada büyük değişiklikler oluyordu. Bu değişikliklere karşı uyanık bulunmamız gerekiyordu. Hem de en az Batılı müttefiklerimiz kadar uyanık bulunmamız.

(Milliyet — 3 Nisan 1963)

DÜNYA POLİTİKASINDAKİ DEĞİŞMELER

DÜNYA politikasında baş döndürücü gelişmeler oluyor. Bundan yedi sekiz yıl önce Bidault'nun *Express*e dergisine yazdığı bir başyazı doğru çıkmaya başladı. O tarihte Bidault:

— Siz Amerika - Rus gerginliğine bakmayın, on yıla kadar ikisi de Çin hududunda birlikte nöbet tutmak zorunda kalacaklar, diyordu.

Bir iki yıl sonra yavaş yavaş dikkatler Çin'in üzerine dikilmeye koyuldu. Yüzyıllar boyu kimsenin umurunda olmıyan ve sadece bir pazar ve uyuşuk afyonkeşler diyarı olarak bakılan Çin hakkında, her dikkati çeken memleket için duyulan rivâyetler dolaşmaya başladı :

— Açlık almış yürümüş, her ân ihtilâller bekleniyormuş, yakında parçalanacakmış.

Bu rivâyetler vaktile Rusya için de uzun müddet söylenmişti.

Yüz yıl ne açlığı, ne ihtilâlleri, ne parçalanması kimseyi ilgilendirmiyen Çin'e karşı birden bire bu merak neden uyanıyordu ?

Geçen yıl İngiltere'deki mülleterarası bir konferansta bu soruyu sorduğum zaman Fransız delegesi :

— İki yıla kadar en kocaman atom bombalarını da yapacak da ondan, dedi.

Çin'in atom bombasından çok, yedi yüz milyonluk nüfusu ile Üçüncü Dünya Savaşını koparmayı göze almış tek millet olması, her aklı başında kişinin keyfini kaçırıyordu. Hemen hemen dünya nüfusunun üçte birini elinde tutuyordu ve rahatça beş yüz milyon, kurban edebileceğini ilân ediyordu. Herhalde kurban edilecek beş yüz milyon da, elinde hiç bir silâh olmasa dahi, dışı tırnağıyla bir yüz milyonu yok edebilirdi. Kaldı ki mevcut nükleer silâhlar, iki yüz milyondan fazlasını öldürmek için kullanıldığı zaman, radyo aktive miktarı bakımından bütün dünya tehlikeye giriyordu.

Bu durum karşısında, karşılıklı bütün çalımlarına rağmen, aslâ savaşı istemiyen Amerika ile Rusya birbirilerine yanaşmak ihtiya-

cını duydular. Hâlen parafe edilen silâhsızlanma anlaşması, gerçekte Çin'e karşı müşterek hareket etme anlaşmasıdır.

Rusya, Çin ile ticarî münasebetlerini tamamen kesmiş gibidir. Çin, biraz daha sıkıştırılırsa, köseye sıkıştırılmış kedi gibi bir tarafa mutlaka saldıracaktır.

Şimdiye kadar Rusyayı kasederek yapılan Doğu-Batı ayırımı sun'i bir ayırımdı. Buna da ilk defa De Gaulle işaret etmişti ki, çok haklıydı. Rusya da armonisi, perspektivi, dini ve hattâ fikriyatının kaynağı ile batılıydı. Asıl Doğu-Batı ayırımı Çin'in su üzerine çıkmasıyla başlamıştır. Batı sağ ve soluyla birleşmekte, Asya yavaş yavaş kafası, kolları, gövdesiyle dikilmeye yönelmektedir.

Bu ayırım önümüzdeki yıllarda büsbütün kesinleşecektir.

Biz bugüne kadar dış siyasetimizi Amerika - Rusya gerginliği üzerine oturtmuştuk. Bu biraz da kolayımıza gelmişti. Amerika, Rusya civarında askeri üslere muhtaçtı. Biz de Amerikan yardımına muhtaçtık. Pek kolay anlaştık Değişen silâhlarla, değişen politika, bizim durumumuzda da etkisini gösterecektir. Nato, Montgomerynin kaç yıl önce haber verdiği batı gazeteleri, Rusya'nın da Nato'ya gireceğine dair nükteler yapmaktadırlar.

Eskiden Amerika ile Rusya arasındaki yumuşamalarda, Amerika kendi müttefiklerine, bu yumuşamanın onlara olan yardımı azaltmıyacağına dair garantiler verirdi. Bu sefer böyle garantiler vermiye dahi lüzum duymamaktadır.

Bizim yeni bir şekil almaya başlayan Batı Doğu ayırımında, Batıda kalmamız gerekmektedir. Ancak bu sadece arzumuza değil, başka türlü davranışlarımıza da bağlı bulunan bir keyfiyettir...

Başka türlü davranışlardan murat, bir an önce müsbet şekilde kalkınma ve Batıya gerçekten az çok ayak uydurabilmedir. Bu olmadığı zaman, Batıyla yekvücut olmamız zorlaşacak ve bütün plâtonik demeçler yetersiz kalacaktır. Şimdiden önümüzdeki yirmi otuz yıl içinde olabilecekleri hesaplamamız ve gözümüzü dört açmamız gerekiyor.

Herhangi bir savaşta Çin'e karşı Rusyayı Amerika destekliyecektir. Dananın da kuyruğu o zaman kopacaktır. Batı tarafından desteklenen bir Rusya'nın nüfuz alanı nereleri olacaktır?

Bu büyük soruların yanında küçük sorular da vardır. Anglo-sakson ve yeni yeni Slav politikası birleşimine karşı, daha şahsî bir politika takip etmek isteyen ve Avrupayı üçüncü bir kuvvet haline getirmek arzusunu taşıyan Fransa gibi devletlerle olan münasebetimiz ne merkezdedir? Bize kalırsa Amerika gözünde de daha

fazla prestij kazanmak için güzel bir fırsattır. Bu angajmanları bozmadan, Amerika ile Avrupa arasında daha tarafsız bir yer bulabiliriz kendimize. Yardım koparma politikamıza gelince... Aczimizi şimdiye kadar pek çok kullandık ve pek çok ilân ettik. Artık içerde biraz daha fazla çaba göstermemiz ve kendimizi iktisadî iç kuvvetlerimizle kabul ettirmeye çalışmamız farz oldu. Bu da çalıp, çırpma ve talan zihniyetiyle olmaz. Büyük reformlar ve seferberlikler ister... Aksi takdirde kimsenin yüzüne bakmadığı, bütün safların dışında kalmaya mahkûm bir memleket olmak tehlikesiyle yüzyüze gelebiliriz.

(Milliyet — 27 Temmuz 1963)

ONLAR KI VATANDAŞTIRLAR VE KOKARLAR

BEN halkçıyım. Siz değil misiniz? Siz de gayet tabii halkçı-sınız. Zaten Türkiye'de herkes halkçı. Bir defa Atatürk «Halkçıyım» dediği için halkçı. Atatürk ne demişse onun tersini yapmak çok mümkün, fakat tersini söylemek mümkün olmadığı için halkçı... Sonra halkçı değilim demek, ayıp sayılacağı için halkçı... Halk ise fakir, halk ise hakaret gören, halk ise cahil, halk ise zavallı... Onun fakir olmasının, hakaret görmesinin, cahil kalmasının ve zavallılığı içinde kıvrınmasının sebebi kim? Gayet tabii bizim gibi kravatlı, işini uydurmuş, okur yazar halkçılar... Onu sömüren, ona hakaret eden, onu okutmayan, onu zavallı bırakan Hicaz'dan gelen turist leykeler değil ya, bizler gibi ailesi, kazancı, çevresi ve nüfuzu kuvvetlice olan hâkim sınıfa mensup kişiler...

Biz halkçıyız ama kendimiz halk değiliz. Bizim çocuklarımız iyi okullarda okur, halkın okuyamaz; biz Avrupa'ya canımız iste-yince gideriz. Halk, pazar gezmesine bile kolay kolay gidemez. Biz hastalanırsak en iyi doktorlara baktırırız kendimizi, halk baktıra-maz. Bizim başımız sıkışırsa avukatlarımızla, tanıdıklarımızla işi-mizi rahat hallederiz. Halk edemez. Bizim hizmetçimiz, işçimiz, ayakkabımızı boyayan, bakkaldan aldıklarımızı eve getiren, otel barlarından çıkarken iki büküm kapımızı açan halk çocuklarıdır. Biz onlara bahşiş veririz. Kafamız kızarsa :

— Sen de amma ayıymışsın, diye azarlarız. Çok sinirlenirsek işinden kovdururuz. O da bize yalın yalın yalvarır :

— Ayağını öpeyim, çoluğum çocuğum var, bana kıyma...

Şimdi ahlında halkın bu kölelikten kurtulması gerek. Ama bu nasıl olacak ?

Çünkü her türlü plâtonik edebiyat dışında halka baktığın za-man gerçekten çok ilkel. Yürütmesini bilmez, konuşmasını bilmez, üstelik şehre gelince ahlâksız da olmuştur. Küçük küçük kazıklar atmaya çalışır. Abdest etmesini öğrenemediği halde kolayca yalan söyler. Kendini kuvvetli hissedince gaddarlaşır, âciz görünce yaltak-lanır. Çırak girer, işi beceremez. Odacılığa alınır, lâfı kavrayamaz. Üstelik fırsat buldukça pineklemekten yanadır ve çevik değildir,

ayağına çabuk değildir. Alabildiğine hantal ve uykuludur. Sonra yavaş yavaş açılır gözü, adam kandırmaya başlar. Çeşitli münasebetsizlikleri, acemilikleri ve yalanlarıyla dıştan bakınca her türlü hakarete hak kazanır. İç görünüş bakımından ise kimsesiz, şaşkın ve korkak, medeniyet çizgisi altındaki yaşamasına devam etmeye çalışır.

Bunlar bu memleketin insanlarıdır ve sayıları milyonlar, milyonlardır. Savaşlarda onlar ölürlür, onlar köylerle birlikte alınır ve satılırlar, onlar madenlere sevk edilir, onlar yaparlar yapıları, onlar ellerinden geldiği kadar fabrikalarda, doklarda ve yollarda terleye terleye uğraşırlar.

Biz gerçekten halkçıysak, ne yapıp yapıp bunların seviyesini yükseltmek ve hepsini çağımızdaki insanlık ortamına getirmek için, yürekten bir çabayla yanıp tutuşmalıyız.

Bunun da bir takım formülleri vardır. Köylerden şehirlere akan ve şehirlerde ekşimiş yoğurt gibi bozularak bahtsız bir sürü meydana getiren bu vatan çocuklarını mutlaka bir halk eğitiminden geçirmeliyiz. Ne fabrikalar, ne inşaat firmaları, ne apartmancılar, ne dükkân sahipleri böyle bir eğitimden geçmemiş olanları kullanmamalıdır. Yahut da kullanmakta olduklarını böyle bir eğitimden geçirmeye mecbur tutulmalıdırlar.

Kapıcıların, yol ve inşaat işçilerinin, satıcıların, tamirci çıraklarının gideceği kurslar açılmalıdır. Bunlara bir dünya görüşü verilmesi ve hepsi yavaş yavaş sendikalara kanalize edilmelidir.

Diyeceksiniz ki, bu, bizim işimize gelmez. Onlar uyanırlarsa bizim yaptıklarımızı tenkid etmeye ve bizim verdiklerimizle yetinmemeye kalkarlar.

Eee, biraz böyle olacak. Çoğunlukta onlanlar onlar, bu memleketin gerçek sahipleri de gerçekten onlar... Hakaret görmeyecekleri, ellerini ayaklarını iyice kullanacakları, helâya girince temiz bırakmasını ve yıkanmasını öğrenecekleri bir kişiliğe kavuşmalıdırlar. Bu kişilik içinde haklarını daha kolay arar ve bizim köleliğimizden kurtulurlar.

Biz halkçıysak bunu arzularız. Bunun için didiniriz. Bugün ise halkçı olduğumuzu söylüyor onlara tiksinererek bakıyor ve hantallıklarıyla cehâletlerine sinirlene sinirlene mırıldanıyoruz :

— Bizim millet adam olmaz ...

Bizim millet adam olur olmasına; yalnız bunun için önce bizim adam olmamız ve bu gizli köleliğin değişmesi için namusluca savaşmamız gerekiyor.

(Milliyet — 4 Mart 1963)

ŞUNU DERLERMİŞ BUNU DERLERMİŞ

ÖĞLENLEYİN gazetede Bursa kebabı söylemiştim. Uzun biçimdeki kalaylı kabın bir tarafında, yoğurtlu pidelerin üzerine sırma gibi oturtulmuş dönerler, bir tarafında ince ince dilinmiş şiş kebabları, ortasında da lokma lokma şiş köfteler doğrusu pek ihtisamlı görünüyordu.

Çatalım henüz ikinci defa sahana uzanmıştı ki, bir ahabım girdi içeri. Gözleri Bursa kebabına dikildi:

— Hohoho, dedi, sosyal adalet, fakir fukara hakkı, sonra burada oturur yoğurtlu kebablar yersin...

— Haydi be sen de, dedim.

Toplumcu düşüncelere sahip olmak için aç yaşamının şart sayılması yalnız bizim budalalar dünyasında rastlanan bir mantıktır. Bilimle ferdi sıkıntının, gazetecilik göreviyle sürünmenin hiçbir ilgisi yoktur. Benim işim inandığım doğruları yazmak, halkı uyarmak; bu görevi yoğurtlu kebab yemezsem daha iyi başaracağımı hiç zannetmiyorum.

Bunları ahabıma söylemedim, ama üçüncü lokmaya da çatalım zor uzandı. O gülüyordu:

— Seni şimdi görseler böyle söylerler değil mi, diyordu.

— Olabilir, dedim.

— Peki eskiden olduğu gibi yine simitle çaya düşsen, o zaman da ne diyecekler biliyor musun?

— Hayır.

— Herifin aklıktan nefesi kokuyor da, ona buna hırsından akıl öğretiyor, diyecekler.

Ve devam etti:

— İyi giyinirsen, şuraya bak züppe, bir de halkçı geçinir utanmadan, diyecekler. Pabuçların eskir, kravatın yağlanır, ceketinin dirsekleri parlarsa; değeri olsa iki kuruş kazanır, böyle sürünmez, diyecekler. İçki içersen, sarhoş kerata, sabah akşam zil zurna, bundan hayır mı gelir, diyecekler. İçmezsen; kupkuru bir mantık, iç dünyası, gönül âlemi, rindmeşrep bir havası yok ki, diyecekler. Son çıkan birkaç eserden bahsedersen; ukalâ, birkaç lâf duymuş, onları

tekrarlıyor, kendini allâme zannediyor, diyecekler. Bahsetmezsen; zaten câhil, okumaz ki, yazılarında bir tek kitap ismine rastlamazsın, diyecekler. Bir hanımla ahbablık edersen; iyice azdı, üstelik de üç çocuk babası olacak, serseri, diyecekler. Kendi hâlinde yaşarsan; bu kadar da sünepelik olmaz ki, insan biraz da kendi hayatını yaşar, dünyayı anlamaya çalışır, alt tarafı hımbıl herifin biri işte, diyecekler. İnsanlara munis, yumuşak, alçak gönüllü davranırsan; zayıf şahsiyetli, herkese kafa sallar, dalkavukluk ruhuna işlemiş, diyecekler. Biraz mesafe koyarsan burnu büyüdü zibidinin, biz onun vaktiyle müsahhih yamağı olduğunu da biliriz, diyecekler. Hükûmete kafa tutarsan; Don Kişotluk yapıyor, kendini birşey zannediyor, o kim, hükûmeti tenkid etmek kim, diyecekler. Hükûmeti tasvip edersen, yaranmaya çalışıyor, mutlaka bir çıkarı var, diyecekler. Yobazlığa çatarsan; dinsiz, diyecekler. Metafizikten söz açarsan; softa oldu sahtekâr, diyecekler. Toplum köstekleyen bir takım gelenekleri tenkid edersen; milliyet düşmanı diyecekler. Eski hâtıralara dalarsan; gizli bir gericiymiş şimdi ortaya çıktı, diyecekler. Plâja gitsen; sefa yapıyor, diyecekler. Evde otursan; pinekliyor, diyecekler.

Mitralyöz gibi sıralıyordu:

— Çocuğunu yabancı okula versen; memleketi sevmez, diyecekler. Yerli okula versen; çocuklarına bile vefası yok, diyecekler. Avrupaya gitsen, kimbilir nerden buldu parayı, geziyor, diyecekler. Gitmezsen; bir batı memleketini bile görmemiştir, diyecekler. Bakanlarla konuşursan; milli emniyetin adamı, diyecekler. Halkla konuşmazsan, beceremiyor da ondan, diyecekler. Yabancı diplomatlarla konuşursan; yabancılarla teması var, diyecekler. Konuşmazsan; kimse itibâr etmez ona, diyecekler. Eser yazarsan; değersiz, diyecekler. Yazmazsan; kafası kısırlaştı, diyecekler. Radyoda konuşursan; tâviz veriyor, diyecekler, konuşmazsan, beceremiyor da ondan diyecekler...

— E sıkarsın yâni, dedim, kim ne derse desin, yahu bana ne bırak da şu kebabı yiyelim.

Ve yedim kebabı. En çok da şunu veya bunu diyenlere değil, kebabı soğutturduğu için ahbabıma kızdım.

(Milliyet — 9 Mart 1963)

YÜZDE BİR İÇİN

İNSANLARA inancını yüzde yüz yitirmiş, alabildiğine şüpheli, alabildiğine peşin hükümlü bir tanıdığım var.

Yaşlı bir kadın, cami köşesinde kıvrılıp oturmuş bir dilenciye bir on kuruş mu uzatıyor; onun için bu bir cennet sigortasıdır :

— Hah sanki acıdığından mı veriyor, ahretteki menfaatini düşünüyor da ondan.

Bir insan bir fikre mi inanmış; onun için bu inanış samimi değil, bir çâresizlik kompleksinin tedavisidir:

— Kendi de aynı durumda olsa aynı şeyi yapar, bütün iddiaları başkalarının yaptığını yapamamasının kızılığından...

Onun için nâzik bir selâm:

— Kimbilir ne çıkarı var da zemin hazırlıyor, sebebine dayanır.

Bir iltifât, mutlaka bir tavlama; bir dairede bir memurun gösterdiği itinâ mutlaka korkusundan ve bir lokantada bir garsonun candan seyirtışı, mutlaka fazla bahşiş içindir.

Bir ideal uğruna on sekiz yaşında duvar dibinde kurşuna dizilmiş gençleri ona anlatamazsınız:

— Hh, der, yukarı fırlamak için oynadıkları zarda tutturamamışlar.

Bir kadın sevgisinin kızgın tavasında büklüm büklüm kıvrılarak kavrulmaya inanmaz :

— Elde etmek için numara yapıyor, der.

İntihar mazohist bir zevk, cinâyet sadik bir zevk, hıçkırık ağlama, acıdırma yoluyla rüşvet koparma; kavga, tehditle menfaat sağlamadır.

Babasının cenazesi peşinden giden çocuğu tükürtür gibi süzer:

— Ashında kendi ölümünü düşündüğünden üzgün.

Savaşlarda vurulanlara dudak бүker:

— Madalya kazanayım derken şanssızlığa uğramışlar.

Gözleri, insan alınlarındaki bir fikir çilesinin gizli bir kezzapla oyulmuş çizgilerine kayıtsızdır. Kalbi, Afrikadaki cüzzamlıları tedaviye koşan genç kıza bir sıcaklık duymaz. Bir otobüste bir ihti-

yara yer vermek için ayağa kalkan insana dahi gösterişçi kanısıyla bakar.

Bir mikrobu keşfi için hayatlarını verenler, şöhret düşkünleri; bir duanın derinliğinde secdeye varanlar, Tanrı dalkavuklarıdır.

İnsanın insanca hiç bir davranışına, hiç bir yüceliğine itimât etmez. Onca, insan çeşitli bahâneler ardında yüzde yüz, yüzde bin kendi menfaatini güden bir kurnaz yaratıktır sadece...

Bu büyük inançsızlığın kupkuru çölünden her türlü hayranlık duygusunu iflâs ettirmiş, iğne gibi bakan gözlerle, dostça uzanan ellerin görünmiyen gölgesini gözetler.

Ve en hazini yüzde doksan dokuz haklı çıkar bu şüpheliğinde...
Ama yüzde bir...

Gerçek insanın yaşadığı o yüzde bir...

Yüzde doksan dokuz haklı çıkmak için o yüzde biri fedâ etmek... Hayır, o yüzde biri yakalamak için yüzde doksan dokuz hayal kırıklığına uğramayı kabul etmek... Kolayı sevmiyenler ikincisini tercih ederler.

Yeryüzü bütün ilerlemesini o yüzde bire borçludur. Yüzde doksan dokuz defa aldanma pahasına, insanlığı yüzde yüz inkâr etmenin doğruluğuna inananlar güzel insanlardır.

Berikiler iskeletlerine sarılmış et ve derilerle hayatta, aldanmama iddiasına ruhlarını fedâ ederek yaşarlar.

Ötekiler ise her türlü sevginin, inancın ve itimâdın gönüllerini sımsıcak kaplıyan duygusuyla çokcası aldanarak, fakat sonuna kadar insanca yaşarlar.

(Pendik — Eylül 1963)

TARİHLE BİR KONUŞMA

ARPAÇI kumrusu gibi düşünüyorum, en doğrusunu nasıl yazayım, diye. İtham etmek kolaydır ve her kolay en doğru değildir.

Böyle sıkıştığım zamanlarda, ihtiyar tarihin elini öper, ona akıl danışır, ondan yardım rica ederim.

Tarih karşımda oturuyor, ona soruyorum:

— Suçlu kim? Türkiye'yi tam bir dengeye sokmak için uğraşırken, terazinin çarpık ibresinden cesaret alarak, gramlarla oylanmak yerine, kefenin birini koparıp, ötekine yumruk basmaya kalkanlar mı?

Cevap vermiyor.

— 1960 da ihtilâlin ne olduğunu bilmeden, ihtilâl yapmaya kalkanlar ve sonra da devirdikleri tarafın soyunu sopunu, düşünce ve kinini parlâmentoya dolduranlar mı?

Tarih yine cevap vermiyor.

— İyi niyetin sonunda başa geçmek ihtirâsına bürünmesini ve bu ihtirâsın hem başlangıç noktasına, hem de bütün hesaplara ihânet etmesini mâzur görebilir miyiz?

— Bütün insanlar biraz böyledir, diyor tarih. Önce kötü giden işler onların kanlarını oynatır. Akıllarını, işleri düzeltmeye takarlar, yavaş yavaş bu bir hırs ve başa geçmek şehveti hâlini alır. Onun için de işleri iyi götürmek, kimsenin kanını oynatmamak ve bu şehvete kaptırmamak gerekir.

— Öyleyse işlerin kötü gitmesine sebep olanları araştıralım. 1960 ihtilâlini fikri hiçbir hazırlığı olmadan yapanlar mı suçlu?

— Mecburdular ve kimse onlara bunun nasıl yapılması gerektiğini öğretmemişti. Onlar katiyen suçlu değildir.

— 1950'de devlet idâresinin ne olduğunu bilmeden, iktidara gelen ve kahve sohbeti akıyla memleketi allak bullak edenler mi suçludular?

— Onlar da bir sosyal itiş içinde iktidara geldiler, onlara da devlet idâresinin ne olduğunu kimse öğretmemişti. Osmanlı gele-

neğinde iktidara yanaşıp geçinmek usulü vardır. Onlar da yanaş-
tılar ve geçindiler. Başka bir usul bilmiyorlardı.

— Söyle söyle, çekinme...

Bu sefer o bana sordu :

— Demokrasinin ne olduğunu kaç kişi biliyor Türkiye'de...

— Pek az, dedim.

— Suç, demokrasinin ne olduğunu bilmeden demokrasi yapma-
ya kalkmaktadır.

— Yapmadan nasıl olduğunu öğrenebilir miydik ?

— En azından böyle bir denemeye girerken Batı'nın iktisadi
tarihini incelemeniz gerekirdi. Demokrasinin bir iktisat ve bir ka-
zanç sistemi araştırması olduğunu anlamadan, demokrasi yapmak;
Osmanlı geleneklerinin hâkim olduğu bir memlekette, insanları, ik-
tidara gelip geçinmek yarış ve kavgasına sürükleyeceğini önceden
görecektiniz.

— Onu göremediler, dedim.

— İşte suç, onu göremeyenlerin, demokrasi diye demokrasinin
sahtesini yapmaya kalkanlarıdır.

— Ama bugün bunu anladılar. O yolda yeni bir demokrasi öl-
çüsü getirmeye çalışıyorduk. Bunu bozmak, memleketi kaprislere
âlet etmek güzel mi ?

— İhtiras gözleri bağlar, dedi tarih. O kadar bağlar ki 1960
ihtilâlindeki gazeteci ve gençlik faktörlerini dahi unutarak hare-
kete geçirir bazıları.

Doğru söylüyordu. Bir ortamda henüz hiçbir yazar ve hiçbir
müessese «Ah bir ihtilâl olsa» aşkını taşıma ihtiyacı duymuyorsa,
orada ihtilâl yapma hevesine kapılmak, ihtilâl fikrine dahi ihânet-
tir. Bunun böyle olduğunu büyük ihtilâlciler yazmışlardır.

Kendimi bir yokladım; ben şahsen henüz böyle bir aşk duymu-
yordum. Yaza, çize, konuşa bir denge yaratacağımıza ve gerçek de-
mokrasiyi sağlayacağımıza inanıyordum. Vurucu kuvvetlerin hare-
kete geçmeden bizden olması, gerçek demokrasinin ve birçok re-
formların halledilmesi için yeter görünüyordu bana. Henüz büyük
bir engelle çatışmamıştık. Henüz 1960 Nisanında olduğu gibi bu-
nalmamıştık. İşgüzarlığa ihtiyaç yoktu.

Tarih :

— Bu kadarını herkes kavrayamaz, dedi. Hürriyet daralması
olmadan ihtilâl yapılamayacağını, böyle bir arzunun şahsi ihtiras
olarak damgalanacağını gerçek ihtilâlciler bilirler. Sizinler pek
acemi...

— Onları da bu yola tahrik ediyorlar, dedim.

— O tahrikleri siz karşılıyorsunuz ya.. Bununla neden yetinmiyor, neden bu tahriklerin netice almasına henüz imkân olmadığı bir zamanda, bunu bahane olarak kullanmak istiyorlar?

Bu sefer ben cevap veremedim. Tarih sakahını sıvazladı ve devam etti :

— Yazık ki son onsekiz yıl içinde Türkiye'den bahsederken «akıllı» kelimesini kimse için kullanılmıyacağım.

(Milliyet — 22 Mayıs 1963)

BİR TELEVİZYON PROGRAMI

BATI Almanya'da Türkiye'ye ait bir televizyon programını, bunu orada seyreden bir vatandaşımızın kaleminden size naklediyorum :

«Dün televizyonun I inci programında «Reformsuz İhtilâl» başlığı ile Türkiye'den bir röportaj vardı. Spiker önce bir konuşma ile Atatürk'ün ölümündenberi Türkiye'de dinin nasıl ön plâna geçtiğini anlattı. Evvelâ Mekke ve Medine'yi, sonra Mısır'ı, Nâsır'ın dinde ve memlekette ne biçim reformlar yaptığını, Üniversiteye devam eden kızları, normal kıyafetli hanımları gösterdi. Sonra Türkiye'ye, İstiklâl Savaşını ilk kazandığımız günlerin Ankara'sı ile geçti. Atatürk'ün nasıl bir lider olduğunu, Türklere nasıl babalık ettiğini, yazı ve şapka devrimlerini, kadınlara tanınan eşitliği, Ata'nın ölümünü, cenaze törenini ve İsmet Paşanın Cumhurbaşkanlığını o devre ait filmlerden aksettirdi. Arkasından oniki yıl sonra gelen demokrasiyi ve 1960 da Atatürk ilkelerine ihânet edildiği için Menderes rejimine karşı yapılan ihtilâli izâh etti ve bugünkü Türkiye'ye geçti.

Başşehir Ankara'daki geriliği, perişanlığı, Gençlik Parkındaki bir gazinoda kadınlar matinesini, Anadolu'dan gelen şalvarlı, çarşafı, péceli kadınları, poturlu erkekleri ve bir otobüs durağındaki baldır bacak dergilerini gördük.

Erkeklere mahsus bir kasaba düğününü ve gelin alayını seyrettik. Yalnız gelini spikere göstermiyorlardı. Spiker, Alanya'da sadece çocuklarla erkeklerin denize girdiğini ve kadınların kıyıda elbise bekçiliği ettiğini naklediyordu. Bana, televizyonda en çok dokunan, bir hanımın kucağında çocuğu ile kocasını üç adım geriden tâkip etmesi oldu. Derken Anadolu'da camide Kur'ân dersi alan çocuklar belirdi karşımızda. Hepsi perişan, zayıf ve bakımsızdı. Spiker :

— Türkiye'de Arap harflerile eğitim kanunen yasaktır, diye de alay eder gibi bir açıklama yapıyordu.

Arkasından ekranda Türkiye haritası görüldü ve yanyana iki rakam karşılaştı. İlkokul sayısı 18.000, Kur'ân okulu sayısı 40.000.

Tarlalarda otların arasında bırakılmış çocuk kundakları ve çaışan kadınlar resmi geşit yaptılar.

Bunu Eyüp Sultan ile türbe kapısında dertlerine devâ arayan bir yığın insan tâkip etti. Bu arada kamera, tezgâhlarda satılan Arapça risaleler, tesbihler ve namaz sûreleri üzerinde geziniyordu. Tezgâhların önünde çarşafı, peçeli kadınlar ve traşlı, hırpani erkekler dolaşıyordu. Spiker:

— Bütün bunlar aklımda kanunen yasaktır, diye ilâve etmeyi de unutmuyordu.

Nihayet sıra İstanbul'da bir Alman ilâç fabrikasında çalışan kadınlara geldi. Yemek salonunda kadınlar, erkeklerden ayrı yemek yiyorlardı. Dinlenme sırasında işçi kızlar ikili üçlü gruplar hâlinde bahçede başbaşa geziniyorlardı. Bir kısmı da bir voleybol maçıını seyrediyordu. Maça katılan iki kız için spiker :

— Bunlar Katolik iki Ermeni kızdır, dedi.

İstanbul Üniversitesi'nin ön kapısından çıkan kızlarımızla birlikte Ata'nın birçok heykellerini ve Sahaflarda alçılan yapılmış Atatürk büstleri satan bir satıcıyı seyrettik. Spiker ilâve ediyordu:

— Türkiye'de Atatürk artık yalnız resim ve heykelde mevcuttur. Yaptığı reformları yıkılmış, fikirleri unutulmuştur.

Röportaj, Anıt-Kabir'deki bir tören ve İstiklâl Marsımımızla sona erdi.

Türkiye'de irticâ var mıdır, yok mudur, diye tartışmayı uzatıp, başını devekuşu gibi kuma sokanlara bu filmi göstermek isterdim.»

Türkiye'nin büyük gerçeği, Alman televizyonuna akseden tablolarıdır. Bu tablolar eskiden de vardı, fakat gizlenmiş, rötüşlanmıştı. Kimse iç hüviyetiyle ortaya çıkamıyordu. Büyük reform akımı, gericiliği sindiriyordu. Zaman içinde de kuşaklar değiştikçe büsbütün yok olacağı anlaşılıyordu. Atatürk ölünce demokrasi bahanesiyle gericilik su üzerine çıktı. Gerçek Türkiye ortaya döküldü. Şimdi artık cepheler ve neyin değiştirilmesi gerektiği kesin şekilde belli olmaya başlamıştır. Bu sefer eminiz ki, yine Atatürk, Atatürkçülerin şahsında galip gelecektir ve bu galebe son ve mutlak olacaktır.

(Milliyet — 26 Eylül 1963)

POLO OYUNUNU BİLİR MİSİNİZ?

BİR doktor dostumun ilkokulda bir oğlu var. Çocukta okula, derslere karşı bir güvensizlik, bir dudak bükme başlamış. Çocuklarda kişilik uyanması aileyle okula karşı bir direnmeyle, onları umursamaz görünmeye çalışmak ve bunu da arkadaşlarına şişine şişine anlatmakla başlar bâzan... Bu devrede çocukları bozulmaktan korumak, onların gururunu kırmadan kişiliklerinin isbatını müsbet hedeflere yöneltmek çok zordur. Ben kendiminkilerde başarı sağlayamıyorum meselâ.

Doktor da böyle zannetmiş, açmış telefonu, öğretmenine durumu sormuş. Öğretmen :

— Zekâsı, kavrayışı yerinde, demiş. Derse kalkınca ilk duraklamasını biraz yumuşatır, biraz anlayış gösterirseniz, çözülüyor, gerçek tarafını ortaya koyuyor. Yalnız...

Doktorun da daha çok merak ettiği bu :

— Evet buyurun, yalnız ne?... Ben de çünkü bir gariplik hissediyorum.

Öğretmen :

— Biliyorsunuz, demiş, ilkokulda millî duyguları kuvvetlendirmek için akıncı atalarımızdan, Orta Asya'dan, Bozkurt efsânesinden bahsetmek, kılıcımızın kuvvetini, zaferlerimizi heyecanla anlatmamız âdettir. Böyle şiirler ezberletiriz çocuklara...

— Evet.

— Sizin yavru bu konulara biraz şüpheli bakıyor. Geçenlerde her memleketin tarihinde böyle şeyler vardır, üstelik onlar atom da yapıyorlar öğretmenim, dedi. Zannediyorum ki, evdeki konuşmaların etkisi altında kalıyor, siz de biraz dikkat etseniz...

Doktor teşekkür edip telefonu kapatmış. Bana :

— Anlaşılan bizim çocuk okuyamayacak, dedi. Gazeteler, konuşma monuşma, basmakalıptan şüphelenmeye erken başladı. Bizdeki eğitimi ise biliyorsun. Harcarlar bu oğlanı...

Bana da geçenlerde bizimki bir kitaptan bahsediyordu :

— Baba, orada Nadir Nadi'nin de, Fâlih Rıfki'nın da komünist olduğunu yazıyor.

— Nerden buldun o kitabı, dedim.

Okulda satıyorlar mıymış, ne yapıyorlarmış.

Oğluma en sevip saydığım insanları savunmak zorunda kaldım. Geçen gün de geldi, Necip Fâzıl'ın büyük adam olduğunu anlattı. Necip Fâzıl benim dostumdur. Şiirlerini severim. Saçma sapan işlerini de şairliğine veririm. Ama oğlumun ipe sapa gelmez tesirler altında kalmasını da istemem.

— Sen öyle hemen her duyduğuna inanma, bir gün bu konuyu konuşuruz, dedim.

Dünya düşüncesine paralel olmayan bir takım garip övünmeci ve mistik eğitimlerle çocukların kafası çarpılıp çurpuluyor.

Biz burda memleketi aklın ve müsbetin istikâmetine çekmeye çalışıyoruz, hangi manivelânın nasıl işlettiği sosyolojik olarak pek belli olan bir oluş, çocuklarımızı bile bizden çalıyor. Sonra gerçekte yüzyüze gelince inançsız ve oportünist oluyorlar.

Polo oyunu için atlar özel şekilde yetiştirilmiş. Yine doktordan öğrendim, makbul atlar sağa sola fırlatılan topla iliglenmez, binicinin istediği yöne koşarlarmış. Fakat bâzan at da top oynamaya, binici topu ne tarafa vurduysa kendiliğinden o tarafa koşmaya başlarmış. Bir daha o atla polo oynanmazmış.

Bizde de oyuncular, kütlelerin topla ilgilenmesini istemiyorlar. Onları kendi oyunlarının dışında bir takım avunma hedefleri gösteriyorlar. Eğitim dahi gizlice baskısı altında kaldığı zihniyet bu... Orta Asya, Bozkurt, kılıç; fakat bir de bir oyun var ortada... Me-sele ilmi mesleklerle, ilmi olmayan spekülasyon mesleklerinin getirdiği falan... Çocukları akılcı ve ilimci yetiştirmek, ilk kuşağın işbaşına gelmesiyle foyayı ortaya koyacak... Kütleler uyanacak. Sun'î istikâmetlere koşmayacaklar, topu gözetlemeye başlayacaklar... Oyun bozulacak...

Bu uyanışa okul çağında erişen çocuk dahi çevresinde barındırılmıyor. Burnu kırılıyor. Küstürülüyor ve tasfiye ediliyor. Çünkü maalesef öğretmenlerin de içinde uykuda olanlar var. Onlar da yaptıklarının doğru olduğunu zannediyorlar. Belki biraz da kolaylarına geliyor bu. Çocuk ne de olsa sezgileriyle bir şeyler yakalayınca ona karşı antipati beslemeye kalkıyorlar. Haydi bizim doktor gibi bir telâştır ahyor babaları. Bütün bunların mes'ulü kim? Bu mes'ulü çok yakın bir zamanda tarih yazacaktır.

(Milliyet — 20 Ocak 1963)

PANORAMA

ADAM karşısındakilere teker teker soruyordu :

— Kimsiniz siz ?

— Ben mi, ben efendim köyleri ve köylerinde silâhlı adamlar olan bir Şark beyiyim ve tabii 27 Mayısçıyım.

— Ya siz ?

— Tabii ben de 27 Mayısçıyım. Dışarda yapılan ve pazar arıyan makineleri uğraşıp savaşıp bizim devlete satmaya çalışarak geçinirim. 27 Mayısçı olduğum için benim tekliflerim daha kolay kabul edilir. Tekliflerimi kabul edenler de 27 Mayısçı olduklarından aldığım komisyonlardan onları azıcık görürüm.

— Siz ?

— Ben Türkiye'den ucuza tütün, incir, üzüm alır, daha pahalıya dışarıya satarım. Kazancımın bir kısmını orada bırakır, bir kısmını da getirir, apartman yaparım. Aslında 27 Mayısçıyım.

— Peki siz ?

— Kumarhâne işletir, mano alırım ben. İlk gününden beri 27 Mayısçıyım.

— Siz lütfen ?

— Gümrükten malımı çıkaramıyanlara yardım eder, çıkartırım mallarını. Her tarafta bir çok tanıdığım vardır. Aldığım yüzdelerele geçinirim. 27 Mayısçıyım elbette.

— Siz kuzum ?

— 27 Mayısçıyım. Siyasetle uğraşırım. Bir de gecekondu yapip ona, buna satarım.

— Siz efendim ?

— Vâizim. İnönü savaşlarında Trikopis'in aslında müslüman kullarına yardım etmek için gökten inmiş meleklere esir olduğunu anlatırım. Ama doğrusu 27 Mayısçıyım.

— Siz kardeşim ?

— Ben de 27 Mayısçıyım. Tarihte en iyi davulla dümbeleği kimlerin çaldığını öğretirim çocuklara. Siz de onlar kadar davul dümbelek çalamazsanız adam olamazsınız, derim. Böylesi kolay...

Ne diye çok çok kitap okuyup hem kendimi, hem onları yorayım?
Tarih dediğin ataları övmek ve övünmekten ibarettir.

— Siz arslanım?

— Ben kaç zamandır işsizim.

— 27 Mayısçı değil misiniz?

— Ha öyle, evet... 27 Mayısçı olmayan var mı, herkes 27 Mayısçı...

— Siz tosunum?

— Ben kaçakçığım. Kahveyle koyun götürür, ipekliyle çakmak, dolmakalem getiririm. Oralarda hepimiz 27 Mayısçıyız...

— Siz arkadaş?

— Köylüyüm ben.

— Başka?

— Gerisini kurcalama, köylüyüz dedik ya... Türk köylüsü toptan Atatürkçü, 27 Mayısçıdır.

— Siz hemşerim?

— Maden işçisiyim. 27 Mayısçıyım, biraz da veremim.

— Ya siz sayın Paşam?

— Ben bunların hepsini idâre edenim işte.

— İdâre edersiniz de ne olur?

— Ne olacak, ben olurum, yetmez mi memlekete?

(Milliyet — 7 Ekim 1963)

OYUMU KULLANMIYACAĞIM

İSMET Paşa verdiği son bir demeçte şöyle demiş :

— Bütün vatandaşlar seçime katılmalıdır. Görevini yapmayanlar demokrasi düşmanlarına yardımcı olmakla itham edilmeye lâyıktırlar.

Bu sözler karşısında uzun uzun düşündüm. Çünkü ilk defa olarak seçimde oy kullanmak gelmiyordu içimden ve demokrasi düşmanlarına yardımcı olmakla da itham edilmek istemiyordum.

Bir defa ben vatandaş olarak bu prensip üzerinde en ufak bir taviz dahi kabul etmeyen bir cumhuriyetçiydim. Cumhuriyet devletin parlâmentodaki kadrolu partileri ise bana göre tavizciydiler. Mülki taksimâtın en küçük birimi olan köylerin, babadan oğula kalma geleneğini devam ettiren derebeyi kalıntılarına, kabinede dahi yer gösteriyor ve bu zihniyetle açık bir savaşı göze alamıyorlardı. Hattâ böyle bir savaşı açmak isteyenleri tasfiyeye niyetleniyorlardı.

Ben feodaliteyi kabul eden, onu sürdüren ve hattâ ona pâyeye veren bir cumhuriyetçiliğe inanmıyordum.

Ben vatandaş olarak yüzde yüz halkçıydım. Parlâmentoda etiyse kemiğiyle temsil edilen partilerden hangisi gerçekten halkçıydı? Millî gelirin ancak yüzde onsekizinden faydalananlar tüm vergilerin yüzde altmışını ödüyorlardı. Millî gelirin yüzde seksenikisini paylaşanların ise ödediği vergi, tüm vergilerin yüzde kırkını geçmiyordu.

İltiması olmıyanlar, hemen hemen, hastahanelerde yer bulamıyorlardı. Kimsesiz çocuklarla okula gidemiyen çocukların sayısı gündün güne kabarıyordu. İsparta'da halı dokuyan kadınlar ayda yüz elli lirayı zor kazanırken, tezgâh sahipleri yüz binin üzerinde kâr sağlıyorlardı. Ve köyler içindekilerle birlikte alıp satıyor, top-rak köleliği devam ediyordu.

İktidarı ve muhalefeti temsil eden partilerden hangisi samimi olarak bunların üzerine gidiyordu?

Ben vatandaş olarak gerçekten lâıktım. Devletin hem dindarla dinsiz arasında hiçbir fark gözetmemesinden, hem de bunlardan bi-

rinin öteki üzerinde baskı yapamamasından yanaydım. Hangi parti böyle bir lâiklik anlayışının öncülüğünü yapabiliyordu? Tam tersine, gizli Kur'ân okullarına göz yumuluyor, devlet bütçesinden din okullarına paralar veriliyor, siyasiler gittikleri yerlerde elini öpecek bir sakallı arıyorlardı. Camilerde vâizlerin, insanları vicdan hürriyetine karşı nasıl tahrik ettiğini ise hep duyuyorduk.

Ben vatandaş olarak devlet eliyle fert zengin edilmesine karşıydım.

Oysa devletin işlerini, devletin iktisadi müesseseleri dururken, özel kişilere yaptırılmayı tercih edenler ve bunlara bütçeden milyonlar verenler, kabinenin en gözde yerlerine kuruluyorlardı. Ve bu tutumu muhalefetten de tenkid eden kimse çıkmıyordu.

Ben vatandaş olarak hukuk devletine ve hukuk devletinin de temeli olan Anayasa'ya inanıyordum. Anayasa'daki açıklığa rağmen tarımda üretim kooperatifi kurarak beraber çalışmak isteyen köylülere, devlet bankaları engel oluyor, zorluk çıkarıyorlardı. Anayasa'daki seyahat hürriyetinin dokunulmazlığına rağmen İş ve İşçi Bulma Kurumları, vatandaşların nüfus kâğıtlarına «Dışarı çıkamaz» diye kayıtlar koyuyorlardı.

Anlı sanlı partiler bu işlemlere karşı herhangi bir tepki göstermiyorlardı.

Ben vatandaş olarak gerçek bir demokrasi istiyordum. Ceza Kanununda ise hiçbir demokrasi memleketinde rastlanmayan faşist maddeler kuzu kuzu duruyor, Şarkın adamları, silâhlı beyleri, en şatafatlı koltuklarda otururken, gazetelere yazı yazan amatörler hapislere atılıyordu. Hâlâ daha yüzyıl önce Batıda yazılmış fikir eserlerinin türkçeye çevrilmesine kimse razı gelemiyordu.

Bu gelişmeleri hangi siyasî ortaya döküyordu?

Ve ben bir vatandaş olarak Türkiye'deki demokrasiye de, hukuk devletine de, devletin iktisadi alandaki müsbet rolüne de, lâisizme de, halkçılığa da, cumhuriyetçiliğe de candan inanan ve bunun savasını yapan bir parti görmüyordum. Onun için de onların adaylarına oy vermek istemiyordum.

Acaba ben bu yüzden demokrasi düşmanlarına yardım etmekle itham edilebilir miydim? Bence demokrasi düşmanları, demokrasiyi kendi çıkarlarına göre dejenere edenlerdi ve onları göz göre göre teşvik etmek istemiyordum. Halka da :

— İşte demokrasi budur ve bu demokrasiyi de bu partiler yürütür, demeye dilim varmıyordu.

Çünkü aslında bu partiler kendi işlerine geldiği kadar demok-

rasi istiyorlardı. Demokrasi ise çok daha ayrı bir şeydi. Ve o gerçek demokrasiyi aslında hiçbiri istemiyordu bu partilerin...

İsmet Paşa yukardaki sözlerini İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da söylemiş olsaydı :

— Ah ne kadar doğru, diye bağırmak isterdim.

Oysa Türkiye'de gerçek demokrasiye inanmak ancak bu partilerden hiçbirine iltifât etmemekle mümkündü. Demokrasinin özü ve ruhu, kimleri temsil ettikleri pek belli olan, partilere bölünmüş bir siyasiler oligarşisinin dışında bulunuyordu. İsmet Paşa ise demokrasinin kelimesini getirmiş, fakat o ruhu ve özü getirememişti. Onun için de mevcuda oy vermeyenleri itham etmek hakkına sahip değildi. Bunları düşündükten sonra oyumu kullanmamaya daha kesin karar verdim.

(Milliyet — 21 Ekim 1963)

SONU GÖRÜNDÜ

AMERİKAN Senatosu, Alaska Senatörü Ernest Gruening'e, Türkiye ile birlikte dokuz Orta Doğu memleketine yapılan yardımı inceliyerek, bir rapor hazırlamasını görev olarak vermişti.

Senatör, bir yıl uğraştıktan sonra nihayet raporunu yazmış ve Senatoya sunmuştur. Bu raporda Türkiye'ye yapılan yardımın azaltılması teklif edilmektedir. Ayrıca yardımın azaltılmış şekliyle devamı için dahi, Türk hükümetine siyasi istikrarın sağlanmasının şart koşulması istenmektedir.

Durum artık iyice anlaşılmakta ve kaç zamandır dillerin altında dolaştırılan bakla, yavaş yavaş ortaya çıkarılmaktadır. Öntümüzdeki yıllarda Amerika bize yaptığı yardımı iyice kısacaktır. Türkiye'nin gitgide eski stratejik önemini kaybetmesi ve yapılan yardımların Amerika'yı tatmin edecek şekilde kullanılmaması bu kararın gerçek sebebini teşkil ediyor.

Biz henüz memlekette kendi gücümüzle ne kadar iş yaptığımızın, ne kadarını dışardan gelen taşıma suyla idâre ettiğimizin farkında değiliz. Su kesilmeye başlayınca, belki de önce ekmeklerin bozulmasıyla, gerçekler kafamıza teker teker dank edecektir.

Yoksa biz bugün için tam mânâsıyla hâlâ daha dalgadayız. Meselâ Tuncelinde «366 köylü olan Ağa» diye ün salmış bir adam, toprak reformu lâflarını duyar duymaz, köylerini, bu arada Çobanyıldız köyünü, yüz bin liraya, iki yılda ve iki taksitte zorla köylülere satmış, noter senedini almıştır. Bu yıl ise ürün olmamıştır. Yirmi üç nüfuslu genişçe bir âile elindeki tek ineği de okutarak 345 kilo buğday satın almıştır. Bütün kışı yirmi üç kişi bununla geçirecektir. Öte yandan Ağa, kalan taksiti almak için boğazlarına yapışmış ve yataklarını dahi haczettirmiştir. Buralarda kışın yedi aydan uzun sürmesi ve toprağın verimsiz olma, köylüyü zaten perişan etmektedir. Erkeklerin çoğu ekmek parası bulmak için büyük şehirlere gitmektedir. Şimdi bir de buna Ağaya olan borç eklenmiştir.

Bu tarım alanındaki manzaralardan biri... Bir de el sanatları alanına bir göz atalım.

İsparta bir halı dokuma merkezidir. Burada tezgâhların başında çokcası kadınlar çalışır ve günde on iki saat çalışır. Karşılığında ne alırlar bilir misiniz? 4-5 lira... Ayda ellerine geçen taş çatalasa yüz elli lirayı aşmaz. Üstelik de hangi şartlar altında. İzbemsi karanlık odalarda, yemek pişirmeğe dahi vakit bulamadan, sabah-tan akşama halı ipliği tozu yutarak.. Bu zavallı kadınların hepsini iyi bir sağlık muayenesinden geçirseler, kimbilir ne korkunç şeylere rastgelinir.

Tezgâh sahipleri ise halı başına ikiyüz, üçyüz lira kazanmaktadırlar. Çoğunun birkaç yüz tezgâhı vardır. Her tezgâh en geç bir ayda bir halı çıkarır. Demek ki dörtyüz tezgâhı olan bir adam ayda yüzbin liranın üstünde kâr sağlamaktadır. Bir işçi kadın ayda yüz elli lira kazanırken, bütün masraflardan sonra bir adam yüzbin lira kazanacak... Bu nasıl işletmecilik, nasıl hesap, nasıl kârdır.

O işçi kadınları bir kooperatif hâlinde teşkilâtlandırmayı neden kimse düşünmez? Düşünmez, çünkü o zaman nüfuzlu tezgâh sahipleri bunu yapacaklara cephe alır, seçimlerde kendilerinden yana olacak partileri kazandırır.

Evet, durumun gerçek yüzü bu... Ve kaderimizle başbaşa bırakılmaya doğru gidiyoruz... Bakalım işler daha sıkıştıkça ve taşımaya sular azaldıkça ne yapacağız?

Kimbilir, belki de birden silkinip, uyanmamıza ve kendimize gelmemize yol açar, böylesine bir el elde, baş başta kalış.

(Milliyet — 16 Ekim 1963)

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

039A 8136

ULB Halle

3/1

000 454 648

